

UiT Norges arktiske universitet

Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet

Tradisjon og utvikling i samfunnssikkerhetsfaget- mot koherens eller divergens?

En kvalitativ komparativ studie av samfunnssikkerhetsutdanningene i Norge

Maria Bjerkmo Dahl

Masteroppgave i samfunnssikkerhet, juni 2020

Antall ord: 30 309

Sammendrag

Samfunnssikkerhet er et fagfelt i utvikling og vi ser en økning i antall institusjoner som tilbyr utdanninger innenfor fagfeltet. Disse utdanningene er etablert på bakgrunn av et behov i markedet som understreker tverrfaglighet og bredde i fagfeltet. Med bakgrunn i dette ser oppgaven nærmere på de ulike fagmiljøene i samfunnssikkerhet og hvordan de står i forhold til hverandre med et spesielt fokus på hvorvidt vi ser det har oppstått ulike fagtradisjoner i de ulike miljøene, eller hvorvidt vi ser en koherens knyttet til begrepet. Dermed er oppgavens problemstilling: *Hvordan står de ulike studietilbudene knyttet til samfunnssikkerhet i forhold til hverandre?*

Oppgaven baserer seg på data fra 8 studieprogrammer gjennom intervju og spørreundersøkelse, i tillegg til innholdsanalyse. Funnene tyder på at det er en variasjon i tematisk fokus fra fagstabene sitt ståsted. Noen ulikheter vektlegges muntlig, men som ikke nødvendigvis manifesterer seg i studieplanene og emnebeskrivelsene, og motsatt. Funnene viser også til at det tematiske fokuset studentene vektlegger ikke nødvendigvis henger sammen med hva som faktisk vektlegges i studiet men er påvirket av blant annet sosiale faktorer. Det sosiale aspektet kan også gjenspeiles i studienes innhold som også påvirkes av enkeltpersoner og individer som legger føringer for hva som skal vektlegges. Allikevel viser det seg en viss koherens i studentenes forståelse av samfunnssikkerhet. Selv om studentene beskriver hendelser på en større, samfunnsmessig skala, er det allikevel vanskelig å utelukke de mindre, dagligdagse hendelsene fra begrepet. Oppgaven konkluderer med at vi på dette tidspunkt ikke kan konkludere med at det finnes markerte tradisjoner, men at dette kan endres med tiden grunnet den sentrale rollen enkeltindivider og ildsjeler i et fagmiljø spiller i en slik utvikling.

Forord

Med denne oppgaven avslutter jeg masterstudiet mitt i samfunnssikkerhet ved UiT, Norges arktiske universitet. Arbeidet med masteroppgaven har vært en svært krevende men lærerik prosess. En plutselig endring i situasjonen med Covid-19 førte til noen uventede utfordringer som gjorde det nødvendig å tilpasse seg deretter. Blant annet har alt av arbeid, samarbeid og datainnsamling måtte foregått digitalt. Samtidig har jeg opplevd det svært interessant å skrive masteroppgave for et så aktuelt fagfelt som samfunnssikkerhet er, og som har gjort med enda mer sikker på utdanningsvalg.

Spesielt ønsker jeg å takke veileder Reidar Staube-Delgado for all den tiden du har brukt på å kommentere og veilede meg underveis til alle tider. I tillegg ønsker jeg å takke for utallige gode innspill, råd og motivasjon gjennom hele prosessen med oppgaveskrivingen.

Takk til alle informanter som velvillig stilte opp til intervju og bidro med sin erfaring, kunnskap og tid, spesielt i en tid som gjorde det litt mer krevende på grunn av situasjonen med Covid-19. I tillegg ønsker jeg også å takke alle studentene som bidro som informanter til spørreundersøkelsen, og setter utrolig stor pris på deltakelsen.

Maria Bjerkmo Dahl

Tromsø, 14.juni 2020

Innholdsfortegnelse

Sammendrag	i
Forord	ii
Innholdsfortegnelse	iii
1 Innledning	1
1.1 Oppgavens avgrensninger	6
1.2 Oppgavens struktur	7
1.3 Tidligere forskning på temaet	7
2 Sentrale analytiske begreper og tilnærminger	9
2.1 Hva er samfunnssikkerhet?	9
2.2 Hva er viktig i utformingen av studieprogramdesign?	15
2.2 Hvordan oppstår faglige "skoler"?	21
2.3 Analytisk rammeverk	23
3 Metode	25
3.1 Valg av forskningsdesign	25
3.2 Datainnsamling	26
4.5 Bearbeiding av data	31
4.6 Forskningskvalitet	32
4.7 Ethiske refleksjoner	34
4 Empiriske funn	35
4.2 Hva er de ulike studieprogrammenes tematiske fokus, spesialiseringer og avgrensninger som en del av utdanningstilbudet?	39
4.2.1 Faglig profil	39
4.2.2 Innhold og fokus	44
4.3 Hvordan forstår studentene ved de ulike studieprogrammene begrepet samfunnssikkerhet og hvilke trusler vektlegges?	51
4.3.1 Studentenes bakgrunn	52
4.3.2 Forklar med egne ord hva du legger i begrepet samfunnssikkerhet	53
4.3.3 Hvilken trussel ser du som mest sentral i dagens risikobilde?	58
4.3.4 Hva ser du for deg å jobbe med innenfor fagfeltet etter endt utdanning?	62
5 Diskusjon	64
5.1 Et fagfelt i endring	64
5.2 Balansegangen mellom teori og praksis	71
5.3 Samfunnssikkerhet som et essensielt omstridt begrep	74
5.4 Skoler og tradisjoner	79
6 Konklusjon	83
6.1 Forslag til videre forskning	85
7 Referanser	87

Figuroversikt:

Figur 1: <i>Overblikk over oppgaven i forhold til forskningsspørsmålene</i>	3
Figur 2: <i>Tidslinje over etableringen av studieprogrammene</i>	5
Figur 3: <i>Illustrasjon av samfunnssikkerhetens omfang og mangfold</i>	18
Figur 4: <i>Master i samfunnssikkerhet UiT til venstre og UiS til høyre</i>	40
Figur 5: <i>Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø, UiT</i>	41
Figur 6: <i>Bachelor i internasjonal beredskap, UiT</i>	41
Figur 7: <i>Bachelor i beredskap og krisehåndtering, HINN</i>	42
Figur 8: <i>Master i beredskap og kriseledelse, Nord</i>	43
Figur 9: <i>Master i risikostyring og sikkerhetsledelse, UiS</i>	43
Figur 10: <i>Master i risk analysis and governance, UiS</i>	44

Tabelloversikt:

Tabell 1: <i>Oversikt over utdanninger som er inkludert i oppgaven</i>	27
Tabell 2: <i>Antall respondenter fra spørreundersøkelse basert på de ulike studiene</i>	31
Tabell 3: <i>Oversikt over utdanningene med kjerne og periferi</i>	35
Tabell 4: <i>Emner fordelt på ulike kategorier</i>	39
Tabell 5: <i>Kategorisering av trusler identifisert av studentene fordelt på de ulike studiene</i>	59

Oversikt vedlegg

Vedlegg 1	Informasjonsskriv og samtykkeerklæring
Vedlegg 2	Intervjuguide til ansatte ved studieprogrammene

1 Innledning

Terror mot ubeskyttede ungdommer, togkollisjoner og angrep på regjeringens kontorer – i lille Norge! Dette opplever vi, alminnelige nordmenn, som kanskje bare har sett dette på avstand i andre land og tenkt; ”dette skjer ikke oss”. Men det gjør det. Disse hendelsene, sammen med en rekke andre hendelser, har bidratt til at samfunnssikkerhet som begrep har fått økende oppmerksomhet. Fra en beredskap rettet til ytre fiender i krigstid, ble fokuset erstattet med en sterkere bevissthet knyttet til kompleksitet og indre sårbarheter i samfunnet også i fredstid (Kruke, Olsen & Hovden, 2005). Siden begrepet samfunnssikkerhet først ble definert politisk i Stortingsmelding nr. 17 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002) har begrepet vist seg å fremstå som tvetydig og vanskelig å definere og forstå. Endringer i risikobilde førte til et etterlenget kunnskapsbehov innenfor fagfeltet om farer og trusler for å sikre verdier (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017). Siden Universitetet i Stavanger (UiS) brakte samfunnssikkerhet som begrep opp i lyset i 1999, ser man nå et økende antall institusjoner som tilbyr utdanninger innenfor fagfeltet (Boyesen & Aven, 2020). Definisjonen av samfunnssikkerhet gjenspeiler behovet for mangfold og tverrfaglighet også i fagfeltet, samt hva de ulike studieprogrammene representerer basert på hvilket behov de har oppstått som en respons fra. Med bakgrunn i dette ser denne oppgaven nærmere på hvordan de ulike fagmiljøene i samfunnssikkerhet står i forhold til hverandre, med spesielt fokus på hvorvidt vi ser at det har oppstått ulike fagtradisjoner i de ulike miljøene, eller hvorvidt vi ser en koherens knyttet til faget. Basert på dette er oppgavens problemstilling som følger:

Hvordan står de ulike studietilbudene knyttet til samfunnssikkerhet i forhold til hverandre?

For å besvare problemstillingen vil det ses nærmere på følgende forskningsspørsmål:

1. *Hvordan kan vi si at markedet for det vi kan regne som utdanninger innenfor samfunnssikkerhet ser ut i dag?*

Dette forskningsspørsmålet tar for seg utdanningene innenfor samfunnssikkerhet fra et fugleperspektiv ved å kartlegge hva som finnes av utdanninger og profilen til disse. Ut i fra dette forsøkes det å avgrense utdanninger som utgjør kjernen mot andre studier som

ligger litt i periferien eller i utkanten av fagfeltet. Disse skal danne grunnlaget for resten av forskningsspørsmålene.

2. Hva er de ulike studieprogrammenes tematiske fokus, spesialiseringer og avgrensninger som del av utdanningstilbudet?

Basert på forskningsspørsmålet over vil det her presenteres studieprogrammer som er med i oppgaven og deres innhold. Hva er det egentlig de ulike studieprogrammene fokuserer på og vektlegger tematisk og teoretisk? Og motsatt, hva er det de ikke har like mye fokus på og som mangler i analysen basert på studieprogrammenes innhold?

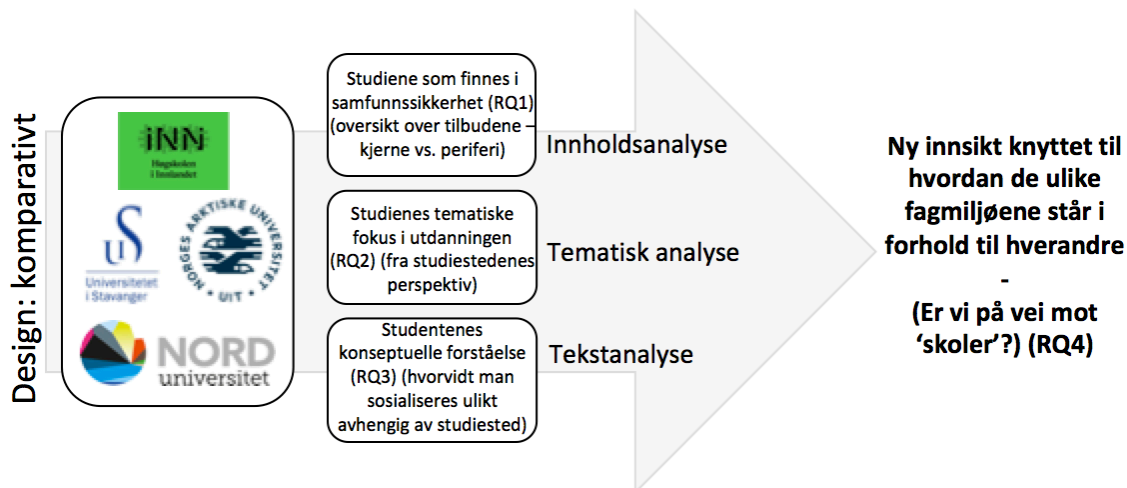
3. Hvordan forstår studentene ved de ulike studieprogrammene begrepet samfunnssikkerhet og hvilke trusler vektlegges?

Med bakgrunn i hva de ulike studieprogrammene har fokus på, hvordan kan dette påvirke hva studentene ved de ulike studieprogrammene vektlegger i sin forståelse av samfunnssikkerhet. Oppgaven retter også et stort fokus på samfunnssikkerhet som begrep og hvorvidt det finnes en enighet rundt hva samfunnssikkerhet betyr på begrepsnivå blant studentene. I tillegg hvorvidt studentene enses om begrepet. Disse funnene baserer seg på funn fra de tidligere forskningsspørsmålene omkring studieprogrammenes innhold samt spørreundersøkelse av studenter.

4. I hvilken grad kan vi si det eksisterer koherens eller divergens (ulike "skoler") ved de ulike fagmiljøene?

Dette analytiske forskningsspørsmålet går på tvers og baserer seg på oppgavens innhold og studentenes forståelse av begrepet. På bakgrunn av dette hvorvidt det eksisterer en sammenheng eller fagtradisjon ved de ulike studieprogrammene eller motsatt, hvordan de er forskjellige.

Figur 1: Overblikk over oppgaven i forhold til forskningsspørsmålene

Røttene til ulike former for sikkerhetstenking kan man spore langt tilbake i tid, men startet for alvor etter den kalde krigen (Kruke et al., 2005). Under den kalde krigen hadde sikkerhetsbegrepet hovedsakelig blitt brukt som en betydning mot å beskytte seg mot ytre fiender og ble i hovedsak blitt sett på som militærets ansvar. I Norge endret bevisstheten seg omkring samfunnets sikkerhet etter den kalde krigen. Et spesielt ønske ble det å styrke beredskapen etter flere ulykker som preget slutten av 1900-tallet (Furevik, 2012). I 1999 omkom 16 passasjerer i forliste med hurtigbåten Sleipner nord for Haugesund, 19 personer omkom i togkollisjonen på Åsta i 2000 og i 1980 kantret plattformen "Alexander Kielland" i Nordsjøen hvorav 123 av mannskapet om bord omkom (Aven, Boyesen, Njå, Olsen & Sandve, 2014). I tillegg har naturhendelser preget denne tidsperioden. I 1995 ble store deler av Østlandet rammet av flom, mens Vestlandet opplevde orkan i 1992 (NOU 2000:24, 2000). Etter to større naturkatastrofer økte behov for mer kunnskap i krisehåndtering og beredskap. Dermed kan man si at naturkatastrofer har hatt en stor påvirkning på hvordan begrepet ble definert (Kruke et al., 2005).

Som en respons på den økende sårbarheten også i fredstid, kom behovet for ny kunnskap og et nytt studium så dagens lys. I 1999 etablerte Høgskolen i Stavanger (senere Universitetet i Stavanger) i samarbeid med Direktoratet for sivil beredskap og Fylkesmannen i Rogaland, et helt nytt studium innen samfunnssikkerhet (Rogaland Fylkeskommune, 2015). Dette var første gang samfunnssikkerhet som begrep ble

introdusert, og på dette tidspunktet hadde nesten ingen hørt om begrepet (Boyesen & Aven, 2020).

Den økende bevisstheten omkring kompleksitet og sårbarhet fikk en tydelig forankring hos norske myndigheter da Sårbarhetsutvalget, ledet av Kåre Willoch, avgav sin innstilling i 2000 (NOU 2000:24, 2000). Selv om innstillingen ikke presenterte noen definisjon av samfunnssikkerhet, ble begrepet brukt som en samlebetegnelse for deres arbeid. De henviste blant annet til at en viktig side med både sikkerheten og beredskapen er ”å bli mer etterpåkloke på forhånd” (NOU 2000:24, 2000, s. 5). Sårbarhetsutvalget ble fulgt opp av Stortingsmelding nr.17 (2001-2001): ”Samfunnssikkerhet- Veien til et mindre sårbart samfunn” som for første gang presenterte en politisk definisjon. Samfunnssikkerhet er i Stortingsmelding nr.17 (2001-2002) beskrevet som: “...den evne samfunnet som sådan har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002, s. 4). Definisjonen dekte hele spekteret av trusler, fra naturskapt hendelser til sikkerhetsutfordringer som truer nasjonens selvstendighet (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002). Utviklingen av det dynamiske og moderne fagfeltet de siste årene viser nødvendighetene for et nytt kunnskapsfelt med blant annet etableringen av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap i 2003 (Vedtak om etablering av DSB, 2003). I regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning blir samfunnssikkerhet sett på som ett av fem langsiktige prioriteringer (Kunnskapsdepartementet, 2018), i tillegg til at vi i 2019 til og med fikk vår første minister i samfunnssikkerhet (Sandvik, 2019). Dette viser den sterke utviklingen samfunnssikkerhet har hatt i Norge.

Som fagfelt er samfunnssikkerhet ungt, spennende og ekspanderende (UiT, 2016). For bare 40 år siden fantes det ikke utdanninger på universitetsnivå innenfor feltet risiko og sikkerhet, mens i dag blir Norge sett på som ett av de mest ledende landene innenfor utdanning i fagfeltet (UiS, 2019). Dette styrker også regjeringens standpunkt om at ”samfunnssikkerhet og beredskap er høyt prioritert av regjeringen” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2015, s. 5). At begrepet først ble tatt i bruk i forbindelse med et nytt studium viser hvor viktig universitetene og forskningen har vært for begrepet, og fortsatt er. Arbeidet med samfunnssikkerhet involverer mange disipliner og fagfelt hvor

tverrfaglighet i både forskning og utdanning er nødvendig (Kunnskapsdepartementet, 2018).

Denne oppgaven har tatt utgangspunkt i åtte forskjellige studieprogrammer innenfor fagfeltet av samfunnssikkerhet som baserer seg på ulike retninger og spesialiseringer. Naturligvis har mastergraden i samfunnssikkerhet ved UiS, som den først etablerte utdanningen innenfor fagfeltet, vært normdannende i Norge. I tillegg til å ha vist seg å være en viktig aktør i utviklingen av teori innenfor dette fagområdet, har også UiS vist seg viktig innenfor risikostyring (UiS, 2019). To fag som UiS holder relativt separert med en ingeniørutdanning og en samfunnsvitenskapelig utdanning er master i risikostyring og sikkerhetsledelse og master i risk analysis and governance, som også er to ulike forskningsmiljøer. Ved UiT Norges arktiske universitet (UiT) er tre utdanninger tatt med. Disse inkluderer master i samfunnssikkerhet, bachelor i samfunnssikkerhet og miljø, samt bachelor i internasjonal beredskap. Høgskolen i Innlandet (HINN) er representert med et bachelorprogram i beredskap og krisehåndtering, mens Nord Universitet tilbyr et masterprogram innenfor beredskap og kriseledelse. Etableringen av de ulike studiene er presentert i en tidslinje under.

Figur 2: Tidslinje over etableringen av studieprogrammene

En tidligere masteroppgave fra UiS har tatt for seg begrepet samfunnssikkerhet og forsket på forståelsen av samfunnssikkerhet blant de som jobber innenfor fagfeltet. En viktig konklusjon gikk ut på forvirringen rundt begrepets mangfold som gjør det utfordrende å avgrense, men ”det kom imidlertid frem både av dokumentanalysen og fra intervju at det er vanskelig å utelukke de dagligdagse hendelsene fra begrepet” (Wetteland, 2012, s. 80). Er det slik at denne antagelsen også kan overføres til å gjelde studenter innenfor fagfeltet av samfunnssikkerhet?

Formålet med oppgaven er å utforske forståelsen av begrepet samfunnssikkerhet med fokus på studieprogrammene innenfor samfunnssikkerhet i Norge. Videre blir det undersøkt om det er etablert ulike fagtradisjoner innenfor disse studieprogrammene, og på hvilken måte det påvirker deres forståelse av begrepet. Med dette kan man si at hensikten med oppgaven både er teoretisk og praktisk. Praktisk fordi oppgaven hjelper studiestedene å få oversikt, teoretisk fordi det også er ønskelig å forstå og drøfte utviklingen av ”skoler” og fagtradisjoner i Norge, som igjen gir oss en bedre forståelse for feltets framtid. I tillegg kan oppgaven ses å ha en konseptuell hensikt, fordi det drøftes hvorvidt samfunnssikkerhet er et begrep det enses om eller ikke.

1.1 Oppgavens avgrensninger

Mange utdanninger som kan ses å være relaterte til samfunnssikkerhet siden fagfeltet består av mange ulike disipliner og fagfelt som blant annet sosiologi, offentlig forvaltning, statsvitenskap, tekniske fag, profesjonsstudier osv. Dermed har utvalgsprosessen i forhold til å finne de mest relevante studiene vært stor. Utdanningene er valgt ut ved hjelp av samtaler og diskusjoner med fagfolk innenfor de ulike studieprogrammene som er inkludert i oppgaven, samt ved studieprogrammer som er vurdert som mindre relevante og dermed ikke inkludert. For å foreta en avgrensning har det også vært nødvendig å innramme til å gjelde samfunnsvitenskapelige studium på høyskole og universitet. Det er også valgt å avgrense oppgaven til å gjelde kun bachelor og mastergrader, og dermed ikke enkeltemner eller doktorgrader. Innenfor de ulike studieprogrammene er det også foretatt avgrensninger i forhold til pensumlitteratur. Oppgaven er kun basert seg på obligatorisk pensum og ikke pensum som er oppgitt som støttelitteratur.

Det har også blitt gjort avgrensning til å gjelde sivile høyskoler- og universiteter, og ikke militære utdanninger i Forsvaret. Den samme avgrensningen gjelder også utdanninger innenfor Politihøgskolen. Grunnen til disse avgrensningene er at noen avgrensninger er nødvendige for å få mest mulig likt utgangspunkt i forhold til studier på universitetsnivå. Det er viktig å presisere denne avgrensningen da personer utenfor fagfeltet av erfaring og samtaler ofte vil relatere disse aktørene til samfunnssikkerhet. Selv om politihøgskolen blant annet tilbyr flere masterprogrammer er de likevel spesialisert og krever en bachelor innen politivitenskap. I tillegg til både bachelorer og mastergrader, eksisterer det også

mange enkeltemner innenfor samfunnssikkerhet som ikke er inkludert i oppgaven. Dette er konkludert med at de mangler et sterkt fagmiljø som vil gjøre det vanskelig å tolke på bakgrunn av et studie, samt at de i liten grad former utviklingen av mulige fagtradisjoner.

1.2 Oppgavens struktur

Tidligere i dette kapitlet har det blitt redegjort for studiens tema, samt avgrensninger med studien. Problemstillingen har også blitt presentert, som vil være en rød tråd gjennom hele oppgaven. I tillegg vil forskningsspørsmålene være med på å fordype og konkretisere problemstillingen. Hensikten med kapittel 2 er å belyse relevant litteratur basert på tre overordnede spørsmål som tilslutt forankres i et analytisk rammeverk i slutten av kapitlet. I kapittel 3 blir det redegjort for valg av metode og forskningsdesign, samt vurdering av forskningskvaliteten. Kapittel 4 vil, med bakgrunn i forskningsspørsmålene, gi en presentasjon av interessante funn. I neste kapittel vil funnene bli diskutert i forhold til relevant litteratur, som tilslutt ender opp i en konklusjon og forslag til videre forskning.

1.3 Tidligere forskning på temaet

Det er ikke gjennomført mye forskning som tar for seg utdanningene innenfor samfunnssikkerhet og det er heller ikke utført noen nasjonal utredning på temaet. Det er derimot utført en analyse av studie- og emneporteføljen innen samfunnssikkerhet, sikkerhet og beredskap ved Universitetet i Tromsø.

I 2016 ble Universitetet i Tromsø satt sammen med Høgskolen i Narvik og Høgskolen i Narvik og ble da UiT Norges arktiske universitet. Som et resultat av denne sammenslåingen ble det i 2015 besluttet av universitetsstyret ved UiT at det skulle etableres et ekspertutvalg til å vurdere fagporteføljen innen samfunnssikkerhet, sikkerhet og beredskap. Dette var et resultat av overgangen med UiT lokalisert på tre campuser med tre ulike fagmiljø, som hadde til hensikt å sammenligne program- og emneportefølje innen relevante studieprogram. Utvalget besto av en ekstern sammensetning av professorer og andre disipliner fra blant annet NTNU, Universitetet i Stavanger og sivilforsvaret. I rapporten henvises det til flere rapporter av ulike aktører når det forsøkes å gi en oversikt over trender og utviklingstrekk. Blant disse rapporter fra Nasjonalt risikobilde 2014 og Forsvarsdepartementet. Alle utviklingstrekk munner til slutt ut i relevans for UiT med ”arktisk perspektiv” som rapporten presenterer.

Rapporten presenterer en oversiktlig tabell bestående av relevante utdanninger innen samfunnssikkerhet, sikkerhet og beredskap i Norge som tar for seg ekspanderingen med bachelor, master og doktorgradsprogram, samt etter- og videreutdanninger. Her inkluderes både samfunnsvitenskapelige og tekniske studieprogrammer, samt Politihøgskolen og Forsvarets høgskole. Derimot presiseres det at *"en del av institusjonene som tilbyr utdanning "faller gjennom" når det kommer til forskning, fordi de kun er tilbydere av ette eller et fåtall kurs, som mangler sterkt fagmiljø ved institusjonen"* (UiT, 2016, s. 19). Den mer definerte gjennomgangen inkluderer masterprogrammet i samfunnssikkerhet, samt de tre bachelorprogrammene internasjonal beredskap, samfunnssikkerhet og miljø og ingeniør i sikkerhet og miljø, i tillegg til bachelorprogrammet i luftfart og nautikk. Utvalget presiserer rapporten som en *"grovanalyse"* og grupperer de ulike emnene innen studieprogrammet ved å bruke kategorier som *"teoretiske fag med samfunns perspektiv"*, *"teoretiske fag med teknisk perspektiv"*, *"praktisk relaterte fag"* og *"støtte fag"*. For å få en mer presis forståelse av emnene og innholdet presiserer utvalget at man behøver kunnskap som fagmiljøene besitter. Allikevel er forholdet mellom det de kategoriserer som *"kjernefag"* og fag i *"grenseflatene"* og *"bindeleddsfag"* forsøkt forklart ved bruk av ulike fargekoder.

Selv om rapporten har til hensikt å komme med forslag til løsninger til organisering av fagmiljøene, presenteres mange interessante problemstillinger som blant annet spredning i emneporteføljene og få miljørelaterte fag, selv på bachelorprogram med spesialiseringen spesifisert i gradens navn. Det vil være interessant å ta dette tema videre, men som baserer seg på flere utdanninger innen samfunnssikkerhet også utenfor Universitetet i Tromsø. Dette for å etablere en oversikt over hva de ulike studieprogrammene innenfor samfunnssikkerhet fokuserer på, samt på hvilken måte dette kan påvirke studentenes forståelse av begrepet. I tillegg trekker rapporten fram utfordringen med å inkludere utdanninger innenfor HMS (helse, miljø- og sikkerhet) fordi det er tett knyttet til arbeidslivserfaringer og dermed kan ligge litt i gråsonen for temaet samfunnssikkerhet. Hva kan være utfordringer med å ha emner i HMS innenfor utdanninger av samfunnssikkerhet, og hvordan gjenspeiles dette i studieprogrammene?

2 Sentrale analytiske begreper og tilnærminger

Hensikten med dette kapitlet er å redegjøre for relevant litteratur for oppgaven. Litteraturen er strukturert ut i fra tre delkapitler som grunnlag for oppgavens overordnede problemstilling og forskningsspørsmål. En gjennomgang av litteratur i oppgaven er en viktig funksjon for å lenke sammen forskningen til den nåværende relevante kunnskapen, samt for å skaffe tilstrekkelig bakgrunnsinformasjon for forskningen (Blakie, 2010). Innledningsvis vil begrepet samfunnssikkerhet introduseres for å gi en oversikt over begrepets betydning, hvordan forståelsen har utviklet seg, samt ulike forståelser av begrepet. Hensikten er å gi en begrepsfesting av samfunnssikkerhet som skal danne grunnlaget for å vurdere studieprogrammene og studentenes forståelse. Andre delkapittel forsøker å gi et innblikk i hva som kan være viktig i utformingen av studieprogramdesign generelt og innenfor samfunnssikkerhet. Det siste delkapitlet tar for seg viktige deler omkring hvordan fagtradisjoner oppstår og påvirkes. Avslutningsvis vil litteraturen forankres i et analytisk rammeverk som beskriver hvordan presentert litteratur er relevant for oppgaven videre.

2.1 Hva er samfunnssikkerhet?

Samfunnssikkerhet som begrep og definisjon har som nevnt blitt forsøkt begrepsfestet flere ganger, men det viser seg likevel vanskelig å komme til en enighet. Hva er det som gjør det så vanskelig å besvare spørsmålet: *hva er samfunnssikkerhet?* Og hva er det som danner grunnlaget for hva man mener *er* samfunnssikkerhet?

“...den evne samfunnet som sådan har til å opprettholde viktige samfunnsfunksjoner og ivareta borgernes liv, helse og grunnleggende behov under ulike former for påkjenninger” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002, s. 4).

Denne definisjonen, som presentert tidligere i kapittel 2, blir jevnlig benyttet i offentlig dokumenter og meldinger, men også i fagbøker og artikler. Selv om dette er den definisjonen som fremstår som den mest forente i Norge, er det allikevel mange som har forsøkt å definere begrepet eller diskutere dets betydning og innhold. Noen forsøk på en definisjon av samfunnssikkerhet er veldig rett relatert til den ”vanlige” definisjonen, som blant annet Stortingsmelding nr. 10 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017) og Stortingsmelding nr. 29 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2012) som begge beskriver samfunnssikkerhet som:

Samfunnets evne til å verne seg mot og håndtere hendelser som truer grunnleggende verdier og funksjoner og setter liv og helse i fare. Slike hendelser kan være utløst av naturen, være et utslag av tekniske eller menneskelige feil eller bevisste handlinger (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 19).

Definisjonen har erstattet hele spekteret av hendelser fra ”*ulike former for påkjenninger*” til å kategorisere de ulike hendelsene som naturkatastrofer, hendelser som utslag av menneskelige eller tekniske feil og bevisste handlinger (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017). Felles for begge disse definisjonene er at samfunnssikkerhet skal forstås som en evne, dernest som en egenskap samfunnet har. I et annet forsøk på definisjon presenterer Olsen, Kruke og Hovden (2007) samfunnssikkerhet som: ”*the society’s ability to maintain critical social functions, to protect the life and health of the citizens and to meet the citizens’ basic requirements in a variety of stress situations*” (Olsen et al., 2007, s. 69). Denne definisjonen benyttes av flere, deriblant Almklov & Antonsen (2010) og Nilsen, Albrechtsen & Nyheim (2018) som mener definisjonen gir mulighet til et tilstrekkelig nivå av sikkerhet til begrepet. Felles for de fleste definisjonene er allikevel at begrepet brukes bredt og dekker et stort spekter av hendelsestyper.

Samfunnssikkerhet har vært vanskelig å gi en konkret definisjon på, og vi bruker i dag den samme definisjonen slik den ble presentert i Stortingsmelding nr.17 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002). Likevel har endringer i risikobilde vært, og er fortsatt under stadig utvikling. Med bakgrunn i hvilke uønskede hendelser som har påvirket oss har også vår forståelse av trusler og risikobilde endret seg. Dette støtter oppfattelsen av at risikobilde vårt i stor grad kan ses å være hendelsesdrevet (Kruke et al., 2005). Selv om definisjonen har vært nokså fast, er det hendelser som har påvirket innholdet i begrepet og vært med på å gi begrepet nytt innhold (Kruke et al., 2005). På 90-tallet bidro blant annet naturhendelser som flom og uvær til at begrepet ble tilføyd konkret innhold, mens overgangen til år 2000 satt fokus på teknologiske sårbarheter (Olsen et al., 2007). Terrorangrepet i USA 9.september 2001 gjorde at nasjonal terrorisme ble knyttet til begrepet, og etter at Norge ble rammet av de tragiske hendelsene i Oslo og på Utøya i 2011, ble uttrykk som intern terror og soloterror knyttet til begrepet (Furevik, 2012). Det

er også naturlig å forvente at definisjonen vil få enda større dimensjon og fokus omkring pandemier i 2020 etter Covid-19. Dette kan være med på å forklare hvorfor det ikke har blitt utarbeidet en ny definisjon, da den er nødvendig å være dekkende nok til å gjelde alle slags trusler som kan prege oss, også det uventede. Som en konsekvens av den generelle oppfatningen knyttet til samfunnssikkerhet vil det dermed forventes at det alltid vil herske litt usikkerhet rundt begrepet.

Flere samfunnsvitere har stilt seg kritisk og uvitende omkring begrepets omfang, både i positiv og negativ forstand. En stor grunn til usikkerheten kan være at definisjonen verken inkluderer eller ekskluderer (Kruke et al., 2005). Engen, Kruke, Lindøe, Olsen, Olsen & Pettersen (2016) presiserer at selv etter nesten 15 års forskning og høyere utdanning, er begrepet fortsatt å betraktes som umodent. Mens både Stortingsmelding 17 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002) og Engen et al. (2016) peker på usikkerhetsmomentet rundt begrepet, mener Kruke et al. (2005) at den generelle forståelsen av begrepet er et viktig poeng fordi det tar for seg identifisering av ulike dimensjoner. På denne måten blir ikke ting glemt eller tilsidesatt i definisjonen, ei heller i samfunnssikkerheten. Både Engen et al (2016) og Kruke et.al (Kruke et al., 2005) trekker fram dette som en styrke som kan være med på å utvikle fagfeltet og skape nye dimensjoner av begrepet. Dette forsterkes av den dynamiske forståelsen av samfunnssikkerhet som kommer av at fagfeltet er bygget opp av mange ulike fagmiljøer som har ulike meninger omkring hva begrepet betyr for dem. Dette er et resultat en forventning om at ulike mennesker og organisasjoner vil relatere begrepet basert på egne erfaringer (Bellavita, 2008). Dette kan videre overføres til samfunnssikkerhet som også omhandler opplevd sikkerhet, eller det Giddens (1990) kaller ontologisk sikkerhet. Han presenterer den ontologiske sikkerheten som et følelsesmessig fenomen som ikke handler om den fysiske tryggheten, men som er forankret det ubevisste (Giddens, 1990). På grunn av manglende kunnskap skaper vi en tillit til og tror på den kunnskapen og praksiser som ekspertene representerer (Engen et al., 2016). Dermed beskriver Giddens (1990) ontologisk sikkerhet som psykologisk nært beslektet med tillitt. Med dette mener han at vi føler oss trygge på at det er usannsynlig at livet skal snus på hodet av eksterne farer.

På samme måte som det er forventinger at mennesker og organisasjoner vil relatere samfunnssikkerhet basert på egne erfaringer, mener Engen et.al (2016) at de ulike fagmiljøene vil relatere samfunnssikkerhet til hva de jobber med i det daglige, slik det i

likhet vil kunne være naturlig for "den vanlige mann i gata" å gjøre. Derimot er det andre forskere som kritiserer myndighetene for å se samfunnssikkerhet og truslene som objektive, og mener man bør fokusere langt mer på den subjektive siden når man vurderer det nye trusselbilde (J.P. Burgess, Jore & Mouhle, 2010). J.P. Burgess et al. (2010) mener samfunnssikkerhet blir brukt av norske myndigheter "for å beskrive samfunnets objektive evne til å forebygge og håndtere trusler og kriser" (J.P. Burgess et al., 2010, s. 2). Kan dette forsterkes ved at begrepet har en annen betydning i dagligtale enn i faglitteraturen, og hvorvidt vil dette vises i studentenes forståelse av begrepet? Ved å følge denne antagelsen vil man kunne forvente utrolige mange ulike forståelser av begrepet selv med den samme definisjonen, også innenfor de ulike studieprogrammene. Da vil det være interessant å se om studentenes ulike forståelser av begrepet har sammenheng i innholdet ved de ulike studieprogrammene eller ikke.

Samfunnssikkerhet som et ungt begrep har ikke en entydig betydning, noe Aven, Boyesen, Njå, Olsen & Sandve (2014) mener det heller ikke burde ha. Allikevel er det viktig for begrepet at det ikke er for bredt slik at samfunnssikkerhet innebærer alt (Aven et al., 2014). Det kan hevdes at en viss bredde i begrepet gir en tilsvarende utfordring i forhold til avgrensning, og ifølge Almklov & Antonsen (2010) er det vanskelig å overføre samfunnssikkerhet til spesifikke hendelser. Hvilke trusler og påkjenninger en hendelse må ha for å falle inn under begrepet presiseres ikke i definisjonen og omfatter dermed alle potensielle scenarioer og trusler (NOU 2006:6). Flere har forsøkt å gi en nøyere presisering på den foreliggende definisjonen. Ifølge Kruke et al. (2005) er den vanligste måten å forklare begrepet på ved å vurdere hendelser og påkjenninger opp mot noen generelle kriterier, såkalte samfunnskritiske funksjoner. I artikkelen presenterer Kruke et al. (2005) kriterier for hva som kan true samfunnssikkerheten ved at en hendelse må falle inn under ett eller flere av de tre kriteriene. Disse er ekstraordinære påkjenninger og tap, kompleksitet og gjensidig avhengighet samt tillitt til vitale samfunnsfunksjoner. Kruke et al. (2005) anslår at ikke enhver uønsket hendelse er et initiativ mot samfunnssikkerheten, og at ekstraordinære påkjenninger og tap innebærer store hendelser som ikke kan håndteres ved hjelp av ordinære rutiner og ressurser som dermed krever ekstraordinær håndtering på tvers av flere sektorer. Basert på dette kriteriet kan man si at samfunnssikkerhet handler om de trusler som overstiger den daglige beredskapen ved å true samfunnsfunksjoner snarere enn enkeltindivider. En annen hensiktsmessig måte er å ha et skille mellom hendelser som faller inn under begrepet på ene siden, og andre ting

som kan betraktes som individuelle problemer eller dagligdagse hendelser på andre siden (NOU 2006:6).

På bakgrunn av spennet i begrepsinnholdet identifiserer Justis- og beredskapsdepartementet (NOU 2006:6) tre tilnærminger til begrepet: en bred, en snever og en politisk. Den brede definisjonen har tre aspekter ved seg. For det første går samfunnssikkerhet ut på å forebygge og håndtere ekstraordinære hendelser. Samfunnssikkerhet er også å ha ressurser til å kunne forebygge og håndtere dagligdagse hendelser. For det tredje handler det om å forhindre at mindre hendelser blir så mange at det går ut over samfunnet (NOU 2006:6). For eksempel vil man da kunne si at en enkelt brann i seg selv ikke vil true samfunnssikkerheten så lenge man har nok ressurser til å håndtere branner. Den snevre tilnærmingen til samfunnssikkerhet fokuserer på at samfunnssikkerhet innebærer å forebygge og håndtere ekstraordinære hendelser som krever ressurser ut over det vanlige (NOU 2006:6). Dette betyr at man utelukker de dagligdagse hendelsene slik at de ekstraordinære hendelsene som har større skadepotensial får mer fokus (NOU 2006:6). Den tredje definisjonen som Justis og beredskapsdepartementet (NOU 2006:6) presenterer er den politiske slik den ble definert i Stortingsmelding nr. 17 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002), og som presentert flere ganger tidligere. Som diskutert flere ganger, brukes denne definisjonen bredt og dekker hele aspektet av trusler og hendelser.

Mange forskere har uttrykt innvendinger når det kommer til den politiske definisjonen, ikke bare når det gjelder bredden i definisjonen. Olsen, Kruke & Hovden (2007) trekker frem at kritikere mener definisjonen legger mest vekt på hendelsen etter at den har skjedd med mer fokus rettet mot resiliens eller motstandsdyktighet. Begrepet brukes *”til å beskrive et samfunns evne til å tåle og håndtere store hendelser, gjenopprette viktige funksjoner etter at hendelsen har funnet sted, og om nødvendig tilpasse seg endrede forutsetninger”* (Justis- og beredskapsdepartementet, 2017, s. 31). Allikevel trekker de frem at *”samfunnets evne til å opprettholde kritiske samfunnsfunksjoner i stor grad vil avhenge av hva som har blitt gjort for å forhindre og forebygge en krise før den oppstår, og ikke minst, hvordan normaliseringsfasen er håndtert etter en krise”* (Olsen et al., 2007, s. 71) (egen oversettelse). Selv om både den brede og den snevre tilnærmingen til samfunnssikkerhet presenterer forebygging og forberedelse direkte, presiseres det også av regjeringen på nettsiden deres at *”forebygging er vår viktigste oppgave når det gjelder*

hendelser som truer sentrale samfunnsinstitusjoner, vår felles sikkerhet og den enkeltes trygghetsfølelse” (Justis- og beredskapsdepartementet, 2020).

Litteraturen understreker at det er usikkerhet hvorvidt man enser om samfunnssikkerhet, også utenfor Norge. Alyson Bailes (Forskningsrådet, 2008) har studert hvordan de nordiske landene tolker og praktiserer prinsippene for samfunnssikkerhet, og fastslår at landene ikke har en felles forståelse av hva som menes med samfunnssikkerhet (Forskningsrådet, 2008). Dette betyr ikke at innholdet i begrepet eller fagfeltet ikke er relevant i andre land. FNs kontor for Disaster Risk Reduction (UNISDR) benyttes begrepet ”Disaster risk reduction” som beskrives følgende:

The conceptual framework of elements considered with the possibilities to minimize vulnerabilities and disaster risks throughout a society, to avoid (prevention) or to limit (mitigation and preparedness) the adverse impacts of hazards, within the broad context of sustainable development” (Adikari & Yoshitani, 2009, s. 21).

I USA brukes begrepet Homeland Security som forsøk på å navngi feltet. Det er forsøkt definert mange ganger men allikevel eksisterer det ingen enighet om verken definisjon eller innhold (Bellavita, 2008). Et eksempel på et forsøk på en definisjon tar sikte på å dekke hele spekteret av trusler: *”Homeland security is a concerted national effort to prevent and disrupt terrorist attacks, protect against man-made and natural hazards, and respond to and recover from incidents that do occur”* (Bellavita, 2008, s. 2). Begrepet er amerikansk og det er ingen andre enn amerikanerne som bruker det. Dermed er det vanskelig å overføre begrepet til en norsk betydning og bør heller ses som en betegnelse på fagfeltet i USA. Allikevel mener Kjetil Sørli (2005) man kan overføre begrepet til å bety ”hjemlandssikkerhet” og bør ses i forhold til begrepet samfunnssikkerhet i Norge. Naturlig nok har terrorangrepene 9.september 2001 formet mye av amerikanernes sikkerhetspolitikk, men også markert begynnelsen for det moderne begrepet Homeland Security (Kahan, 2013). I motsetning til i Norge, har det allikevel ennå ikke blitt utarbeidet eller enighet om en felles definisjon (Kiltz, 2011). I likhet med utviklingen av begrepet samfunnssikkerhet i Norge, har også Homeland Security blitt preget av hendelser som har skjedd, samtidig som man kontinuerlig må tilpasse seg trusler og sårbarheter i framtiden (Kahan, 2013). For å gjøre dette mener Kiltz (2011) det er

nødvendig å se på de ulike måtene å se på Homeland security i lys av flere ulike perspektiver og disipliner. Hvorvidt det kan argumenteres for nødvendigheten av å stadfeste innholdet i begrepet, mener Kahan (2013) det likevel burde gjøres en innsats i å få på plass en brukbar definisjon i USA. I stedet for å komme med forslag på en definisjon utfordrer Kahan studenter, lærere og andre interessenter til å lage, hva han kaller for ”*a good definition*” (Kahan, 2013, s. 13).

Vi vet at samfunnssikkerhet inneholder en stor del kompleksitet i samspillet mellom alle aktørene som er involvert i arbeidet med samfunnssikkerhet. Men hva sier begrepet oss *egentlig*? Ifølge Kruke (2005) kan ordene samfunn og sikkerhet i overført betydning forstå samfunnssikkerhet som ”*det som gjør oss rolig og glad, og som får oss til å søke sammen*” (Kruke et al., 2005, s. 5). På den andre siden kan også de to ordene samfunn og sikkerhet representere to ytterpunkter. Alyson Bailes (Forskningsrådet, 2008) ved Islands Universitet mener begrepet inneholder to ord som ikke hører sammen. Med dette mener hun at sikkerhet er ”*et anliggende for styrende myndigheter som bruker militære midler for å drive tilbake eksterne trusler*” (Forskningsrådet, 2008, s. 17), mens samfunn handler om ”*forhold som er distinkt atskilt fra både stat og militære*” (Forskningsrådet, 2008, s. 17). Hun antyder altså at sikkerhet i stor grad tar for seg det militære, mens samfunn er noe som distinktivt kan skille seg fra det. Forsker J. Peter Burgess (2012) mener i likhet med Bailes (Forskningsrådet, 2008) at samfunnssikkerhet har en dobbel betydning. Dette beskriver han som:

På den ene siden dreier det seg om samfunnets sikkerhet, om et samfunn som er verdifullt og sårbart, og har behov for beskyttelse gjennom statlige etater som politiet. På den andre side dreier det seg om samfunnets sikkerhet, om den enestående type sikkerhet som kun samfunnet kan gi (J. P. Burgess, 2012).

2.2 Hva er viktig i utformingen av studieprogramdesign?

Det er over 20 år siden Universitetet i Stavanger opprettet den første utdanningen innenfor samfunnssikkerhet. Utdanningen var ikke bare ny og unik i Norge, men også sett i en internasjonal sammenheng (Boyesen & Aven, 2020). Etableringen oppsto som et svar mot det økende kunnskapsbehovet innenfor fagfeltet, og et av målene med det nye studiet var å bidra til

Et sikrere og mer robust samfunn ved økt kunnskap om sikkerhet- og beredskapsmessige hensyn i samfunnsplanleggingen, økt kunnskap og metoder og verktøy for forebyggende, skadebegrensende og krisehåndterende sikkerhetsarbeid i privat og offentlig sektor (Boyesen & Aven, 2020).

Som presisert i kapittel 2.1, kan man ikke direkte overføre begrepet samfunnssikkerhet i Norge om begrepet Homeland Security fra USA, men heller tilegne det en ekstra dimensjon. Terrorangrepene 11.september førte til et økt behov for å utdanne eksperter innen feltet av Homeland Security (Kiltz, 2011). Som følge av en eksplosiv vekst i høyere utdanninger innenfor fagfeltet har fagfeltet også blitt mer profesjonell (Drabek & Evans, 2007). Som studiefelt er det moderne og interessant for studenter med interesse innenfor Homeland Security, men også krisehåndtering (egen oversettelse) (Russell & Fisher, 2014). Ifølge Kiltz (2011) har hendelser som terrorangrepet og orkanen Katrina ført til at man ikke lenger kan skille mellom krisehåndtering og Homeland Security når man utdanner fagfolk innenfor feltet i framtiden. I og med at det forventes at ulike mennesker og organisasjoner vil relatere begrepet basert på egne erfaringer, mener Kiltz (2011) at implementeringen av Homeland Security bør inkludere flere sektorer ved å benytte seg av flerfaglige tilnærminger til undervisning og læring. Dette er noe som støttes av regjeringens langtidsplan for forskning og høyere utdanning når det gjelder samfunnssikkerhet. Kunnskapsdepartementet (2018) konstaterer at arbeidet med samfunnssikkerhet involverer mange fagfelt som gjør tverrfaglighet nødvendig i både forskning og utdanning.

Etablering av teori er en viktig del av utdanninger, og den dominante tankegangen handler om at teori blir sett på som påvirkbar dersom den blir sett på som sann (Alvesson & Sandberg, 2011). Denne tankegangen blir utfordret av Davis (1971) som mener en vellykket teori ikke handler om at teoriene er sann, men heller i hvilken grad de oppleves som interessante. Mange vil nok hevde at de ikke hadde bruk for teoriene de lærte i utdanningen når de kommer ut i arbeidslivet. Forsker Hatlevik (Lassen, 2015) mener nøkkelen for at studenter skal forstå nytten av den teoretiske kunnskap er at det legges til rette for en opplevelse av sammenheng i utdanningen. Dette innebærer blant annet at studentene oppfatter at innholdet i utdanningen er forståelig og at man opplever innholdet i utdanningen som meningsfullt i forhold til at det virker nyttig for det yrkesfeltet

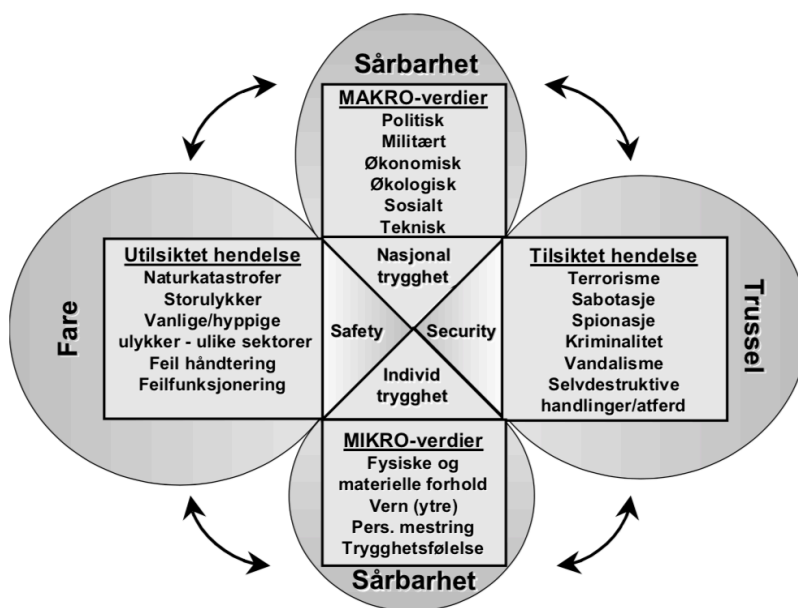
utdanningen retter seg mot (Lassen, 2015). Hatlevik (Lassen, 2015) trekker spesielt fram yrker som lærer, sykepleier og sosialarbeidet hvor teorier er sett på som en forutsetning for å gjøre en god jobb. Kan denne forskningen overføres til utdanninger innenfor samfunnssikkerhet? Hvorvidt kan teori vektlagt i de ulike studieprogrammene ha en påvirkning på hvordan studentene forstår et bestemt tema, som samfunnssikkerhet?

Balansegangen mellom teori og praksis skaper mange diskusjoner. Bryan Caplan (2018) kritiserer i sin bok "The Case against Education" utdanningssystemet og hevder det er et stort skille mellom pensum og det reelle jobbmarkedet. I likhet med uttalelsen over, vil studenter i mange utdanninger tenke "hva har dette med det praktiske jobbmarkedet å gjøre?" og Caplan (2018) mener det er grunn til å tenke slik. Blant annet hevder han at det i større grad betyr mer for arbeidsgivere fordi det tyder på bedre ferdigheter (Caplan, 2018). I tillegg presenterer han "signalisering" som en stor fordel i utdanninger. Med dette hevder han at verken kvalifikasjoner eller ferdigheter etter endt utdanning er det viktigste, men imidlertid at graden signaliserer til en mulig arbeidsgiver at du har visse underliggende egenskaper som er ønskelige. Denne signaliseringen fører til at flere personer søker mer utdanning enn det som er sosialt verdifullt (Caplan, 2018). Dette støttes også av funn fra NHO, som i likhet med Caplan (2018) mener for mange tenker at de tar en mastergrad for å skille seg ut (Sjøberg, 2014). Dette fører til lange utdannelser som arbeidstakere ikke har bruk for (Sjøberg, 2014). Dette kan også knyttes til begrepet om formell kompetanse som er "*dokumentert i vitnemål eller andre offisielle papirer fra skole og utdanningsinstitusjoner*" (Villund, 2008, s. 14). Ønsket om formell kompetanse kan spille en stor rolle for hvorfor noen studenter velger å ta en utdanning. Hvordan kan vi sikre at utdannelser i samfunnssikkerhet er relevante for arbeidet, både nå og i fremtiden? Hvis man ser tilbake på samtlige antagelser som er presentert over, er det viktig at innholdet i utdanningene tilpasser seg og utvikler seg parallelt med hendelser som har skjedd, samt forventinger om fremtiden.

I tillegg til fokus på teorier, hva har det å si for en utdanning at emner og utdanningen blir praktisk utrettet? Stortingsmelding nr. 16 (Kunnskapsdepartementet, 2017) presiserer at "*det er viktig for kvaliteten på utdanningen og studentenes læring at praksisstudier eller annen arbeidslivserfaring er godt integrert i studieprogrammet*" (Kunnskapsdepartementet, 2017, s. 46). Det pekes ofte på at kvaliteten på utdanningen sammen med studentenes læring er avhengig av en form for arbeidslivserfaring. Det

presiseres ikke på hvilken måte dette skal integreres, og at dette skal være en forutsetning for alle utdanninger er en stor utfordring (Kunnskapsdepartementet, 2017). Litteraturen peker altså på at i hvilken grad et studieprogram er praktisk utrettet ofte vil ha noe å si for læringen og kvaliteten. Det presiseres ikke på hvilken måte arbeidslivserfaring skal være integrert, noe som kan anta det vil påvirke balansen mellom de ulike utdanningene, og dermed også kvaliteten. Forholdet mellom teori og praksis i utdanning er et omdiskutert tema. En utfordring Kvernbekk (2011) trekker frem mellom teoretikere og praktikere er at for eksempel teoretikere vil argumentere for at praktikere ikke bruker tilgjengelig vitenskapelig kunnskap i arbeidet, men heller tar i bruk sunn fornuft eller subjektive erfaringer.

I likhet med eksempler på at studentene har vanskeligheter for å se hva noen teori har med det praktiske arbeidet å gjøre, er det også flere eksempler som støtter dette og peker på at studenter lærer mer når oppgavene er praktiske. En forsker mener det i videreutdanning nærmest ikke eksisterer noen skille mellom teori og praksis (Kulberg, 2014). Med denne uttalelsen menes det at studentenes egen arbeidsplass oppleves som undervurdert i tidligere forskning, og dermed bør tas til etterretning når man tilbyr etter- og videreutdanninger (Kulberg, 2014). Med tanke på at de erfaringsbaserte programmene har samme utgangspunkt ved at de fleste allerede er i jobb, kan man dermed overføre denne forskningen til å anta at man får nok praksis i den jobben de allerede er i?

Figur 3: Illustrasjon av samfunnssikkerhetens omfang og mangfold (NOU 2000:24, 2000, s. 287)

At det ikke eksisterer noen fast definisjon omkring Homeland Security i USA byr på problemer når man skal lage studieprogrammer innenfor fagfeltet, da det ikke eksisterte et kjernepensum som skulle være likt (Kiltz, 2011). Ved at vi har en politisk definisjon, eller i hvert fall et anerkjent navn på fagfeltet i Norge, vil det i større grad være mulig å ha en mer kollektiv forståelse av samfunnssikkerhet, eller i hvert fall innholdet i den brede tilnærmingen. Figur 3 illustrerer nettopp denne bredden vi møter i arbeidet i fagfeltet og gir en oversikt over forhold som kan falle inn under samfunnssikkerhet. Den horisontale aksene viser mangfoldet av ulike typer hendelser som representerer trusler, angår både hendelser som er tilsiktede og hendelser som er utilsiktede (NOU 2006:6, 2006). Den ene siden representerer hendelser som er ulykkesrelaterte, som naturkatastrofer og storulykker, mens motsatt side presenterer tilsiktede hendelser som terrorisme og spionasje, som ifølge Kruke et al. (2005) også har stor betydning for samfunnssikkerheten. Den vertikale aksene illustrerer samfunnssikkerhet på alle nivåer i samfunnet, og beskriver sårbarhet i hele spennet fra nasjonal trygghet til individenes trygghetsfølelse (Norges forskningsråd, 2005).

Selv om det kan oppleves slik, er ikke kvalitet noe som bare blir opplevd av studentene, men som også baserer seg på arbeidslivets behov. Ved at risikobildet kan ses å være hendelsesdrevet som dermed vil være med på å legge føringer for innholdet innenfor samfunnssikkerhet. For å unngå at utdanninger i samfunnssikkerhet bare skal virke som signaliseringer, kan det antas at det vil være viktig å utforske trender og utviklingstrekk for fagfeltet som gir en pekepinn på hva studieprogrammene burde ha fokus på. Kiltz (2011) trekker frem problemstillingen at selv om det har implementert verktøy innenfor Homeland Security etter terrorangrepet 11. september, er allikevel ikke trusselen mot terrorisme i landet redusert. Dette antyder hvor viktig det er å ikke slutte å søke etter kunnskap om trusler. Ifølge Politiets sikkerhetstjeneste preges dagens trusselbilde av en kombinasjon av ”*stabile og relativt varige utviklingstrekk*” og usikkerhet knyttet til hvilke hendelser som kan inntreffe (PST, 2019, s. 3).

Siden 2011 har Direktoratet for sikkerhet og beredskap (DSB) utgitt trussel- og risikovurderinger i samfunnet (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2019). For å skape et innblikk i hvilke trusler som kan være hensiktsmessige å ha fokus på i studieprogrammene kan man se på trussel- og risikovurdering for 2019. I rapporten er det

scenarioene pandemi og legemiddelmangel som ”skårer høyt både med hensyn til overført sannsynlighet og konsekvens” (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2019, s. 14). At pandemi er noe som scoret høyt på både sannsynlighet og konsekvens er noe som viser hvor aktuelle rapportene kan være med tanke på at vi i 2020 står i en slik krise. Allikevel er det veldig lite fokus på helsetrusler i feltet av samfunnssikkerhet, og det dras i veldig liten grad på ”global helse”, epistemologi og folkehelse. I utredninger ser man at det er stadig mer fokus på trusselaktiviteten som foregår i det digitale rom, og det preget også flere av utredningene. Norge er et av de landene som er kommet lengst i digitalisering av samfunnsfunksjonene, som igjen skaper sårbarheter (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2019). Digitale angrep tar for seg tilsiktede hendelser som vil være nettverksbaserte og som ofte er politisk eller økonomisk motivert (2019). Terrorisme som trussel er noe som har mye oppmerksomhet og fokus, selv om både PST (2019) og DSB (2019) vurderte det som lite sannsynlig at norske høyreekstreme ville forsøke å gjennomføre terrorangrep i 2019. Det er også en bred enighet blant flere aktører som blant annet DSB (2019) og Forsvarets forskningsinstitutt (Sellevåg et al., 2020) at klimaendringer spiller en stor rolle for utviklingen og dermed en trussel som må håndteres og værres klar over. Opp gjennom årene har flere av landene blitt rammet av naturkatastrofer og ekstremvær som følge av klimaendringene, og i Norge er det flere orkaner og stormer som har ført til tapte verdier i form av menneskelig og store økonomiske tap (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2019).

Innenfor utdanninger i Homeland Security i USA trekker Kiltz (2011) fram viktigheten av å bygge studier på både nåværende og framtidige trusler. Dette inkluderer hele spekteret av hendelser, fra terrorisme til naturkatastrofer (Kiltz, 2011). I USA er terrorisme identifisert med stor risiko som gjenspeiles i studieinnholdet (Drabek & Evans, 2007). Som kjernen i Homeland Security trekker Kiltz (2011) også frem innhold som politisk og organisatorisk kontekst, juridiske og forskriftsmessige aspekter, ledelse, etikk, kommunikasjon og krisebeslutninger, samt teknologi og dens anvendelse. I tillegg presenterer hun forskningsmetoder inkludert kvantitative og kvalitative metoder, samt trussel-, risiko- og sårbarhetsvurderinger som en del av kjernen i utdanningen (Kiltz, 2011).

I Norge er høyere utdanning i stor grad basert på et nært forhold mellom forskning og undervisning, som i praksis blir tolket ved at forskere i mer eller mindre grad skal være

involvert i undervisningen (Strømsø, 2016). Selv om det er uklart hvordan dette skal integreres i de ulike institusjonene eksisterer det også en uenighet knyttet til graden oppfatningen av betydning for forskningen i undervisningen. Da lærerne til en viss grad synes ”å ha ulike oppfatninger basert på faglig tilknytning og erfaringer med både forskning, undervisning og læring (studentrollen)” (Strømsø, 2016, s. 47). Kan dette være med på å beskrive at hva de ulike forskerne og lærerne har av erfaring fra tidligere vil overføres til studentene? Man kan anta at den faglige interessen til lærerne som er forskere vil bli overført til undervisningen og dernest til studentene som videre vil påvirke studentenes forståelse? Kan dette videre forstås som et sosialistisk dimensjon til knyttet til studier som er forskningsbasert?

2.2 Hvordan oppstår faglige ”skoler”?

Selv om litteraturen ofte benytter konsepter som tradisjon og fagtradisjon er det lite litteratur som presiserer noe om hva det egentlig innebærer. I likhet med ”kultur” er tradisjon et konsept som flere teoretikere mener er vanskelig å feste (Halpin, Moore, Edwards, George & Jones, 2010) (Reagan, 2004). På grunn av usikkerheten mener Shanklin (1981) at det ikke er noen grunn til å forsøke å få fram en bestemt forståelse av begrepet. Dette støttes av Reagan (2004) som mener det viktig å forstå tradisjon som en kontinuerlig prosess stadig er i endring og utvikling. På grunn av dette, vil man i beste fall få et glimt eller inntrykk av en tradisjon på et bestemt tidspunkt (Reagan, 2004). Selv om det hersker usikkerhet til graden av dette i dag, er tradisjon i utdanninger med på å binde mennesker sammen og gir noe av det mest betydningsfulle symbolmaterialet for dannelse av identitet, både på individuelt og kollektivt nivå (Halpin et al., 2010). En artikkel av Lien, Meyer, Norby og Vibeto (2017) undersøkte hvordan man utvikler en fagtradisjon innen dataspillutvikling. De argumenterte for at ”*utfordringen med å opprette et utdanningsløp på dette feltet var at det ikke eksisterte noen etablert fagtradisjon innen spillutvikling*” (Lien et al., 2017). Videre var en annen utfordring at det eksisterer få institusjoner å hente faglig inspirasjon og studiemodeller fra. Ved at det antas at en etablert fagtradisjon mangler på grunn av et relativt nytt fagfelt, kan dette tyde på at en fagtradisjon er avhengig av at studiet har sin egen identitet og faglige innhold? På den andre siden, siden fagtradisjon forsøkes koblet til utdanninger, kan dette være med å styrke påstanden om at fagtradisjon er en forutsetning ved alle utdanninger?

Lee Harvey (1987) benytter ”skoler” (egen oversettelse) som et nyttig begrep som kan knyttes til fagtradisjoner. Skole som et begrep i denne sammenhengen fører også med seg en tvetydighet, spesielt med hensyn til den nøyaktige karakteren til en gitt skole (Harvey, 1987). I sosiologien refererer begrepet til ”*groupings of academics and researchers who may or may not constitute an identifiable administrative unit*” (Harvey, 1987, s. 245). I denne sammenhengen ser man skole som en institusjonell gruppering av akademikere som kan ha form som blant annet en uformell undergruppe innen en avdeling, en formell tverrfaglig gruppering eller en uformell gruppering av undergrupper på tvers av avdelinger (Harvey, 1987). Ifølge Harvey kan en skole også være på tvers av institusjonelle grenser og referere til en form for likesinnede akademikere fra forskjellige institusjoner. Med dette innebæres blant annet en gruppe som tar i bruk like ideer som teorier og fagområder og samtidig deltar på konferanser, leser publikasjoner og følger utviklingen (Harvey, 1987). Tiryakian (Harvey, 1987, s. 249-250) har bygget opp en typifisering av begrepet skole som vitenskapelig samfunn. Ifølge Tiryakian (Harvey, 1987, s. 250) varierer skoler i størrelse og presenterer at en karismatisk leder danner grunnlaget for et revolusjonerende paradigme ved å presenter en tydelig tilnærming til hvordan virkeligheten skal håndteres. Lederen skal på denne måten lære de han refererer til som tilhengerne (Harvey, 1987, s. 250). Som tilhenger er paradigmet viktig og flere jobber mot rekruttering av flere medlemmer, samt å popularisere og kunngjøre arbeidet til skolen (Harvey, 1987). Lederen og tilhengerne er ført sammen på bakgrunn av et sett med ideer og livssyn som er uttrykt av lederen, og Bulmer (Harvey, 1987, s. 269) argumenterer også for at skolen må være åpen for ideer og utvikling av kunnskap mellom lederen og andre medlemmer som kollegaer og studenter. En viktig forutsetning som også trekkes frem er at parallelt med at en skole oppnår suksess fører samtidig populariteten til at viktige forutsetninger ved skolen gradvis blir borte. Dette er ifølge Harvey (1987) fordi når flere og flere opptar kjerneideer til skolen vil det gradvis føre til at skolen mister sin egenart. En stor grunn til dette er at ideene etter hvert formidles på mer formelle måter snarere enn ansikt til ansikt. Harvey (1987) mener denne populariseringen også kan overføres til paradigme, som dermed blir mindre personalisert og brukt av nye generasjoner innen sosiologien som er uvitende om opprinnelsen.

I forhold til begrepet om samfunnssikkerhet, hvorvidt er det å bli enig om en felles definisjon? Gallie (1955) forsøker å undersøke noen begreper som i sin natur skaper splid om riktig og feil bruk av begrepet, som han introduserer som ”essensielt omdiskuterte

konsepter” (egen oversettelse). Eksempler på begreper han tar opp er menneskelige aktiviteter som kunst, demokrati og kristen tradisjon. Her trekker også Gallie (1955) fram dimensjonen med tradisjon som et begrep som tydeligvis er utfordrende å ha en felles enighet til, i likhet med Halpin et al. (2010) og Reagan (2004). Gallie (1955) peker på at de ulike bruksområdene ved disse begrepene underbygger forskjellige, men fortsatt nokså beslektede funksjoner fra forskjellige skoler og bevegelser. Ut i fra Gallie’s beskrivelse av slike begreper kan man forstå det slik at selv om det eksisterer en bred enighet om et spesielt konsept, ligger utfordringen i hvordan man best skal realisere konseptet. John de Bhal (2014) hevder begrepet sikkerhet er et essensielt omdiskutert konsept og bygger hovedargumentet sitt på at en *”universalised, fixed, static definition of the term is unhelpful and inconsistent with how some groups understand security”* (de Bhal, 2014, s. 1). Med bakgrunn i Gallie’s begrep og John de Bhal’s undersøkelse, kan man anta at samfunnssikkerhet vil være et essensielt omdiskutert konsept ut i fra sin kompleksitet og tverrfaglighet som kanskje ikke gjør en fast definisjon av begrepet mulig eller nyttig? Og videre, kan studentenes konseptualisering av samfunnssikkerhet være med å forklare hvorfor begrepet er essensielt omdiskutert?

Flere momenter knyttet til fagtradisjoner og skoler tyder på at det eksisterer en sosial dimensjon som Tom Jagtenberg (1983) presenterer til den vitenskapelige forskningen og som strekker seg gjennom forskerens handlinger og bevissthet. Ved å introdusere uttrykket *”social construction”* antyder han at vitenskapen i noen sammenhenger er sosiologisk og blir produsert av enkeltpersoner (Jagtenberg, 1983). Denne dimensjonen som Jagtenberg (1983) presiserer kan også overføres til utdanninger. På denne måten kan forstå at utforming av faglig innhold, værende emner, litteratur og pensum kan ses å avhenge av ting som ikke har med vitenskap å gjøre, som individer og mellommenneskelige konflikter. Dette kan bety at man styrer hva studenter skal lære og ikke læres, på samme måte som man påvirker hva som skal være fokus. Hvis man i tillegg knytter dette til skoler, kan det tenkes at fagansatte i denne sammenhengen kan være bærere av fagtradisjoner?

2.3 Analytisk rammeverk

Litteraturen som er presentert i kapitlet vil sammen med metoden danne grunnlaget for oppgavens tre forskningsspørsmål. *Forskningsspørsmål 1* retter seg mot markedet av samfunnssikkerhet som fagfelt og hvordan forståelsen og meninger i begrepets innhold

preger markedet. *Forskningsspørsmål 2* tar sikte på å benytte litteratur omkring studieprogramdesign og balansegangen mellom teori og praksis. I tillegg hvorvidt ulike faktorer kan spille inn på innholdet i de ulike studiene som sosiale faktorer. *Forskningsspørsmål 3* fokuserer på studentene i de ulike studieprogrammene og undersøker basert på begrepsforståelse og hvorvidt det finnes en konsensus om begrepet. I likhet med forskningsspørsmålet over kan andre faktorer spille inn på hvordan man forstår begrepet. Med bakgrunn i funn fra de tidligere forskningsspørsmålene, vil det i *forskningsspørsmål 4* benytte litteratur omkring skoler og fagtradisjoner. Dette vil kobles opp mot en mulig konsensus om begrepet, samt hvilke faktorer som også kan bidra her.

3 Metode

I dette kapitlet vil det redegjøres for oppgavens metodiske tilnærminger. Først vil det redegjøres for valg av forskningsdesign og metode som er anvendt for å besvare problemstillingen og innhente nødvendig informasjon. Deretter begrunnes valg av informanter og datakilder som brukes i denne oppgaven. Videre vil det redegjøres for hvordan data er bearbeidet og analysert. Avslutningsvis vil grad av pålitelighet og gyldighet evalueres for å begrunne kvaliteten på forskningen, samt diskusjon rundt etiske vurderinger.

3.1 Valg av forskningsdesign

Denne oppgaven er skrevet med bakgrunn i en kvalitativ orientert tilnærming. Et karakteristikk ved kvalitative tilnærminger er at vi søker å få en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2013). I tillegg trekker Thagaard (2013) frem at eksplorerende design er godt egnet når man skal studere temaer som er lite forsket på, som tema i denne oppgaven reflekterer. På grunn av tilnærmingen til problemstillingen er eksplorativ design på sett og vis benyttet i denne oppgaven som representerer det ene ytterpunktet i kvalitative forskningsopplegg (Thagaard, 2013). Ytterpunktet preges av fleksibilitet fordi man ønsker å oppdage det som er mest interessant rundt fenomenet (Thagaard, 2013)

Et forskningsdesign beskriver alle avgjørelser som er involvert i arbeidet, hvorfor de er tatt, samt tillate kritisk evaluering av disse (Blakie, 2010). I tillegg hjelper forskningsdesignet å opprettholde en rød tråd ved å danne struktur og sikrer at problemstillingen blir belyst og besvart på en fornuftig måte (Blakie, 2010). Forskningsdesignet må klart redegjøre for metoder som brukes for datainnsamlingen, hvordan det skjer og hva som trengs i planleggingen (Blakie, 2010). En av de viktigste prosessene i forskningen er å formulere en problemstilling og beskriver det forskeren ønsker å undersøke (Blakie, 2010). Ved formulering av problemstillingen er det viktig med balanse mellom å være avgrenset og fokusert for hva oppgaven omhandler, samtidig som den må være åpen nok til at man kan se hva som er interessant underveis. Ved bruk av eksplorerende design ble problemstillingen tidlig formulert relativt bred for så å utvikles videre og presiseres i løpet av prosjektet (Thagaard, 2013). Selv om problemstillingen har blitt endret underveis i oppgaven etter det empiriske grunnlaget, fungerer den endelige problemstillingen som overordnede og bred, for så å bli styrt av

forskningsspørsmålene. På mange måter er formuleringen av forskningsspørsmålene det første startpunktet i å planlegge forskningsdesignet (Blakie, 2010)

Valget av metodiske verktøy i alle vitenskapelig arbeid har en sentral faktor for kvaliteten på oppgaven og man må derfor må man ta stilling til hvilke metoder som vil være mest hensiktsmessig i forhold til problemstillingen og det man forsker på. På bakgrunn av dette er det benyttet flere kilder til datainnsamling for oppgaven som gjør det mulig å undersøke flere enheter til samme problemstilling. Kort sagt er metode et planmessig verktøy for å nå et ønsket mål (Grønmo, 2004). Dette betyr i hovedsak at man bruker redskaper man skal bruke i møtet med det man undersøker og som hjelper oss til å samle inn informasjonen vi trenger for å besvare problemstillingen (Thagaard, 2013).

3.2 Datainnsamling

I prosessen med datainnsamling er det først viktig å finne ut hvilke metoder som vil være relevante for å besvare problemstillingen. De ulike innsamlingsmetodene produserer ulike typer data (Yin, 2011) og denne oppgaven har benyttet seg av tre kilder til data. Fordelen ved å bruke flere metodeverktøy er at man får flere synspunkter rundt temaet i tillegg til at de har bidratt med ulik informasjon til oppgaven. Ved å analysere studieplaner, emnebeskrivelser og pensum gjennom innholdsanalyse vil gjøre det mulig å kartlegge de ulike studieprogrammenes innhold, samt likheter og ulikheter. Siden denne dataen er samlet inn av andre og brukes til andre formål enn det i utgangspunktet var samlet inn for, fungerer den som oppgavens sekundærdata (Blakie, 2010). Intervju av fagpersoner ved de ulike studiene og spørreskjema av studenter er benyttet for å gi en større forståelse av data som er samlet inn gjennom innholdsanalysen. Da denne dataen er samlet inn og analysert av forskeren selv, er dette å forstå som oppgavens primærdata (Blakie, 2010).

Opgaven har tatt utgangspunkt i totalt 8 ulike studieprogrammer fordelt på fire institusjoner som er presentert i tabell 1. Studieprogrammene representerer en bredde i mangfold relatert til fagfeltet av samfunnsikkerhet.

Institusjon	Bachelorprogram	Masterprogram
Universitetet i Tromsø (UiT)	Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø (180 sp) ^a	Master i samfunnssikkerhet (120 sp) ^a
	Bachelor i internasjonal beredskap (180 sp) ^{ad}	
Nord Universitet		Master i beredskap og kriseledelse (90 sp) ^{cde}
Høgskolen i Innlandet	Bachelor i beredskap og krisehåndtering (180 sp) ^{cd}	
Universitetet i Stavanger (UIS)		Master i samfunnssikkerhet (120 sp) ^b
		Master i risikostyring og sikkerhetsledelse (90 sp) ^{be}
		Master i risk analysis and governance (120 sp) ^b

Tabell 1: Oversikt over utdanninger som er inkludert i oppgaven

Forklaringer til tabellen

sp = studiepoeng

^a = NT= fakultetet for Naturvitenskap og teknologi

^b =TN= teknisk-vitenskapelig fakultet

^c =H= Handelshøgskolen

^d = samlingsbasert

^e = erfaringsbasert

3.2.1 Kvalitativ innholdsanalyse

Denne oppgaven handler i stor grad om å gjøre rede for innholdet i de ulike studieprogrammene og dermed vil det være naturlig å ta utgangspunkt i studieplaner, pensumlister og andre dokumenter og visuelle uttrykksformer som er relatert til de ulike studieprogrammene. Dette gjenspeiler at *"empiriske undersøkelser uten dokumenter er vanskelige å forestille seg"* (Brinkmann & Tanggard, 2012, s. 153). Grønmo (2004) skiller mellom kvalitativ og kvantitativ innholdsanalyse, selv om en innholdsanalyse kan inneholde elementer fra både kvalitativ og kvantitativ metode (Mayring, 2004). Da hensikten med oppgaven er å gå mer i dybden på området som studeres, blir innholdsanalysen benyttet kvalitativt (Grønmo, 2004). Ved å kartlegge forskjellig innhold og data i de ulike studieprogrammene vil blant annet kunne skape et innblikk i hvilke holdninger og verdier som står sentralt i de ulike tekstene (Grønmo, 2004).

Oppgaven handler overordnet om å skaffe informasjon om de ulike studiene og bakgrunnen for utvelgelse av dokumentene er at studieplanene gir en helhetlig beskrivelse av studiet, det faglige innholdet, samt oppbyggingen av studieprogrammet. I tillegg beskrives blant annet hva som forventes av kandidaten gjennom læringsutbytte. Verdien disse dokumentene gir vil derfor være viktig og fungere som en grunnmur som intervjuene kan bygge videre på for å få mer innhold. Til sammen har det naturlig nok blitt benyttet åtte studieplaner, en for hvert studieprogram. Det var viktig med samsvar mellom studentene og innhold i studieplanene og dermed er det blitt benyttet planer som regnes som gyldige for studentene og tidsrommet det gjelder. På grunn av dette er noen av studieplanene blitt tilsendt fra studiestedene, mens noen av de gyldige planene har vært tilgjengelig på nett. Pensumlistene har også fungert som et viktig datamateriale knyttet til studieplanene. Denne datainnsamlingen er satt sammen selv basert på pensumsamling tilgjengelig på nett, som blant annet leganto, støttet av informasjon fra ansvarlige ved de ulike emnene.

Siden samfunnet i større grad preges av mer visuelle uttrykksformer, kan det i tillegg til studieplaner og pensumlister, være med på å gi et bedre innblikk ved å også se på de ulike studieprogrammernes nettsider (Thagaard, 2013). Ifølge Thagaard (2013) er forskningen tradisjonelt preget av det vi kan lese, men analyse av visuelle uttrykksformer kan være med å bidra med alternative data. På samme måte som dette kan gi et innblikk i hvordan studieprogrammene presenterer seg selv gjennom både tekst og bilde (Thagaard, 2013), vil det også være med på å forsterke den andre dataen som intervju og spørreundersøkelser. Videre er funnene basert på den forutsetningen at dokumenter som studieplaner, emnebeskrivelser, pensumlister, samt informasjon på nettsidene er fulgt i undervisningen. Samtidig som det i oppgaven ikke tas i betraktning hva som vektlegges eller snakkes om i undervisningen sett bort i fra disse dokumentene.

3.2.2 Intervju med ansatte

Intervju regnes ofte som den vanligste metoden for kvalitativ forskning (Gill, Stewart, Treasure & Chadwick, 2008). I intervju bruker vi oss selv som instrument, og nærheten er et viktig mål for kvaliteten på denne metoden (Dalland, 2000). Mens innholdsanalysen på mange måter la en basis for innholdet, ga intervjuene mulighet til å gå mer i dybden og har vært svært nyttig som supplerende data til dataen allerede samlet inn fra innholdsanalysen. Da hensikten med intervjuene er å hente mer informasjon fra data fra

innholdsanalysen, brukes betegnelsen ”informant” i denne oppgaven (Thagaard, 2013). De åtte informantene fra de ulike studieprogrammene er presisert underveis i oppgaven. Selv om det eksisterer lite eller ingen tidligere forskning på dette området, har det blitt konkludert med at det allikevel vil være nødvendig å foreta intervju. Om hensikten alene hadde vært å redegjøre og kartlegge for innhold i de ulike studieprogrammene, hadde det i utgangspunktet vært tilstrekkelig med innholdsanalyse, men det har også vært ønskelig å også forstå innholdet og skaffe en større forståelse av visjonen bak studieprogrammene. Intervju har dermed vært med å gi en bredere dimensjon til oppgaven.

I forkant av intervjuene ble det utarbeidet en semistrukturert intervjuguide tilpasset de ansatte. Selv om den kvalitative intervjumetoden ofte karakteriseres ved at den er strukturert av forskeren kan det noen gang være hensiktsmessig å stille mer åpne spørsmål i form av en semistrukturert tilnærming (Stake, 2010). Denne intervjuformen gjorde det mulig å utvikle samtalen slik man selv ønsket og samtidig følge opp de ulike informantene underveis ut i fra hvilke temaer de selv brakte opp. En utfordring med intervju som ble erfart under intervjuene var variasjonen i svarene fra informantene. Mens noen svarte mer utfyllende og åpen på spørsmålene var det andre som var mer innesluttet og mer utfordrende å få svar fra (Dalland, 2000). Dette ble tatt hensyn til underveis ved at det i noen av intervjuene ble stilt flere spørsmål til informanten.

Til sammen har det blitt gjennomført åtte intervjuer med en informant fra hvert studieprogram. Hver av informantene er fagansatte ved det aktuelle studieprogrammet og en viktig forutsetning har vært at de har vært en del av studiet over en lengre periode, der det har vært mulig. Informantene er dermed valgt ut i fra et strategisk utvalg på bakgrunn av deres kvalifikasjoner i forhold til tema og problemstilling for oppgaven (Thagaard, 2013). Ved valg av informanter har egne kontakter ved universitetet fungert som ”portåpnere” for å finne de rette informantene til intervjuene. Kun det første intervjuet var mulig å gjennomføre ansikt til ansikt før Covid-19 brøt ut og ikke gjorde det mulig eller forsvarlig på grunn av karantenereregler og smittefare. Dermed ble de resterende intervjuene gjennomført via skype og telefon som gjorde at den enkelte selv kunne velge tid og sted. På bakgrunn av at informasjonen fra informantene var knyttet til det faglige ved studieprogrammene, er informasjonskvaliteten allikevel vurdert til å være lik.

Det er viktig for informantene at de får tilstrekkelig informasjon om oppgaven og intervjuene, og dette ble ivaretatt gjennom informasjonsskriv om studien og hva deltakelse innebærer. Intervjuene ble etter avtale med informantene i forkant tatt opp med båndopptak, hvor de også fikk valget om å ikke bli tatt opp. I forkant av intervjuene hadde jeg lest meg opp på studieprogrammet og under intervjuene var både studieplan og pensumliste foran meg.

3.2.3 Spørreundersøkelse av studenter

Ifølge Ringdal (2007) er spørreundersøkelse tradisjonelt en metode innenfor kvantitativ forskning som kan gjennomføres på flere måter basert på hvordan de preger personvern, tid og kostnad. Dette datamaterialet er basert på kvalitativ spørreundersøkelse. I motsetning til den kvantitative spørreundersøkelsen vil man med den kvalitative undersøkelsestypen ikke telle antall personer med det samme svaret, men dermed vil det heller ses på den meningsfulle variasjonen i den aktuelle populasjonen, som verdier (Jansen, 2010).

I utgangspunktet var det ønskelig å personlig reise til de ulike studiestedene og la studentene besvare spørreundersøkelsen skriftlig for å sikre høy svarprosent. Men som nevnt tidligere har Covid-19 gjort at man må tilpasse metodene og dermed ble det ferdige spørreskjemaet utarbeidet og besvart digitalt. I tillegg til at dette er kostnadsreducerende, er fordelen med å gjennomføre dette visuelt over internett at personvern og anonymitet blir ivaretatt (Ringdal, 2007). I ettertid har det også vist seg hensiktsmessig å utarbeide spørreundersøkelsen over internett med den hensikt i at flere av studieprogrammene er samlingsbaserte og ikke alltid på studiestedet, samt at man når mange studenter på relativt kort tid (Ringdal, 2007). Fordelen med digital spørreundersøkelse er også dens svakhet. Da et viktig utvalgs-kriterium er at de selv ønsker å besvare undersøkelsen er man avhengig av at studentene selv skal ha lyst til det. Derfor var det viktig med få spørsmål, som i tillegg til å være enkle å besvare, skulle gi verdifull informasjon. Innledningsvis ble spørreskjemaet dermed testet av to tidligere studenter ved samfunnsikkerhet, for så å justere eller endre formuleringen på spørsmålene ut i fra deres tilbakemeldinger. Det er viktig å presisere at to av studieprogrammene, master i beredskap og kriseledelse ved Nord universitet og master i risk analysis and governance ved UiS, er nyetablerte studier som ikke har ferdigutdannede studenter på tidspunktet for spørreundersøkelsen. De er allikevel, i samtale med informanter, valgt å inkluderes da de peker på interessante

dimensjoner til fagfeltet som gjør de interessante. Disse elementene er viktige å være klar over i analyseprosessen med funn som kan være av betydning.

Studieprogram	n
Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø (UiT)	13
Master i samfunnssikkerhet (UiT)	10
Bachelor i internasjonal beredskap (UiT)	7
Master i beredskap og kriseledelse (Nord)	7
Bachelor i beredskap og krisehåndtering (HINN)	11
Master i samfunnssikkerhet, (UiS)	16
Master i risikostyring og sikkerhetsledelse (UiS)	6
Master i risk analysis and governance (UiS)	6

Tabell 2: Antall respondenter fra spørreundersøkelse basert på de ulike studiene

Tabell 2 viser en presentasjon av antall svar fordelt på de ulike studieprogrammene. Det er å forvente at antall respondenter vil variere fra studie til studie, og det er viktig å ha en oversikt over hvor mange som har besvart spørreundersøkelsen fra hvert studieprogram.

4.5 Bearbeiding av data

Resultatene og funnene fra intervjuene, spørreundersøkelsene og spesielt dokumentene har ført til at det har blitt generert store mengder data. Denne dataen krever en bearbeidelse til en mer passende form og en viktig del har vært å lage kategorier for å sortere data og beskrive mønstre (Blakie, 2010).

Det var viktig å ha oversikt over studieplanene og pensumlistene i forkant av intervjuene, da spørsmålene i stor grad var basert på disse planene. Alt av datamateriale fra innholdsanalysen, intervjuene og spørreundersøkelsen ble overordnet kategorisert basert på de ulike studieprogrammene og skrevet ut på papir for å skape et bedre overblikk over innholdet. Datamaterialet fra spørreundersøkelsen ble etter studieprogram ført inn i et diagram ut i fra spørsmålene. På denne måten ble alle svarene samlet og gjorde det enklere å se etter eventuelle mønstre i svarene, samt å sammenligne svar. Målet var å ende opp med noen kategorier for hvert studieprogram for å belyse et fenomen som kunne være utgangspunkt for drøfting.

Intervjuene ble transkribert løpende gjennom prosessen med datainnsamling og deretter slettet fra båndopptaker. Transkriberingen ble foretatt i bokmålsform da det var innholdet i selve intervjuene som var av betydning. For å være sikker på at jeg ikke gikk glipp av viktig mening og innhold, ble det lyttet gjennom intervjuene flere ganger i tillegg til å bruke god tid på å lese gjennom det transkriberte materialet. I gjennomlesingen ble det laget ulike kategoriseringer ut i fra hvilket materiale som var interessant for de ulike delene av forskningsspørsmålene. Hensikten med å kategorisere slik var både for å skape bedre oversikt, samtidig som det var enklere å sammenligne materiale i de ulike studieprogrammene.

4.6 Forskningskvalitet

Kvaliteten på vitenskapelig forskning handler i stor grad om å måle oppgavens gyldighet og pålitelighet som kommer til uttrykk i begrepene reliabilitet og validitet (Thagaard, 2013). Som forsker er det viktig å vurdere om data man har samlet inn har god nok kvalitet til å kunne trekke konklusjoner fra dem og validitet og reliabilitet er tradisjonelle vurderingskriterier for dette (Ryen, 2012).

Reliabilitet eller pålitelighet handler om at resultatet av undersøkelsen kan reproduseres ved at en annen forsker kommer fram til samme resultat ved anvendelse av de samme metodene (Silverman, 2005). Ved utvelging av dokumenter for studieplanene og pensumlister var det viktig å finne de gjeldende planene som skulle representere kullet til studentene som besvarte spørreundersøkelsen. Siden deler av studieplaner ofte endres fra semester til semester ble de ulike studiestedene kontaktet for å få tilsendt den gjeldende og samtidig øke påliteligheten (Silverman, 2005). I gjennomføringen av intervjuene er det vanskelig å se for seg at en annen person skal oppleve samme intervjusituasjon, og derfor har det vært viktig å ha gode og formulerte spørsmål. I tillegg har det også vært viktig å tilpasse intervjuene til hver informant, også basert på studieplanene. Ved at nesten alle intervjuene ble gjennomført digitalt har det gitt informantene mulighet til å selv velge tid og sted. Dette kan bidra til en mer behagelig og tillitsfull atmosfære for informanten, som vil være med på å styrke reliabiliteten på funnene (Jacobsen, 2005). For å sikre at all data ble inkludert og oppfattet korrekt har alle intervju blitt tatt opp og transkribert av meg selv (Brinkmann & Tanggard, 2012). Siden en individuell oppgave gjør at datamateriale fort kan bli subjektivt har det blitt tatt høyde for mulige misforståelser av informantene ved å tydeliggjøre diskusjonen ut i fra egne fortolkninger. Dermed er reliabiliteten forsøkt

styrket ved å beskrive formål og begrensninger med oppgaven, samt å redegjøre for informasjonskildene.

Ifølge Ringdal (2007) er høy reliabilitet en forutsetning for høy validitet. Validitet går ut på om man faktisk måler det man ønsker å måle og er knyttet til tolkning av data (Thagaard, 2013). Reliabiliteten og validiteten på denne oppgaven er vurdert sikret gjennom bruk av flere metoder for datainnsamling. Dette i et forsøk på å skape et mer helhetlig bilde ved å ta for seg det skriftlige og innholdet i studiene, støtte opp dette ved data fra ansatte, samt hvordan studenter forstår og innretter seg studieprogrammet og begrepet samfunnsikkerhet. I tillegg vil subjektiviteten som kan oppstå ved en individuell oppgave i intervjusammenheng være med på å svekkes når man kobler funnene til også andre datakilder. Samtidig tar man også for seg flere aspektene ved studieprogrammet istedenfor ved å bare analysere dokumenter. I tillegg er det brukt god tid på undersøkelsen for å finne de riktige informantene til temaet. Intervjuene bidrar til mer kontekst i forhold til dokumentene, ved at man kan spørre om det er ting ved planene som er uklare, og på samme måte får frem forståelse og viktig innhold. Bruken av flere datakilder kan også være utfordrende. Først og fremst er det mer tidskrevende og krever mer ressurser tilgjengelig. Hensikten var allikevel å få følelsen av essensen ved de ulike studieretningene, noe som føles har blitt oppnådd. Både utvalget av informanter, spørreundersøkelsen samt dokumenter rundt studieprogrammene framstår alle som relevante for oppgaven og er med på å øke validiteten på oppgaven.

I tillegg handler validitet om hvorvidt de data man har funnet er generaliserbare i forhold til den respektive populasjonen (Jacobsen, 2005). Dette kaller Johannessen, Tufte og Kristoffersen (2010) for ekstern validitet. På bakgrunn av utvalgets størrelse i kvalitative studier kan det også være problematisk å generalisere funnene til å gjelde samme kategori. Siden det er studentene som representerer meninger, er det spørreundersøkelsene som er vurdert her. Når man tar beslutningen om å ta utgangspunkt i et utvalg i stedet for en hel populasjon, er det i følge Blakie (2010) viktig å være klar over hvordan dette vil påvirke muligheten til å generalisere funnene. Utvalget kan sies å være dels basert på tilfeldigheter. En viktig forutsetning for spørreundersøkelsen er at menneskene er studenter ved et av de aktuelle studieprogrammene, men innenfor disse rammene er utvalget basert på tilfeldigheter ved at som ønsker å besvare undersøkelsen, gjorde det. At et utvalg skal være representativt betyr ifølge Grønmo (2004) at utvalget er

stort nok til å kunne være generaliserbart for den populasjonen som blir studert, mens i tråd med den eksplorerende designet gir funnene kvalitative data som ikke kan generaliseres (Thagaard, 2013). Antall svar fra de ulike studieprogrammene varierte, slik som også variasjonen i antall studenter ved studieprogrammet. Det er utfordrende å konkludere med at antall svar kan gjenspeile hele gruppens forståelse av begrepet samfunnssikkerhet, men dette har heller ikke vært hensikten. Det har ikke vært noen ambisjon om å generalisere funnene, men å heller se etter trender eller mønster hos de ulike studieprogrammene.

4.7 Ethiske refleksjoner

Den nære kontakten mellom forsker og informantene som et viktig karakteristikk ved kvalitative metoder, fører også med seg en rekke etiske utfordringer (Thagaard, 2013). Allikevel mener Blakie (2010) at det er viktig å ikke blande de etiske utfordringene med praktiske problemer man forventer å møte. I denne oppgaven har det blitt benyttet flere ulike metoder for datainnsamling som hver danner ulike etiske problemstillinger. Selv om denne oppgaven ikke tar for seg private eller følsomme spørsmål er det allikevel viktig å være klar over mulige etiske utfordringer. De etiske problemstillingene i intervjuene og spørreundersøkelsen avhenger av hvor nærgående og personlig spørsmålene som stilles er (Thagaard, 2013). Dette har blitt tatt hensyn til ved å vise tillit og ærlighet, samt være hensynsfull ovenfor informantene under intervjuene.

Blakie (2010) lister opp fire viktige poeng man må ta hensyn til innenfor etikk i forskningen. Disse er frivillig deltakelse, oppnå informert samtykke fra forskningsdeltakerne, beskytte deltakernes interesse, samt å forske med integritet. Det er viktig for informantene at de får nok informasjon om oppgaven min, hva det vil si at personen stiller opp og selvfølgelig tenke på frivillig samtykke (Dalland, 2000). Dette ble ivarettatt gjennom et informasjonsskriv med tilhørende samtykkeerklæring (vedlegg). Oppgaven er i forkant meldt inn og godkjent hos norsk senter for forskningsdata (NSD). Selv om oppgaven ikke har så mange etiske problemstillinger, har jeg allikevel vært bevisst på å behandle personopplysninger på en sikker og forsvarlig måte. Båndopptakene som ble benyttet under intervjuene ble slettet etter senest 24 timer, som beskrevet på informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen som foreligger.

4 Empiriske funn

I dette kapitlet presenteres funnene fra datainnsamlingen på et mer detaljert nivå. Kapitlet er delt inn i fire hoveddeler basert på oppgavens forskningsspørsmål. Innholdsanalysen tar for seg studieplaner, pensumlister samt andre visuelle uttrykksformer som er gjennomgått for å skaffe et innblikk i innholdet i de ulike studieprogrammene. I tillegg blir data fra både spørreskjema og intervju presentert som vil gi en større bredde i forståelsen av innholdet i studieprogrammene og begrepet. Studieprogrammene er presentert og diskutert sammen under hvert forskningsspørsmål, dette for å unngå for mange delkapitler og overskrifter. Dette også for å skape en samlede større forståelse for studieprogrammet basert på de ulike metodene for datainnsamlingen. I kapittel 5 vil funnene bli diskutert opp mot det teoretiske rammeverket.

4.1 Hvordan kan vi si at markedet for det vi kan regne som utdanninger innenfor samfunnssikkerhet ser ut i dag?

Samfunnssikkerhet er et dynamisk og kompleks fagfelt. Siden samfunnssikkerhet ligger i skjæringsfeltet mellom flere fagområder eksisterer det mange utdanninger i Norge som vil kunne være relevante i forhold til samfunnssikkerhet. En viktig del av oppgaven har vært å kartlegge de ulike utdanningene som kan være relevante, for deretter å vurdere hvilke utdanninger som utgjør kjernen.

Kjerne	Spesialiserte studier
<ul style="list-style-type: none"> • Master i samfunnssikkerhet (UiS) • Master i samfunnssikkerhet (UiT)	<ul style="list-style-type: none"> • Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø (UiT) • Bachelor i internasjonal beredskap (UiT) • Bachelor i beredskap og krisehåndtering (HINN) • Master i risikostyring og sikkerhetsledelse (UiS) • Master i beredskap og kriseledelse (Nord) • Master i risk analysis and governance (UiS)
Tekniske studier	Kombinasjonsstudier
<ul style="list-style-type: none"> • Master i samfunnssikkerhet m/ teknisk spesialisering (UiS)	<ul style="list-style-type: none"> • Bachelor i statsvitenskap m/ fordypning i samfunnssikkerhet (UiS) • Bachelor i sosiologi m/ fordypning i samfunnssikkerhet (UiS)

Tabell 3: Oversikt over utdanningene med kjerne og periferi

To studieprogrammer er presentert som ”kjernen” innenfor studier i samfunnssikkerhet, som er rene masterprogrammer i samfunnssikkerhet. Som nevnt tidligere var UiS tidligst på banen når det kom til å utdanne innenfor samfunnssikkerhet. Bakgrunnen for programmet lå jo som nevnt i behovet for mer kompetanse etter flere naturkatastrofer på slutten av 90-tallet. Man var nødt til å gjøre noe, tenke mer robuste og sikrere samfunn. I tillegg til å ha en ren master i samfunnssikkerhet tilbyr de også et masterprogram i samfunnssikkerhet med en teknisk spesialisering (UiS, u.å.,-c). Denne spesialiseringen har fokus på samfunnssikkerhet på samme måte som den rene graden, men med et ekstra fokus på det tekniske aspektet. Det fremkommer av studieplanen at denne spesialiseringen krever en bachelor i ingeniørfag og gir graden sivilingeniør etter endt utdanning (UiS, u.å.,-d). Disse to masterprogrammene har fire felles emner som går på ”kjernefag” innen samfunnssikkerhet som risiko, samfunnssikkerhet og krisehåndtering, mens noen fag er erstattet med tekniske fag (UiS, u.å.,-d). Sett fra et stort perspektiv, stilles de samme kravene og utbytte av studentene på begge masterprogrammene.

Ved UiT tilbys den andre rene mastergraden i samfunnssikkerhet. Da det første kullet startet opp i 2009 var det et samarbeid med UiS om en fordypning i deres master i samfunnssikkerhet, sa en representant fra fagmiljøet ved UiS. Fra 2011 derimot tok UiT over det faglige ansvaret for masterprogrammet. I utgangspunktet het mastergraden ifølge informanten fra UiT samfunnssikkerhet med spesialisering eller faglig fordypning i nordområdene. Det kom fram i intervjuet fra UiT at etableringen av studieprogrammet i utgangspunktet var rettet mot en forventet ”boost” i petroleumssektoren i Arktis. En viktig forutsetning for etableringen var også at programmet ikke skulle være konkurrerende mot UiS, og derfor hadde programmet en klar nordområdeprofil i starten. For å konkretisere studieprogrammet til et behov i markedet presenterer de på nettsiden at det daglig skjer hendelser som terrorisme, skipsforlik og naturkatastrofer som krever forebygging og håndtering på flere nivåer (UiT, u.å.,-c).

Hensikten med å ha et masterprogram klart høsten 2009 var at det første kullet fra bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø skulle ha at tilbud etter endt grad, kom det frem i et intervju med UiT. Dette bachelorprogrammet er definert under spesialiserte studier, fordi det i tillegg til å omhandle samfunnssikkerhet, har et ekstra miljøperspektiv. De presenterer behovet for studiet og spesielt miljø basert på økt fokus innen ikke bare sikkerhet og beredskap, men også miljøutfordringer (UiT, u.å.,-b). Selv med at

studieprogrammet promoterer en ekstra dimensjonen på miljø, kan man si at studieprogrammet har nok fokus på miljø eller forventes det et større fokus? Funnene fra dette presenteres i neste delkapittel. I tillegg til å tilby både bachelor og masterprogram i samfunnssikkerhet, har også UiT et bachelorprogram som tilbyr en spesialisering innenfor internasjonal beredskap. I motsetning til de to andre studieprogrammene som foregår ved campus i Tromsø, er bacheloren i internasjonal beredskap plassert ved campus i Harstad (UiT, u.å.,-a). Da studiet først ble opprettet var det ifølge informanten først finansiert av Utenriksdepartementet, fylkeskommunene i Troms og Nordland, samt Hålogaland Kraft. Bakgrunnen for opprettelsen var ifølge informanten fra studieprogrammet et udekket behov hvor man så at voksne personer i beredskapsstillinger ikke hadde formell kompetanse, og ikke før i 2014 ble studiet grunnfinansiert av Kunnskapsdepartementet. Selv promoterer studiet et hovedfokus på nordområdene i et internasjonalt og nasjonalt perspektiv (UiT, u.å.,-a). Ved at studieprogrammet er samlingsbasert, appellerer det spesielt til studenter som ønsker å kombinere jobb ved siden av studiet.

UiS tilbyr det bredeste utdanningstilbudet innenfor samfunnssikkerhet og promoterer den *”brede og tverrfaglige tilnærmingen til risiko- og sikkerhetsstyring”* som et kjennetegn for deres arbeid og utdanningstilbud (UiS, u.å.,-b). Dette forklarer hvorfor universitetet tilbyr grader med et spesielt fokus på risiko og risikostyring. Masteren i risikostyring og sikkerhetsledelse sier på nettsiden at *”denne erfaringsbaserte mastergraden representerer nye fagområder, og er utarbeidet som en reaksjon på utviklingen i det moderne samfunnet”* (UiS, u.å.,-a). Ifølge informanten var studiet ble grunnlagt i samarbeid med Petroleumstilsynet som hadde personell som ønsket en videreutdanning. Det førte til at det i utgangspunktet var mange fra oljebransjen i studiet.

Ved at UiS ganske eksplisitt tilbyr enkelte grader fokusert på risiko, samt tilbyr et eget studieprogram innen samfunnssikkerhet, kan dette tyde på at universitetet tydeligere skiller på risiko og samfunnssikkerhet eller er det et resultat av at de har mer kompetanse på dette feltet? I kombinasjonen av å ha grader innenfor samfunnssikkerhet, har UiS også etablert et studie som er et samarbeid på tvers av miljøene risikostyring og samfunnssikkerhet. Begge masterprogrammene har både samfunnsvitere og ingeniører. Det kom fram i intervjuet med informanten fra studieprogrammet at hensikten med masteren i risk analysis and governance var ønsket om et internasjonalt masterprogram

innenfor risikostyring, med all undervisning foregående på engelsk og et flertall av internasjonale studenter. Informanten fra dette studieprogrammet presenterte at vi på mange måter ser at begrepet om samfunnssikkerhet i stor grad er knyttet opp mot en norsk, kanskje nordisk kontekst. Men fra erfaringer ser man at måten man tenker og forstår begrepet på i større grad også er et internasjonalt fenomen. Dette studieprogrammet illustrerer hvor variert, tverrfaglig og helhetlig tanken om samfunnssikkerhet er, og dermed ønske om et internasjonalt fokus. Informanten illustrerer Norges tilnærming ved at noen hadde sagt til informanten at ”*det jo er i Norge det skjer ting innenfor sikkerhetsfaget*”. Dermed viser studiet behovet for å kunne dele kompetanse og erfaringer også til utlandet. Man har brukt erfaringer som er gjort med samfunnssikkerhet og videreutvikler til det behovet som er og viser dermed et interessant perspektiv. Også sett litt bort i fra samfunnssikkerhet og risiko som ”rene” grader, tilbyr i tillegg UiS både bachelor i statsvitenskap og bachelor i sosiologi med fordypninger i samfunnssikkerhet. Dette illustrerer at kompetansen som UiS besitter omkring samfunnssikkerhet er overført til andre studier også, i tillegg til tverrfagligheten fagfeltet handler om.

Graden som tilbys ved Nord universitet er masterprogrammet i beredskap og kriseledelse som promoterer ledelsesrettet utdanning innenfor sikkerhets- og beredskapsarbeidet (Nord universitet, u.å.). I samsvar med dette krever graden to års relevant arbeidslivserfaring som gir inntrykk av at studentene muligens ser for seg å gå ut i større roller etter endt utdanning.

”*Du er interessert i samfunnssikkerhet*”, er noe av det første som dukker opp når man entrer nettsiden til bacheloren i beredskap og krisehåndtering ved Høgskolen i Innlandet (Høgskolen i Innlandet, u.å.). Informanten mener den bevisste bakgrunnen for opprettelsen av programmet ligger i behovet for samvirke og endringer i omgivelser som gjør at man må være åpen for nye måter å tenke samfunnssikkerhet på. I likhet med bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT, er denne også samlingsbasert. Kanskje kan det forventes et lite ekstra fokus på organisasjon og ledelse ved de erfaringsbaserte og samlingsbaserte programmene siden dette er gjerne studenter som allerede er i arbeidslivet.

4.2 Hva er de ulike studieprogrammenes tematiske fokus, spesialiseringer og avgrensninger som en del av utdanningstilbudet?

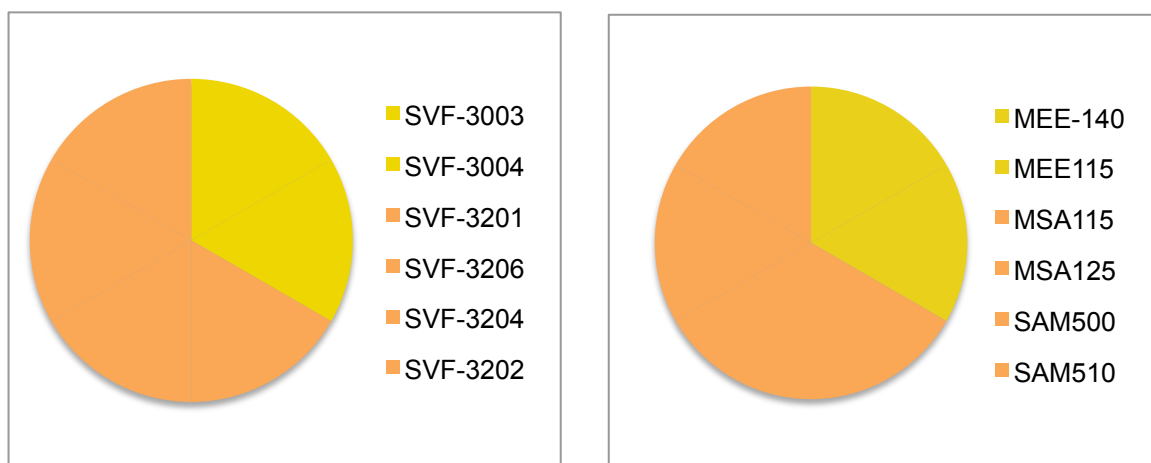
Dette delkapitlet har til hensyn å skape en oversikt over innhold og fokus til de ulike studieprogrammene basert på data fra innholdsanalysen og intervjuene. Da datamaterialet som foreligger er ganske stort og omfattende er det forsøkt avgrenset til de viktigste og mest relevante delene.

4.2.1 Faglig profil

Det finnes flere måter å kategorisere de ulike emnene i hvert studieprogram på. Overordnet kan man få et innblikk i hvordan de ulike studieprogrammene har forskjellige fokus og innhold når det kommer til grad av sikkerhetsfag i studiet, tyngden på forskningsmetode og fokus på organisasjon og ledelse. Dermed er det først forsøkt utarbeidet figurer som illustrerer en grov oversikt, kun basert på emnebeskrivelsene. Det er gitt fargekoder til hver av emnekategoriene som forsøk på å gi et overordnet innblikk i emnene og tabellen under formidler fargekodene og beskriver grunnlaget for de ulike kategoriene. Mange av emnene vil kunne falle inn under flere av kategoriene, men dette presiseres nærmere under hver av illustrasjonene.

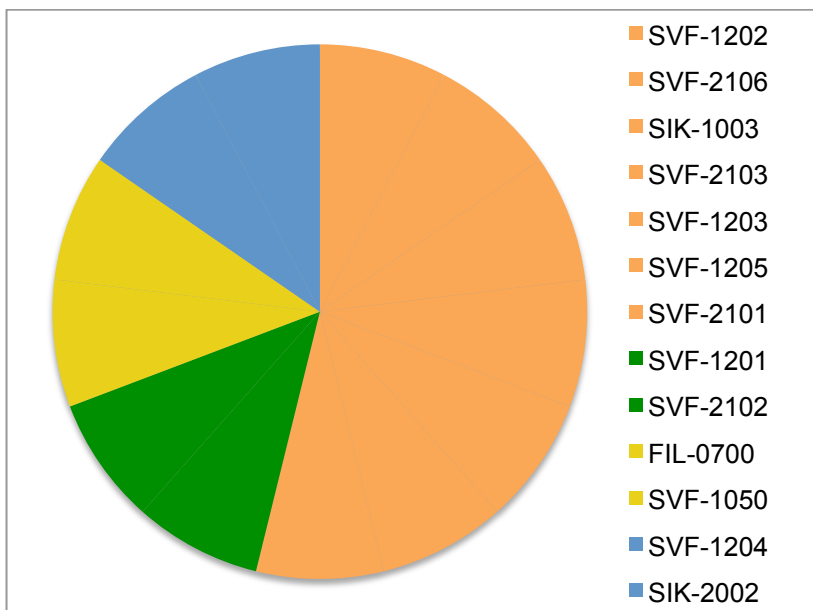
Kategori	Beskrivelse
 Organisasjon og ledelse	Fokus på ledelse, prosjektledelse, organisering, organisasjonsteoretiske perspektiv og operative team i organisasjoner, samt operativ psykologi.
 Forskningsmetode og disiplinrettet emne	Fremgangsmåter som benyttes i vitenskapelig forskning, gjeldende både kvalitative og kvantitative metoder. I denne kategorien inngår også filosofiske emner som er en del av studiet samt disiplinrettede emner som matematikk osv.
 Sikkerhetsfag	Innefatter alle fag som faller inn under sikkerhet eller beredskap.
 Miljøfag	Emner som enten tar for seg miljøutfordringer, klima, naturkatastrofer og sårbarheter i miljøet.
 Ledelsesrettet sikkerhetsfag	Emner som beskriver ledelse i navnet og er rettet mot sikkerhet, som for eksempel kriseledelse og krisekommunikasjonsledelse.

Tabell 4: Emner fordelt på ulike kategorier

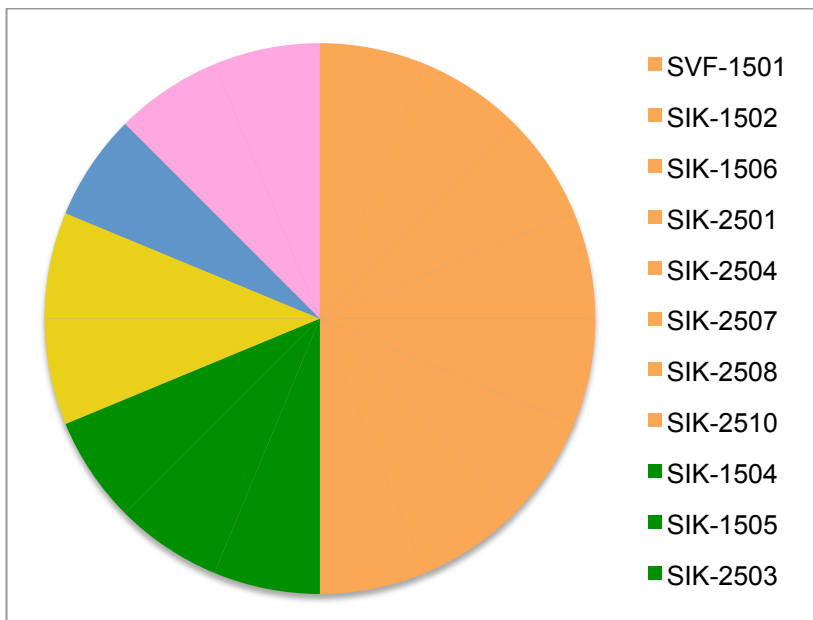
Figur 4: Master i samfunnssikkerhet UiT til venstre og UiS til høyre

Det kan være naturlig å se på de to studieprogrammene som deler navn opp mot hverandre. Ved å sammenligne de to masterprogrammene i samfunnssikkerhet ved UiT og UiS kan man tydelig se basert på kategoriseringen, at programmene har lik tyngde basert på kategoriene. Begge studiene har to emner som tar for seg forskningsmetoder, innforstått i ulik design. Masteren ved UiT består av to emner som hver for seg tar for seg kvalitative metoder og kvantitative metoder. Ved UiS derimot, er begge metodene innbakt i de to emnene i et ulikt design. Et overblikk over pensumlister for de ulike emnene kan man betydelig se en overvekt av litteratur foregående på engelsk ved UiS, i tillegg til en mer omfattende pensumliste. Ved masteren i samfunnssikkerhet ved UiT skiller informanten emner som ”kjernefag” og ”breddefag”. Kjernefag innebefatter emner som crisis management og safety management, risiko, beredskap, mens emner som resiliens, risk management og ledelse og organisasjon betegnes ifølge informanten som ”breddefag”. Et av emnene som studieprogrammene har til felles er krisehåndtering, hvor pensumlitteraturen består av tilnærmet lik litteratur.

Figur 5: Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø, UiT

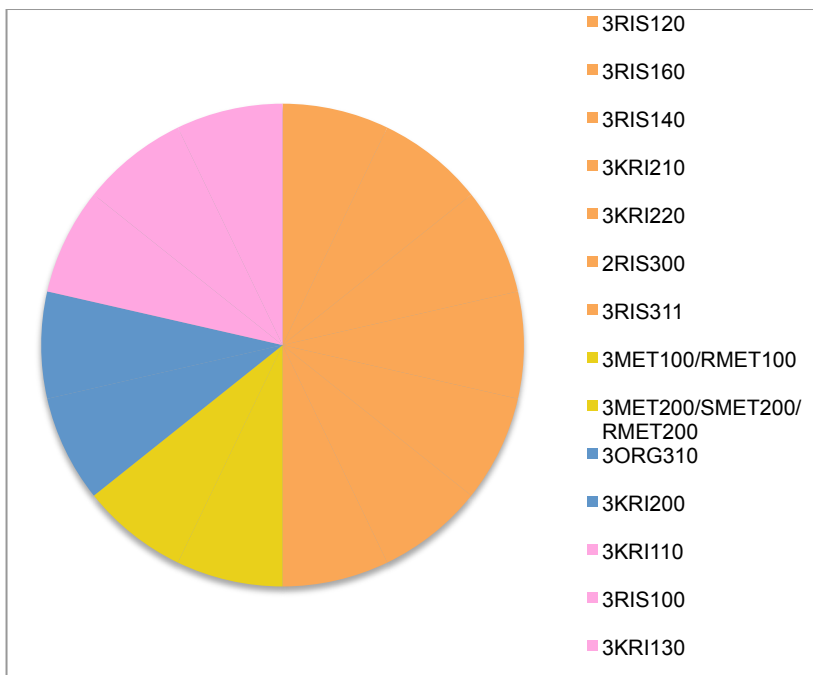
En overblikk over emnene i samfunnssikkerhet og miljø gir inntrykk av stor bredde. Hovedfokuset er på sikkerhetsfag, med støtte fra to miljøfag og Arktis, forskningsmetode samt ledelsesfag med fokus på organisasjoner. Inkluderer også et praktisk rettet emne innen kommunal sikkerhet og beredskapsplanlegging, samt et eget emne innen HMS. I tillegg det eneste studiet med emne innen Ex.phil som har fokus på tema som filosofi, mennesket og natursyn.

Figur 6: Bachelor i internasjonal beredskap, UiT

Bacheloren i internasjonal beredskap er samlingsbasert men kan sammenlignes i den faglige profilen til samfunnssikkerhet og miljø med en ekstra vekt på nordområdene og

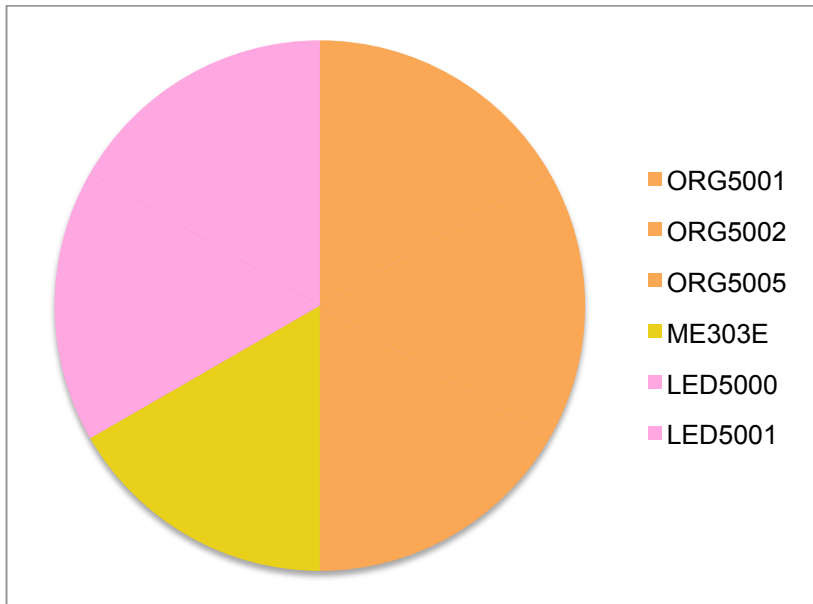
miljø. Emnene er derimot relativt ulike ved at flere av emnene som er kategorisert som sikkerhetsfag er spesialiserte som blant annet oljevernledning, farlig gods og farlige stoffer (HAZMAT) og kriser og katastrofer i et psykososialt perspektiv. Det eneste emnet innenfor organisasjon og ledelse er praktisk prosjektledning, men studiet har flere ledelsesrettede emner med fokus på sikkerhet som kriseledning og kommunikasjon.

Figur 7: Bachelor i beredskap og krisehåndtering, HINN

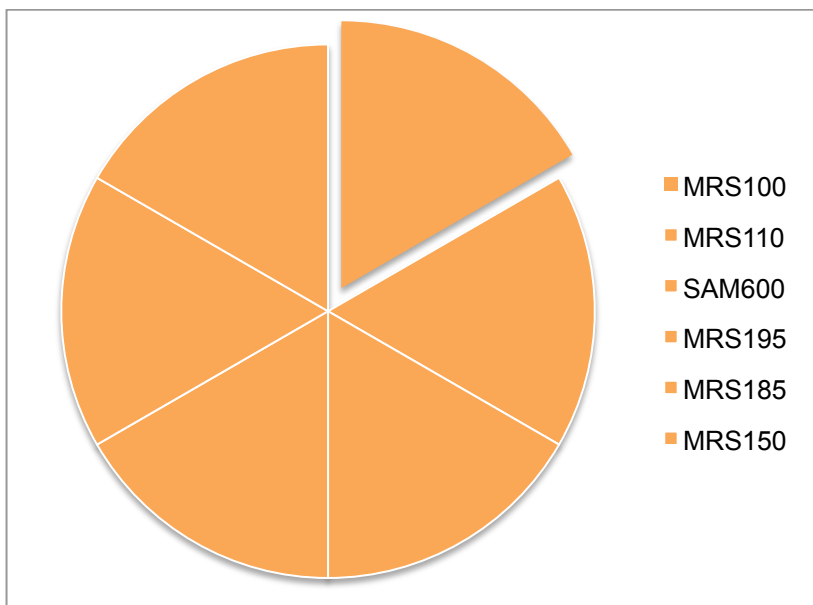
Bachelor i beredskap og krisehåndtering er også et samlingsbasert bachelorstudium. Selv om illustrasjonen viser en betydelig overvekt i sikkerhetsrelaterte emner er en stor del av de rettet mot ledelse innen kriseledning, beredskap og ledelse og krisekommunikasjonsledning. I tillegg har studiet et praktisk rettet emne innen beredskapstrening- og øving. Noen av de sikkerhetsrelaterte emnene kan defineres som ”spesialiseringer” fordi de går bredere inn på emner som sikkerhet i cyberdomene og internasjonal krisehåndtering.

Figur 8: Master i beredskap og kriseledelse, Nord

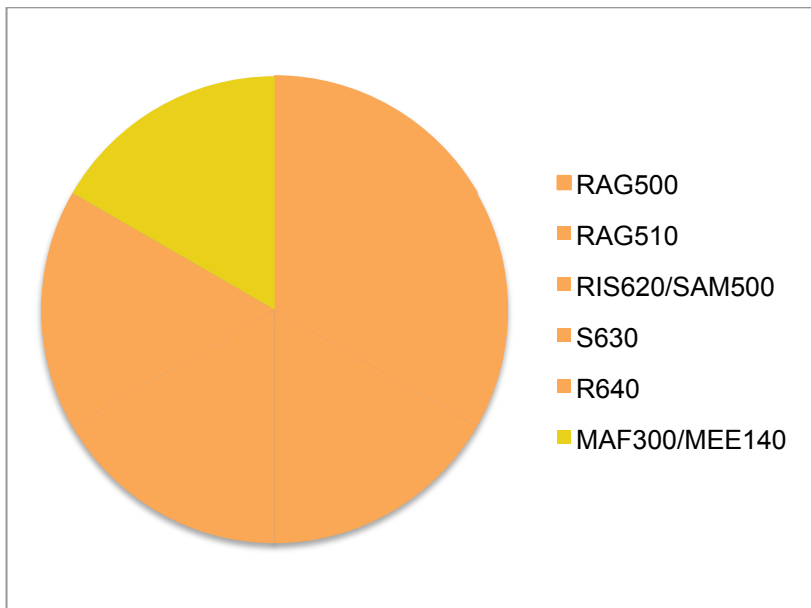
Denne samlingsbaserte og erfaringsbaserte mastergraden kjennetegnes ut i fra illustrasjonen ved stort fokus på ledelsesrettet utdanning kombinert med sikkerhetsrelaterte emner. Innenfor kategorien sikkerhet er det emner som kan ses å være litt spesifikke som strategisk mediehåndtering og digital beredskap.

Figur 9: Master i risikostyring og sikkerhetsledelse, UiS

Mastergraden i risikostyring og sikkerhetsledelse har en annen type oppbygging enn de andre studiene, som består av en obligatorisk modul som går på tema risiko, sikkerhet og sårbarhet. Basert på perspektivene studentene blir introdusert til velger studentene fire av fem valgfag som gir de mulighet til å gå i dybden på det de finner interessant. Alle disse

emnene kan ses å være innenfor kategorien sikkerhet med spesialiserte mener innenfor HMS, granskningsmetodikk, risiko og tilsiktede angrep.

Figur 10: Master i risk analysis and governance, UiS

I likhet med masteren i samfunnssikkerhet ved UiS består denne graden av en spesialisering innen både teknisk og samfunnsvitenskapelig. Denne mastergraden karakteriseres med risikorelaterte emner innen risikoanalyse og styring, risiko og samfunn, risikoleidelse og kommunikasjon, samt risikovurdering. I tillegg skal studentene i to av emnene velge to av fire emner man ønsker. Innen den gule kategorien velger studentene mellom forskningsmetode eller et disiplinrettet emne innen numerisk modellering. Det andre valget består av emner innen økonomisk analyse i risikoleidelse eller infrastruktur og sårbarhet.

4.2.2 Innhold og fokus

I forhold til studieprogrammernes fokus ble det spurt både indirekte og direkte om dette, som vil bli koblet opp mot studieplanene og nettsidene. Blant annet ble informantene spurt om å fortelle litt om visjonen til studieprogrammet, dette for å få rede på den overordnede hensikten for studieprogrammet. Her ble det gitt ulike svar i forhold til at noen studieprogrammer henviste til felles visjon for studiestedet, mens andre hadde tenkt ut egne visjoner for studieprogrammet. Et spørsmål intervjuene ble stilt var knyttet til hva som skiller deres studie fra de andre innenfor fagfeltet. Dette viste seg å være et utfordrende spørsmål å gi svar på, som kan tyde på at man ikke har stor innsikt i de andre studieprogrammernes tilbud eller innhold. Informasjonen tar utgangspunkt i funnene fra

intervjuene og innholdsanalyse, som dermed gjør at man ikke kan utelukke at studiene har andre fokus i undervisningen som ikke presiseres i funnene. Men hvordan baserer funnene fra intervjuene mot informasjon fra studieplaner og nettsider? Med hensikt i å bringe struktur til stor mengde datamaterialet er denne delen basert på de ulike studieprogrammene.

Bachelor i samfunnsikkerhet og miljø, UiT

I forhold til endringer i studieprogrammet presiserer informanten av selv om det teoretiske grunnlaget er det samme, vil det vinkles rundt risikobilde. Dette beskrives som en viktig forutsetning for utviklingen av studieprogrammet. Informanten trekker her frem eksempler på trusler som digital sikkerhet og terrorisme, som man ikke har snakket om i studiet før, men som nå er blitt veldig aktuelt og som man ønsker mer fokus på.

Krisehåndtering er et emne ved studieprogrammet som ifølge pensumlisten tar utgangspunkt i krisefasene som forebygging, respons og gjenoppretting. I tillegg består studiet av praktiske emner innen HMS og beredskapsøvelser. Med tanke på at graden har en ekstra spesialisering med miljø i navnet antas det at studenter og fagmiljøet vil forvente ekstra fokus på miljøaspektet i studieprogrammet. Det er to emner som i hovedsak omhandler miljø er ”miljø og sårbarhet i Arktis” og ”miljø og ressursforvaltning” med fokus på klimaendringer, miljøgifter og sårbarheter i de arktiske områdene. Studieplanen beskriver fokuset som at ”*miljøaspektet i studiet er viet særskilt oppmerksomhet*” (UiT, 2018, s. 4). Miljøet i denne forstand presiseres som ”*områder med kaldt klima, spredt befolkning og begrenset infrastruktur*” (UiT, 2018, s. 4), samt spesielle utfordringer mot den sårbare naturen og nordområdene som krever økt oppmerksomhet og kompetanse. Selv om studieplanen og nettsiden presenterer miljøaspektet som en viktig del, er det likevel så mye fokus på miljø som det kan forventes? Ifølge informanten skaper miljøaspektet i programmet en åpning for denne interessen og et ekstra fokus. Samtidig ser også informanten denne problemstillingen og innrømmer at det basert på tilbakemeldinger er for lite om miljø. Selv om det er viktig å presisere at samfunnsikkerhet er hovedfokuset jobbes det med å styrke miljødelen og klimaendringer ved blant annet etablering av et nytt emne. Behovet for dette refererer informanten til hovedoppgavene, som mange ønsker å skrive omkring nordområdene.

Master i samfunnssikkerhet, UiT

Som nevnt i kapittel 5.1, oppsto studieprogrammet master i samfunnssikkerhet i hovedsak med en nordområdedimensjon og miljø til det opprinnelige masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiS. Fra dette som utgangspunkt har det vært og pågår en stor endring i kursporteføljen, hvor en stor grunn har vært nye ansatte som har vært med på å utvikle nye emner, som har vært med på å skape en egen profil i forhold til Stavanger. Ifølge informanten forsøkes det å få mer fokus på både resiliens, cyber og terror i studiet, mens risiko, sikkerhetsstyring, beredskap og krisehåndtering beskrives som sentrale temaer i studieplanen (UiT, 2017). Bakgrunnen for det nye fokuset på tema som terror og cyber sikkerhet vises blant annet å være økt fokus. Programmet er altså i en prosess med å bygge opp sin egen faglige identitet. Dette styrker også uttalelsen om studieprogrammets visjon hvor informanten presiserer at det er ønskelig med retninger som spesifikt karakteriserer deres program.

Emnet Safety Management and Accident Investigation beskrives som både teoretisk og empirisk ifølge emnebeskrivelsen. I tillegg er emnet krisehåndtering svært tett knyttet til det samme emnet med det samme navnet på bacheloren, hvor pensum følger de samme komponentene og fasene. I spørsmålet om programmet kunne vært mer praktisk rettet, mener informanten det er viktig å presisere forskjellen på utdanning innenfor samfunnssikkerhet og for eksempel en ambulansarbeider som jobber mye mer operativ. Samtidig prøver man likevel å gjøre masteren mer operativ i forhold til at det skal være faglig relevant som å gjennomføre øvelser, deltakelse på øvelser og bruk av simulator.

Bachelor i internasjonal beredskap, UiT

I likhet med bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø presiseres det i studieplanen en ekstra vekt på nordområdene. Direkte forbundet med miljøfokus er emnene miljø og sårbarhet og naturkatastrofer som tar for seg blant annet befolkningens påvirkning på miljø, samt sikkerhetspolitiske utfordringer. Et fokus informanten selv presenterer er internasjonal beredskap, som navnet tilsier. Man prøver å få mer av den internasjonale dimensjonen i programmet, blant annet gjennom et nettverk av universiteter i Europa som driver med samfunnssikkerhet og beredskap. Informanten har et klart svar når det gjelder visjonen: ”*ja, vi skal jo være best innenfor det vi holder på med*”, svarer informanten. Områdene det henvises til da er nordområdene og internasjonalt. Man ser også i dette studiet behovet for å endre seg i takt med hvordan samfunnet utvikler seg. Videre

oppleves det også som at det vies mer oppmerksomhet til organisasjoner og ledelse enn de to andre ved UiT da tre emner tar for seg ledelse, alle med et ekstra dimensjon med nordområdene.

Både studieplanen og nettsiden gir inntrykk av at studiet markedsfører utdanningen mer praktisk enn de andre. Dette beviser også informanten som mener dette som en styrke ved programmet. Informanten lister opp ting som å være ute i felt å praktisere, planlegge og gjennomføre øvelse hos Brannskolen, som man har tett samarbeid med. Samtidig er det også en utfordring for samlingsbaserte programmer, da praktisk arbeid ofte kan gå på bekostning av andre emner. Hendelser som har skjedd benyttes til læring, blant annet i operativ ledelse hvor informanten trekker frem rapportene fra 22.juli som relevante i forhold til organisering.

Bachelor i beredskap og krisehåndtering, Inn

Studiet presenteres med en bred tilnærming. Dette beskriver også informanten som den største styrken til programmet og illustrerer dette som: *”fra psykiske reaksjoner til sikkerhet og politiske kriser”*. Dette tilsier at man dekker flere nivåer, fra individ til organisasjon. Både læringsutbytte, studieplan og nettsiden gir et inntrykk i et betydelig fokus rettet mot *”organisatoriske elementer og lederens og lederens rolle med hensyn til risiko, sårbarhet, forebygging og håndtering av kriser i organisasjoner”* (Høgskolen i Innlandet, u.å.). Som også illustreres i mange emner relatert til ledelse. Ifølge nettsiden kombinerer studiet emner innen organisasjon, kommunikasjon, ledelse, beredskap, samfunnssikkerhet og krisehåndtering. Dette gjenspeiles i emnene kriseledelse, beredskap og ledelse, krisekommunikasjonsledelse samt krise, stress og mestring, som alle presenterer fokus på ledelse og organisering i ulike sammenhenger. Nettsiden støtter også dette ved å beskrive at *”studiet gir deg god innsikt i organisering og ledelsens rolle...”* (Høgskolen i Innlandet, u.å.).

I likhet med flere av studieprogrammene har også denne bachelorgraden et eget emne om sikkerhetsstyring eller HMS. Dette studiet er derimot det eneste *”spesialiserte studiet”* som har et eget emne som angår risiko og samfunnssikkerhet, slik begge masterprogrammene i samfunnssikkerhet ved UiT og UiS. Et fokus som gjenspeiles med opparbeidelsen av et eget emne er internasjonal krisehåndtering som tar for seg internasjonale relasjoner, globalisering, internasjonalt, militære, sivile og humanitære

operasjoner. I likhet med bacheloren i internasjonal beredskap markedsfører de praktisk utdanning og har et emne som kan sammenlignes med det samme ved bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø om beredskapstrening og øving som innebærer praktisk gjennomføring (Høgskolen i innlandet, 2017)

Master i samfunnssikkerhet, UiS

Læringsutbytte beskriver hvordan samfunnssikkerhet som studiefelt krever en tilnærming på flere organisatoriske og institusjonelle nivå og med ulike faglige perspektiv. Informanten promoterer universitetet som "fødestedet" til begrepet samfunnssikkerhet. Ifølge informanten masteren i samfunnssikkerhet ved UiS presiserer de at det konseptuelle rammeverket i studiet er gitt, mens den empiriske tilnærmingen justeres og reflekterer hendelser i samfunnet. Allikevel identifiserer læringsutbytte natur- og menneskeskapte trusler mot samfunnet og trekker frem klima, endringer i infrastruktur, digitalisering, kommunikasjon og transport, samt organisert kriminalitet eller terrorisme (UiS, u.å.,-d). I og med at programmet ikke har definert sin egen visjon forholder de seg til UiS sin som handler om viktigheten med en forankring ut i samfunnet. Informanten henviser til at arbeid som gjøres i programmet er mye styrt i kontakt med samfunnet som sådan, både offentlig og privat virksomhet. Informanten sier programmet muligens har et større fokus på forebygging, og illustrerer dette ved at ca. 2/3 tar for seg forebygging, mens 1/3 handler om beredskap og krisehåndtering. At informanten ved samfunnssikkerhet fra UiT beskriver den internasjonale dimensjonen som fremtredende, støttes også av informanten selv fra UiS. Derimot hvor informanter fra de andre studieprogrammene forbinder dette til petroleumsindustrien og humanitære kriser, understreker informanten fra UiS at det egentlig handler mest om fiskeri og skipsfart som gjør det til en internasjonal region.

Kanskje spesielt ved UiS har det vist seg å være en viktig del å benytte seg av erfaringer fra tidligere trusler i studiet. Allikevel presiserer informanten at grunnlaget er risikobasert tilnærming. Ergo forsøker man å tenke risiko og tar dette med i tankesettet for studiet. Kan man på denne måten si at dette er en slags visjon eller filosofi for studiet som gjenspeiles i studentenes forståelse av samfunnssikkerhet? En viktig del av studiet er tverrfagligheten som gjør at man arbeider med personer det både samfunnsfag og teknologiske fag er representert.

Emnet i krisehåndtering deler mye av pensum og innhold med de to emnene ved samme navn ved UiT. I tillegg presiserer emnebeskrivelsen direkte type trusler som menneskeskapte og naturskapte, miljøproblemer, teknologiske systemer, epidemiske utbrudd av smittsomme sykdommer, digitalisering, samt internasjonale humanitære kriser. Dette er i kontrast til emnebeskrivelsen ved det samme navnet ved UiT som kun presiser organisering og ikke direkte trusler. Emnet innenfor infrastruktur og sårbarhet presenterer i emnebeskrivelsen innhold som resiliens og usikkerhet.

Under intervjuene med de andre informantene fra andre studieprogrammer refereres det flere ganger til den såkalte "Stavangermodellen", men hva betyr dette egentlig? Ifølge informanten fra samfunnssikkerhet ved UiT innebærer dette navnet "selve" samfunnssikkerheten. Tanken bak dette kan være blant annet fordi UiS var det første til å introdusere begrepet og dermed på en måte "eier" begrepet eller fagfeltet. Dette kan også antyde grunnen til hvorfor de fleste studieprogrammene har beskrevet at de *ønsker* å få sin egen filosofi eller skape sin egen retning innenfor området.

Master i risikostyring og sikkerhetsledelse, UiS

Som en respons på utviklingen av det moderne samfunnet tar studiet utgangspunkt i en bred tilnærming på risiko og sikkerhet på flere nivåer og ulike perspektiver. Informanten forklarer at studiet generelt tar for seg utfordringer som er knyttet til sikkerhet, risiko og sårbarhet både nasjonalt og internasjonalt. Disse temaene utgjør det eneste emnet som er obligatorisk for studentene. Da er det to ting informanten trekker frem som sentrale. Det ene handler om bevissthet til de utfordringer som knytter seg generelt til de tre begrepene, samt hvordan man kan håndtere disse tingene og gjøre de om til ting i egen organisasjon også. Som illustrasjonen i kapittel 4.2.1 gjenspeiler, er studieprogrammet oppbygget på en annen måte enn de andre. Overordnet beskriver informanten at programmet er rettet mot ledelse og organisasjon i forhold til nivåene operativt, taktisk og strategisk og hvordan de er koblet sammen.

Selv om studentmassen i begynnelsen kunne tyde på at studiet i stor grad var relatert til og handlet om petroleum, antyder informanten at studiet ikke har noen spesiell fokus nå. Derimot at det handler om at studentene kommer fra mange ulike sektorer som bringer med seg mye kontekst, slik at tyngden i utgangspunktet er på teori. Dette kan være mye på grunn av at studentene gjerne har så mye erfaringer som de selv kan bringe med seg

inn i klasserommet, og dermed at teorien får størst plass i selve utdanningen. Dette støttes også av informanten som mener at studentene på dette studiet ikke er interessert i så mye praksis, men heller å ha teoretiske knagger å henge sine erfaringer på.

Master i risk analysis and governance, UiS

Ifølge informanten er hensikten med studiet å gi en helhetlig utdanning innenfor risikofaget. Dette illustrerer godt emnene som alle er koblet rundt risiko med fokus på styring, analyse, kommunikasjon. Studiet representerer en bredere globalt perspektiv og er internasjonalt orientert. I starten gis en bred og holistisk introduksjon til risikoer i dagens samfunn, hvor studentene så kan spesialisere seg innenfor eksempel terror, terrorforebygging og klima. Hvilke spesialisering man velger avhenger også av graden praktisk. Allikevel presiserer informanten at siden mye av utdanningen er metode er det mye fokus på bruk av metodikk innenfor teknisk risikoanalyser osv.

Selv om studiet ifølge både informanten og studieplanen skiller seg en del fra samfunnssikkerhet representerer studiet en viktig dimensjon til samfunnssikkerhet som er det internasjonale perspektivet. Under intervjuet ble det spurt om det oppleves et skille mellom risiko og samfunnssikkerhet ved UiS, men informanten presiserer at studiet har en del samfunnssikkerhet på tvers av navnet. Man er opptatt av at studentene skal få kunnskap om samfunnet vil lever i og hvilke trusler som finnes. Selv om dette er en del samfunnssikkerhet, vil går man allikevel ikke ut av studiet med den samme spisse kompetansen innenfor samfunnssikkerhet.

Master i beredskap og kriseledelse, Nord

Studieprogrammet består av mange emner som identifiserer flere fokusområder i de ulike emnene. Disse inkluderer blant annet digitalisering, kunstig intelligens og media, samt utviklingen av cyberdomenet. I tillegg presiserer studieplanen og emnebeskrivelsene et fokus på ledelsesroller og organisering, som ligger en forventning til i navnet. Selv om dette studieprogrammet ikke har fått utvikle seg så lenge, er informanten likevel klar på viktigheten av å utvikle innholdet basert på dagens risikobilde. I likhet med det andre erfaringsbaserte graden sier de også at det er mye fokus på praktisk i forhold til at studentene har erfaring til å relatere det til jobb, og dermed blir det mye teoretisk fokus i emner. Allikevel tar de i bruk reelle caser og simuleringer, samt bruk av IKT som verktøy. I spørsmålet om hva som skiller dette studieprogrammet fra de andre mener

informanten at en styrke ved denne masteren er at de ikke har ekstra fokus på Arktisk, men at innhold skal kunne benyttes i hele landet. I tillegg har man Norges eneste og største beredskapslaboratorium. Dette promoterer også i studieplanen hvor det i tillegg til beredskapslaboratorium legges vekt på andre øvelser i samarbeid med nødetatene, Forsvaret og andre beredskapsaktører.

Det er flere ting som viser seg felles for studieprogrammene. Det er en enighet blant samtlige av informantene fra studiene at selv om emnene og studieplanen ikke gjennomgår store endringer ofte, er det viktig å utvikle innholdet i takt med fagfeltets faktiske behov og endringer i risikobilde. En forutsetning som ble presisert blant flere av informantene var at fokus og innhold i emnene i stor grad avhenger av hvilke folk man har i staben og hvilken kompetanse de besitter. I studieplanen til bachelor i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT vises det til at studiefeltet av samfunnssikkerhet vil kreve en tilnærming med mange ulike perspektiver. Med tanke på at flere av studiene mener fagfeltet krever en bred tilnærming, vil man da være i stand til å møte dette om man ikke har tilstrekkelig kompetanse til det? I tråd med dette trekkes det frem blant samtlige av informantene at det ikke foregår samarbeid om innhold på tvers av studiene, og spesielt studiested. En enighet er det også om forventningen og forutsetningen av studie som forskningsbasert, som bidrar til å tilføyde både innhold og kvalitet til studiet, i tillegg til å utfordre andre. Intervjuene viste også et sprik i hvordan informantene fra de ulike studieprogrammene forstår bruken av praktisk og teoretisk kunnskap. Mens noen studier lister opp øvelser og simulatorcaser som praktisk arbeid, mener andre at det praktiske ligger i erfaringer og kompetanse fra studentene. Dette gjenspeiles spesielt i de erfaringsbaserte gradene hvor informanten fra Nord universitet påpeker at *”det er blitt mer praktisk med at det er erfaringsbasert”*. Dette kan tyde på at det eksisterer en viss uenighet og tilnærming til hva studiene betegner som praktisk kunnskap.

4.3 Hvordan forstår studentene ved de ulike studieprogrammene begrepet samfunnssikkerhet og hvilke trusler vektlegges?

Blant informantene var det stor enighet at selv om selve emnene ikke har gjennomgått store endringer er det hendelser og trusler som vil prege innholdet, og dermed begrepet. Dermed vil det være interessant å se om dette kan knyttes til studentenes forståelse av samfunnssikkerhet. Det første delkapitlet tar for seg studentenes bakgrunn som mulig kan være med på å forklare noen studenters forståelse av samfunnssikkerhet. De tre

spørsmålene fra spørreundersøkelsen har fungert som overskrifter for dette datamaterialet. Første spørsmål er knyttet til studentenes forståelse av begrepet for å unngå at studentene skulle sitere definisjonen slik den ble definert i Stortingsmelding 17 (2001-2002). Dermed ble de bedd om å forklare begrepet med egne ord, selv om noen studenter allikevel gjorde det. Det andre spørsmålet i spørreundersøkelsen forsøker å kartlegge hva studentene i hovedsak fokuserer på og identifiserer av trusler. Det siste spørsmålet hadde til hensikt å se hva de selv ser som interessant innenfor feltet de studerer ved å besvare hva de så for seg å jobbe med etter endt utdanning.

4.3.1 Studentenes bakgrunn

Med bakgrunn i antagelsen om at mennesker ofte vil relatere samfunnssikkerhet til hva som angår de i det daglige vil det være interessant å ha en oversikt over hvilken bakgrunn studentene ved de ulike studieprogrammene har. Å se om studentenes konseptualisering av begrepet kan ha sammenheng med deres bakgrunn vil dermed være med å gi et innblikk i hvorvidt antagelsen stemmer.

Både bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT og de to mastergradene i samfunnssikkerhet ved både UiT og UiS har et fellestrekk med størsteparten av studentmassen bestående av yngre studenter som kommer rett fra en bachelor eller personer som ikke har noen arbeidserfaring før studiet. I og med UiT er det eneste studiestedet som tilbyr en bachelorgrad innenfor samfunnssikkerhet, men også miljø, kan dette ha innvirkning på hvordan studenter fra masterprogrammet ved UiT også forstår samfunnssikkerhet? Ved bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT derimot har det vært en endring fra godt voksne til yngre studenter. Dermed har det ifølge informanten blitt tatt grep fordi man ønsker man å få inn studenter som har arbeidserfaring og som faktisk er i jobb eller har arbeidserfaring. En viktig forutsetning med erfaringsbaserte studier er jo nettopp at man ønsker dette og et behov for disse studiene som presentert tidligere er jo studentenes ønske om formell kompetanse. Nord universitet sitt masterprogram i beredskap og kriseledelse ved Nord er et eksempel på dette hvor studentene er fra blant annet brann, redning, ambulanse, og hvor man ifølge informanten ser en hovedvekt av personer fra politiet og Forsvaret. Selv om bacheloren i beredskap og krisehåndtering ved HINN ikke er erfaringsbasert har studentene veldig lik bakgrunn i tillegg til helse, industri, departementer og fengsel. Ifølge informanten fra masteren i risikostyring og sikkerhetsledelse ved UiS har studentmassen endret seg mye fra å ha en

stor andel fra petroleumsindustrien til at man har flere fra offentlig sektor som politi, Forsvaret, helsevesen. I tillegg ser man en økning av studenter fra direktorater og departementer. Selv om studieprogrammet bare har hatt ett kull av studenter fremkommer fra intervjuet med informanten fra masteren i risk analysis and governance at det allerede er et flertall av internasjonale studenter. Dette er jo forventet basert på at dette også er det eneste internasjonale studieprogrammet som foregår utelukkende på engelsk. I tillegg trekker informanten frem studentgruppen som sammensatt basert på bakgrunnen fra både psykologi, rettsvitenskap, sosiologi og statsvitenskap. I og med at dette studieprogrammet er nytt, kan dette bidra til en utfordring med å knytte studentene forståelser eksplisitt til dette studieprogrammet da studentene kommer fra så mange ulike bakgrunner, som igjen kan gjøre det vanskelig å binde dette til en fagtradisjon?

4.3.2 Forklar med egne ord hva du legger i begrepet samfunnssikkerhet

Hensikten ved å be studentene forklare hva de selv legger i begrepet samfunnssikkerhet var å se om det fantes sammenhenger og enighet mellom studentene ved de ulike studieprogrammene, og likeså på tvers av studieprogrammene.

I studentenes beskrivelse av samfunnssikkerhet på bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT er det ulike beskrivelser av hva samfunnssikkerheten handler om. Det er gjennomgående at studentene inkluderer både å *"forhindre"* og *"håndtere"*. En student beskriver begrepet som: *"å forberede og opprettholde vitale samfunnsfunksjoner"*. I tillegg legger flere av studentene også vekt på evnen til å returnere til en normaltilstand etter en hendelse. Flere studenter presiserer også at samfunnssikkerhet tar for seg både det forventede og det uventede. Selv om det er liten forståelse blant hver av studentene ved å beskrive både forebygging, håndtering og normalisering, blir alle fasene dekt ved å legge sammen alle studentenes beskrivelser. En student legger også vekt på størrelsen til en hendelse for at den skal kunne betegnes under samfunnssikkerheten:

Som begrep mener jeg at samfunnssikkerhet handler om arbeidet i større skala som skal være frempå og aktiv i og redusere og opprettholde et trygt samfunn, med mange områder som er spesielt inne i dette begrepet, som kommunesikkerhet, høy risiko organisasjoner og yrker, samt de funksjonene som er kritiske for et samfunns velferd og opprettholdelse av

verdier og moraler som er nødvendig i arbeid med høy katastrofe potensial.

Denne studenten baserer sin forståelse av samfunnssikkerhet på et høyere nivå og hendelser med høyt katastrofepotensial. Tyder på at studenten ser samfunnet som et storsamfunn, på en sett. Dermed kan det tyde på at denne studentene ikke inkluderer mindre hendelser eller arbeid på lavere nivå innenfor samfunnssikkerhet. På den andre siden, kan ”arbeidet i større skala” også henvise til de mindre ”betydningsfulle” hendelsene som skjer i dagliglivet da de kan påvirke hele den store sikkerheten i en større skala om konsekvensene blir store.

Ved masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiT beskriver en student begrepet som: *”hvor robust samfunnet er til å motstå eller håndtere uønskede hendelser”*. Studentene ved masterprogrammet legger i litt større grad vekt på evnen samfunnet har, som forklares i den politiske definisjonen og flere trekker frem at det handler om hvordan samfunnet klarer å overleve etter trusler. En student ved studieprogrammet beskriver samfunnssikkerhet som:

Samfunnssikkerhet omhandler den omfattende sikkerheten i samfunnet.

Det handler om å bygge opp samfunnets kapasitet til å møte risikoer og utfordringer på ulike nivå.

I motsetning til studenten ved UiT sitt bachelorprogram i samfunnssikkerhet og miljø legger denne studenten vekt på at samfunnssikkerhet handler om arbeidet på ulike nivåer. Samtidig er det også som også kan trekkes til den andre studenten, ved at begge presiserer at man tar for seg ”den omfattende sikkerheten”. Selv om man kan argumentere på hva dette tyder på, kan man anta at det tas utgangspunkt i de større hendelsene som kan påvirke sikkerheten i samfunnet ”i det store”. Dette kan tyde på at begge studentene legger vekt på at hendelsene gjerne skal være av den større skalaen før det går ut over samfunnssikkerheten. Samtidig presiserer også en student at samfunnssikkerhet også handler om *”trusler (på materielle verdier, miljø eller mennesker) som kan skape brudd på følelse av trygghet.”*

En student ved bachelorprogrammet i internasjonal beredskap ved UiT presiserer i samsvar med antagelsen nevnt flere ganger tidligere i oppgaven om at man har ulike syn på begrepet. Her trekkes det frem blant annet at det kan avhenge av hvilken posisjon man står i, type jobb man utfører og hvordan risiko man selv står ovenfor. For å trekke paralleller til de andre studieprogrammene beskriver en student samfunnssikkerhet som: *"et samfunn som er rustet til å oppdage og stå i mot trusler, både store og små"*. Denne beskrivelsen gir inntrykk av at samfunnssikkerhet tar for seg alle typer hendelser, også de mindre og dagligdagse hendelsene. I tillegg er det en student som beskriver samfunnssikkerhet på en litt annerledes måte som:

Hvorav det omfatter følelsen av å være trygg og det å faktisk være trygg. Det kan godt være at samfunnet med myndighetene bak sier at du ikke har noe å bekymre deg for, men hvorvidt du stoler på det de sier og du selv føler det på kroppen er en annen side av saken.

Denne studenten trekker frem den subjektive følelsen som er knyttet til samfunnssikkerheten og hvordan noen trusler kanskje vil prege noen, men ikke alle. Følelsen av å være trygg. Denne forståelsen kan dermed gi inntrykk av at man tar for seg samfunnssikkerhet som hele aspektet og ser trusler også i form av dagligdagse hendelser, fordi det er ofte det menneskene kanskje er interessert i og som påvirker dem. På samme måte kan studentens beskrivelse av samfunnssikkerhet avhenge av hva man er opptatt av og hva som opptar mennesker i det daglige. Om man legger denne antagelsen til grunn vil man kunne forstå at samfunnssikkerhet også vil ta for seg kanskje de mindre komplekse hendelsene.

Både informanter fra andre studiesteder og informanten fra UiS promoterer universitetet som: *"fødestedet"* til navnet samfunnssikkerhet. Vil dette være med på å prege studentene ved UiS på en annen måte enn ved de andre studieprogrammene, eller er begrepet å forstå så overordnet at man kan kalle det en slags enighet om begrepet blant studentene? Gjennom et overordnet blikk er det blant disse studentene et langt bredere og mer utfyllende svar i spørreundersøkelsen både knyttet til hvordan studentene tror begrepet egentlig innebærer, og hva de selv mener. Blant studentene ved masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiS er det et begrep som går igjen hos nesten

samtlige, i motsetning til ved de andre studiestedene. Dette er benyttelsen av begrep som risiko og risikohåndtering når man forklarer begrepet samfunnssikkerhet:

Jeg tenker begrepet samfunnssikkerhet kan beskrives som de planleggings, kommunikasjon og beslutningsprosesser som foregår i områder der det er snakk om risiko som kan påvirke sekundær og tertiær-offer. Altså særlig risiko angående kritisk infrastruktur og samfunnstjenester. Beskyttelse av borgernes liv, helse og grunnleggende behov. Jeg mener ikke at arbeidet med samfunnssikkerhet skal ekskludere HMS, eller annen mer individuell risiko slik som helse (røyking, fedme, o.l.) eller trafikk, da dette selvfølgelig er risiko som belaster samfunnet. Jeg mener bare at det jeg assosierer med begrepet er håndtering av usikker, tvetydig og kompleks risiko på en større, samfunnsmessig skala.

Denne beskrivelsen av samfunnssikkerhet bygger sin forståelse på samfunnssikkerhet som de komplekse og tvetydige truslene i sammenligning til studenten fra UiS sitt masterprogram i samfunnssikkerhet som også forstår: *"arbeidet i større skala"*. Derimot presiserer studenten ved UiS at man heller ikke skal ekskludere mindre hendelser da de kan ha potensiale til å belaste samfunnet. Dette kan støttes til den brede tilnærmingen til samfunnssikkerhet som tar for seg å forhindre de mindre hendelsene, som for eksempel en trafikkulykke kan være, mot at d blir så mange at det går ut over samfunnet. I tillegg til at flere studenter også presiserer usikkerheten knyttet til mange trusler som et viktig moment i begrepet. Det er gjennomgående at studentene assosierer begrepet til forebygging gjennom beskrivelser fra studentene som: *"beskyttelse av samfunnet"*, *"sikre borgerne"* og *"å skape og opprettholde et trygt og sikkert samfunn"*. Derimot er det ingen studenter som inkluderer fasen gjennom å komme seg tilbake til normalen etter en hendelse i sine beskrivelser. Dette er noe som gjenspeiler informantens forklaring på at studiet nok har mest fokus på forebygging i forhold til samfunnssikkerhet.

En litt smalere tilnærming til samfunnssikkerhet ser man dog hos studentene ved masterprogrammet i risikostyring og sikkerhetsledelse ved UiS, hvor alle svarene er knyttet til den politiske definisjonen. Blant annet beskriver en student samfunnssikkerhet som: *"samfunnets evne til å beskytte sine innbyggere, og holde seg i drift gjennom*

krisesituasjoner”. Ved å presiserte i spørsmålet i spørreundersøkelsen at studentene skulle benytte egne ord i beskrivelsen av samfunnssikkerhet, var hensikten å unngå at studentene skulle referere til den politiske definisjonen. Allikevel kan dette tyde på at studentene mener denne definisjonen er beskrivende nok for samfunnssikkerhet, selv om det ikke gir et inntrykk av hva studentene forbinder med definisjonen gjennom hendelsestyper, faser eller nivåer.

Hos masterprogrammet i risk analysis and governance ser man derimot at studentene legger et større fokus på fasen etter en hendelse enn ved samfunnssikkerhet ved UiS ved å forklare *”samfunnets evne til å re-etablere en normaltilstand etter en hendelse av samfunnsmessig betydning*”. Men hva legger si beskrivelsen av en hendelse av samfunnsmessig betydning? Det kan tenkes at dette kan sammenlignes med studentene ved samfunnssikkerhet ved UiS ved at mindre hendelser kan påvirke samfunnssikkerheten om de blir for store og krever mye ressurser ut over det daglige. Ved at hendelsene må være av betydning for samfunnet kan det også på den ene siden tas hensyn til den subjektive følelsen til mennesker fordi det kan påvirke hvordan samfunnet fremstår, mens det på den andre siden ikke vil kunne påvirke samfunnet i den grad. I tillegg til den samfunnsmessige betydningen, beskriver en student samfunnssikkerhet som: *”sikre et samfunn enten som privatakør eller offentlig og beskytte et samfunns interesser, slik som olje og energi. Og hindre skader på samfunnet*”. Hva man kan forbinde med denne beskrivelsen er at man ikke omhandler menneskene eller trygghetsfølelsen, men fokuserer på interesser som er viktige for samfunnet. Derimot presiseres det ikke i hvilken grad eller ikke noe som truer i sett og forstand innbyggere.

Blant studentene ved Nord universitet og masterprogrammet i beredskap og kriseledelse eksisterer det en liten uenighet i forståelsen. I det en student beskriver samfunnssikkerhet som: *”summen av de tiltak som iverksettes av alle aktører for å forebygge, respondere på og normalisere en uønsket tilstand så raskt som mulig med minst mulig tap*”, beskriver en annen som: *”for meg handler samfunnssikkerhet om det vernet myndighetene skal gi meg som borgere i et samfunn*”. Dette indikerer at samfunnssikkerhet er noe man forventer fra myndighetene, som dermed kan støtte trygghetsfølelsen som flere informanter også trekker frem. I tillegg beskriver en student også størrelsen som et kriterium for

samfunnssikkerhet som: ”statens evne til å sikre seg selv og sine borgere mot større og mer ekstraordinære hendelser og trusler”.

Ved Høgskolen i Innlandet og bachelorprogrammet i beredskap og krisehåndtering benyttes ikke forebygging i noens beskrivelser. Som erstatning for forebygging i definisjonen benytter studentene beskrivelse som å: ”skape forberedthet og seighet i hele samfunnet”. Andre beskrivelser er også rettet mot trygghetsfølelse og føre var: ”sikkerhet som omegner alt som er offentlig. Som påvirker borgere direkte. Sikkerhet som en illusjon av å føle seg trygg” og

Samfunnssikkerhet begrepet er det å bygge robust samfunn, som kan takle kriser og har evne til å reise seg opp etter kriser. Samfunnssikkerhet handler om å kjenne til sikkerhet og beredskap utfordringer samfunnet kan utsettes for. Kan også beskrives som ordtaket "bedre føre var enn etter snar".

4.3.3 Hvilken trussel ser du som mest sentral i dagens risikobilde?

Hensikten med dette spørsmålet i spørreundersøkelsen var å få et overblikk over hvilke tema og trusler som vektlegges ved de ulike studieprogrammene. Funnene i tabell 5 baserer seg på hva studenter fra de ulike studieprogrammene har identifisert, og ikke antall svar for hver kategori av trusler.

Studieprogram	Trusler						
	Klima og miljø	Pandemi og helse	Uforberedt befolkning	Usikkerhet	Terrorisme	Hybride trusler	Nedbryting av tradisjonelle kulturstrukturer
Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø, UiT	x	x	x	x	x	x	x
Master i samfunnssikkerhet, UiT	x	x		x	x	x	x
Bachelor i internasjonal beredskap, UiT	x	x					x
Master i beredskap og kriseledelse, Nord	x	x				x	
Master i samfunnssikkerhet, UiS	x	x		x	x	x	x
Master i risikostyring og sikkerhetsledelse, UiS						x	
Master i risk analysis and governance	x	x			x	x	
Bachelor i beredskap og krisehåndtering, HINN	x	x		x	x	x	x

Tabell 5: Kategorisering av trusler identifisert av studentene fordelt på de ulike studiene.

Klima og miljø relaterer til klimarelaterte trusler innebærer ekstremvær som flom, skred og uvær bærende av klimaendringer. I forhold til denne type trussel pekes det ulike elementer. Blant annet identifiserer en informant fra masterprogrammet i risk analysis and governance fokus på flyktning og migrantkrisen i forbindelse med klimaforandringer, mens en informant fra masteren i samfunnssikkerhet ved UiS retter fokuset på naturkatastrofer som flom og skred. Trusler knyttet til usikkerhet ordla en informant fra bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT som: ”det vi ikke vet”. Da trekkes det fram et ekstra fokus omkring forebyggende tiltak. Informantene fra masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiS derimot trekker frem usikkerheten som et viktig karakteristikk for trusler. Som det siste studieprogrammet peker informanten fra bachelorgraden i beredskap og krisehåndtering ved HINN på usikkerheten knyttet til hendelser som ikke er villet. Kategorien ført opp som pandemi og helse innebærer global helse, trusselen mot helsetjenester, folkehelse og pandemier, i tillegg til matforsyning. Det er å forvente at denne kategorien vil ha mye fokus og gjenspeile

situasjonen som vil prege svarene. Kategorien som beviser seg som et fokus ved bare et av studieprogrammene er fokuset på utfordringen knyttet til at populasjonen ikke er beredt nok om en hendelse skulle inntreffe. Her er det kun informant fra bachelorprogrammet i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT som identifiserer egenberedskap som en trussel. Heller kan man kanskje se denne trusselen mer forebygging for å unngå at hendelser skal bli enda større.

De tre gjenstående kategoriene er forsøkt definert ulikt basert på studentenes svar. Terrorisme som kategori innebefatter det som studentene har referert til som terrorisme, høyreekstremisme eller radikalisering. Det kommer fram gjennom svar fra bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT at terrorisme er en trussel som ”må” nevnes, og ikke nødvendigvis er en trussel som er spesiell for dagens trusselbilde. Dette beskriver informanten som *”dette er ikke unikt for nåtiden”*. Hybride trusler er noe som identifiseres av nesten samtlige av studieprogrammene, bortsett fra ved bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT. I forhold til fokus på hybride trusler trekker studentene frem cyberangrep, spionasje, hacking og angrep mot statlige organer. Det presiseres av flere studenter at disse truslene oppstår som et resultat av utviklingen i verden. På samme måte presenteres dette også som en grunn til den neste trusselen kalt nedbryting av tradisjonelle kulturstrukturer. Dette innebefatter blant annet fra en informant fra bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT som *”andre stater som har kapasitet og intensjon til å utgjøre en reell trussel mot norsk suverenitet eller verdier”*.

Tabell 5 illustrerer hvilke trusler som er identifisert av studentene ved de ulike studieprogrammene, men ikke hvilke trusler som har størst overvekt. Naturlig nok er det pandemi som har fått størst fokus blant samtlige av studieprogrammene, og en grunn til å forklare hvorfor denne kategorien identifiseres av flest studenter er ikke nødvendigvis knyttet til dets fokus i utdanningen. Man vil dermed anta at en situasjon som vies mye oppmerksomhet både i samfunnet og i media vil også ha påvirkning på hvordan studentene oppfatter ulike trusler. Den andre trusselen som har utgjør store deler av svarene er hybride trusler. Alle studieprogrammene, bortsett fra bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT og masteren i beredskap og kriseledelse ved Nord universitet, har en overvekt av svar knyttet til hybride trusler.

Man skulle kanskje forvente at ved UiT sitt bachelorprogrammet i samfunnssikkerhet og miljø vil studentene identifisere trusler mot klima og miljø basert på både programnavnet og fokus. Allikevel er det et fåtall av studentene som nevner disse truslene, som kan være med å støtte opp mot informantene fra studieprogrammets mening om at studieprogrammet nok burde integrert miljø mer i studiet. En av informantene fra mastergraden i samfunnssikkerhet ved UiT presiserte at: *"jeg tror folk er opptatt av sine fagfelt"*. Denne antagelsen illustrerer i mindre grad at studentene ikke har et særlig større fokus på miljø og klima tross spesialiseringen til bachelorgraden i samfunnssikkerhet og miljø. Dette studieprogrammet kan sammenlignes i svarene med også UiT sin mastergrad i samfunnssikkerhet som i svarene også representerer stort fokus på hybride trusler, sett bort i fra pandemi. Allikevel identifiserer studenter ved bachelorgraden et større spekter av trusler, i likhet med tre andre studieprogram som bachelor i beredskap og krisehåndtering ved HINN, samt begge mastergradene i samfunnssikkerhet ved UiS og UiT. I tillegg vurderte en større andel studenter ved mastergraden ved UiS innen samfunnssikkerhet et fokus på klimatrusler enn noen av de andre studieprogrammene. Hva som kan være årsaken til dette kan undres. At studieprogrammet ikke tilbyr noen emner innen dette området slik som flere av de andre gjør, kan tyde på at studentene har fra ulike utdanningsbakgrunner fra bachelornivå som kan ha påvirkning på svarene deres. Man skulle kanskje forvente en større likhet blant de to masterprogrammene i samfunnssikkerhet ved UiT og UiS, ved at begge illustrerte et bredt spekter av trusler på bakgrunn av at disse to ikke inneholder noen spesialisering. I tillegg til dette studieprogrammet ved UiS identifiserer også studenter ved Nord universitet og mastergraden i beredskap og kriseledelse et større fokus omkring klimatrusler.

En årsak til at hybride trusler identifiseres i så stor grad kunne tenkes å ha sammenheng med at studentenes bakgrunn i stor grad er innenfor politi, Forsvaret, samt direktorater og departementer. Dette gjelder spesielt ved UiS sitt masterprogram i risikostyring og sikkerhetsledelse, master i beredskap og kriseledelse ved Nord, samt bacheloren i beredskap og krisehåndtering ved HINN. Basert på funnene fra studentene og tabellen som identifiserer trusler kan man danne seg et bilde over hva studentene vektlegger innenfor fagfeltet. Selv om studentene fremstiller spesielle typer trusler er det dermed ikke sagt at de truslene som ikke identifiseres i en grad ikke vektlegges i studieprogrammene, men det er også mulig at det heller er andre faktorer som spiller inn. Som tatt opp tidligere kan arbeidserfaring ses å ha en innvirkning på hva studentene

identifiserer av trusler. Men kan det diskuteres at det også eksisterer andre mulige forklaringer på hvilke trusler studentene identifiserer og vektlegger?

4.3.4 Hva ser du for deg å jobbe med innenfor fagfeltet etter endt utdanning?

Samtidig som man kanskje skulle anta at studentenes bakgrunn kunne hatt betydning for trusler studentene identifiserer, kan man også anta at det studentene ønsker å jobbe med skal ha innvirkning på hva man er opptatt av innen fagfeltet. Dette kan illustrere elementer som studentene selv mener er interessant, enten det har sammenheng med innholdet i studieprogrammet eller ikke. At studenter ved bachelorgraden i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT vurderte klimatrusler i mindre grad, kan man anta at studentene ikke har en forventning om å jobbe innenfor dette fagområdet. Dette støtes også av svarene, som i stor grad, større enn de ved de andre studieprogrammene, handler om at studentene trekker frem mer operative jobber som tollere eller innenfor nødetatene, da spesielt brannmann og brannvesenet blir nevnt. Det skulle kunne tenkes at disse studentene dermed tenker mer på tradisjonelle strukturer ved vurderingen av trusler og dermed har et større fokus på trusler relatert til "blålys-etatene", men dette er ikke noe som gjenspeiles i svarene. Samtidig har også studenter ved mastergraden i samfunnssikkerhet ved UiT litt uklare eller upresise ønsker når det kommer til framtidig jobb. Det er en overordnet tema rundt studentenes svar som presiserer at flere av studentene uttrykker at de er usikre på hva de ønsker å jobbe med. Derimot presiseres det at man helst ikke ønsker å jobbe med HMS.

Noen likhetstrekk ser man også i svarene fra studentene ved masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiS, hvor det identifiseres jobber som innen PST, DSB og humanitært arbeid. Mer overraskende er det kanskje at flere nevner at de ønsker å jobbe med beredskap opp mot miljørelaterte hendelser, som også støttes av at klimatrusler har et stort fokus blant studentene. Det som også kobler de tre studieprogrammene ved UiS sammen er igjen fokuset på arbeid innenfor risiko, som ingen av de andre studieprogrammene nevner. Studenter fra den internasjonale mastergraden i risk analysis and governance nevner blant annet risikostyring i internasjonale selskap i tillegg til jobber innenfor energisektoren.

Kan det være slik at studenter som mangler særlig arbeidserfaring har vanskeligere for å se for seg hva de ønsker å jobber med enn de som allerede har det? Ved bacheloren ved

UiT i internasjonal beredskap er det ønskelig å få studenter som har arbeidserfaring, selv om graden ikke er erfaringsbasert. Studentene trekker frem særskilt stillinger som rådgivere og beredskapsrådgivere, samt stillinger innenfor HMS. At det tredje masterprogrammet ved UiS i risikostyring og sikkerhetsledelse er erfaringsbasert og har studenter i arbeid eller med arbeidserfaring, er noe som gjenspeiles i svarene deres. Studenter svarer at de ønsker å fortsette i sine nåværende jobber men med økt ansvarsnivå. Dette er også noe som gjenspeiles hos studentene ved den andre erfaringsbaserte masteren i beredskap og kriseledelse. I tillegg presiserer flere studenter at de ser for seg å gå inn i lederroller, noe som gjenspeiles i navnet til begge studieprogrammene.

I motsetning til ved masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiS hvor studentene er mer usikre og har litt mer upresise svar, har studenter ved HINN og bachelorprogrammet i beredskap og krisehåndtering et klarere syn på jobber. En informant beviser dette ved å svare *”forhåpentligvis med forebyggende arbeid rettet mot terrorisme, kriminalitet eller uønskede hendelser”*. En årsak som kan være med på å forklare hvorfor studieprogrammene som har studenter med arbeidserfaring har klarere ønsker for hva de ønsker å jobbe med, kan være at de nettopp har praktisk erfaring som man kan relatere til. Det kan tenkes at mangel på erfaring gjør det vanskeligere å se for seg hva man skal jobbe med, bare basert på studieprogrammet, og man har vanskeligheter for å se andre konkrete jobber enn tollere og brannmenn. Kan dette bidra med på å styrke antagelsen om at praktisk arbeid relatert til arbeidslivet vil være mer nødvendig ved studieprogrammene hvor studentene i stor grad mangler erfaring?

5 Diskusjon

I dette kapitlet blir de empiriske funnene drøftet i lys av litteraturen. Kapitlet er strukturert basert på resonnerende overskrifter med det formål å besvare oppgavens overordnede problemstilling: *Hvordan står de ulike studietilbudene knyttet til samfunnssikkerhet i forhold til hverandre?*

5.1 Et fagfelt i endring

Utdanninger innen samfunnssikkerhet er i endring. Slik det også helst burde være- i takt med samfunnet som sådan nærmest kontinuerlig er i endring. Fra starten beviste sårbarhet i fredstid et behov for et mer robust samfunn og økt kunnskap om samfunnets evne som i 1999 resulterte i det første utdanningstilbudet innen samfunnssikkerhet. Starten representerte altså et behov for kunnskap slik 22.juli bevisstgjorde mer kunnskap omkring organisering i sikkerhetsarbeidet, og slik det forventes at Covid-19 vil øke oppmerksomheten rundt andre tusler som helsetrusler.

Covid-19 og klimaendringer er eksempler på nåværende og framtidige trusler som skal representeres i den politiske tilnærmingen til samfunnssikkerhet. Slik definisjonen fra Stortingsmelding nr.17 foreligger, beviser den som sagt en bredde i trusler og dimensjoner som på denne måten representerer fagfeltet av samfunnssikkerhet. Bredden trekker Kruke et al. (2005) frem som viktig på den måten at ingenting blir glemt eller tilsidesatt i definisjonen. Men betyr dette at definisjon også vil inkludere hendelsene som er mer dagligdage med et mindre skadeomfang? De tre ulike tilnærmingene til samfunnssikkerhet tar for seg ulike dimensjoner ved begrepet. Den brede tilnærmingen presentert i NOU 2006:6 (2006) inkluderer på den måten også de dagligdage hendelsene med den hensikt i å forhindre at de mindre hendelsene skal bli for mange til å gå ut over samfunnet. Hvis man skal se på bredden i den politiske definisjonen som at ekstraordinære hendelser også har potensiale til å innebære de dagligdage hendelsene, kan det føre til utfordringer. Utfordringen kan bli at man ikke har en grense på hvor samfunnssikkerheten går. På den ene siden kan dette føre til utfordringer ved utforming av utdanninger om det ikke eksisterer en felles tilnærming omkring spekteret i samfunnssikkerheten. På den andre siden kan det diskuteres mot denne tilnærmingen som tar for seg de dagligdage hendelsene fordi det eksisterer en forventning om at ulike mennesker vil relatere begrepet til egne erfaringer. Da kan det forventes at personer vil ha tanker om dagligdage hendelser som vil være samfunnssikkerhet for dem. På samme

måte som dette kan skape en utfordring i utforming og innhold i utdanningene, vil det også være med på bringe fram viktigheten og en nødvendighet for fagfeltet fordi ulike menneskers mening vil være viktig for å involverer flere i samfunnssikkerheten og utvikle begrepet. At ulike fagmiljø vil relatere begrepet til hva de jobber med i det daglige fører også med seg en viktig dimensjon til hensikten med den brede definisjonen. Hvordan studentene fra de ulike studieprogrammene forstår samfunnssikkerhet og hvilken tilnærming de har blir diskutert i kapittel 6.3. Den politiske definisjonen som bred representerer i takt også en usikkerhet. En usikkerhet som kan gjøre det vanskelig til hva man skal ha fokus på i utdanninger, men en usikkerhet som er med på å styrke naturen til samfunnssikkerheten. Det er nødvendig å ha kunnskap om usikkerheten knyttet til trusler.

Det dynamiske spenningsforholdet som samfunnssikkerhet representerer i de ulike typer truslene, fra de tilsiktede til de utilsiktede hendelsene, kan vise nødvendigheten av å ha utdanninger som inkluderer store deler av disse. I tillegg til mangfoldet av nåværende trusler er det også viktig å ta utgangspunkt i de framtidige truslene i utdanningene (Kiltz, 2011). Naturlig nok kan man vel si, så har de fleste studieprogrammene terrorisme som en viktig del av innholdet, og man kan si at angrepene 22.juli har hatt stor betydning for at denne trusselen har fått stor plass i de ulike studieprogrammene. Dette både basert på trusselen angrepene representerte, men også betydningen av håndteringen og andre faktorer man har lært fra angrepene som har blitt benyttet som hjelpemiddel i studieprogrammene. Dette beviser også betydningen de tilsiktede hendelsene har for samfunnssikkerheten (Kruke et al., 2005). I tillegg kan terrorisme og de andre tilsiktede hendelser ses å ha en viktig rolle basert på usikkerheten disse type truslene representerer.

Allikevel er samfunnssikkerhet enda et ungt begrep med et tilnærmet ungt utdanningstilbud. I takt med endringer i samfunnet skapes også et dynamisk trusselbilde som krever ny kunnskap. Ifølge Kunnskapsdepartementet (2018) krever arbeidet med samfunnssikkerhet involvering av mange fagfelt, slik det på samme måte vil være nødvendig også innenfor det samme fagfeltet av samfunnssikkerhet. Hvis man baserer seg på den politiske definisjonen slik den foreligger, vil det være mulig å argumentere for relevansen av mange ulike type utdanninger til samfunnssikkerhet. Definisjonen presentert i Stortingsmelding nr.17 (Justis- og beredskapsdepartementet, 2002).

At vi i Norge har en politisk definisjon på samfunnssikkerhet som oftest benyttes i fagbøker og utdanninger, kan ses å ha hatt stor påvirkning på innholdet i studiene. Fordi det ikke eksisterer en fast definisjon i USA på Homeland Security, skaper det utfordringer i etableringen av studieprogrammer innenfor fagfeltet (Kiltz, 2011). Dette kan bety at fraværet av en definisjon skaper uenighet i hva som er viktig innenfor fagfeltet og hva som skal fokuseres på. Ved å ta hensyn til Kiltz, vil man ha en større fordel i Norge innenfor etableringen av studier innenfor samfunnssikkerhet ved at man har en felles definisjon som ligger som en grunnpilar for resten av studiet. For eksempel kan man trekke fra definisjonen den brede tilnærmingen til begrepet som tyder på at man har momenter som må være viktig i fagfeltet, som at man har en felles kunnskap om alle typer hendelser og trusler, som vil ha innspill på hvordan man videre skal håndtere. Ved å inkludere alle delene av samfunnssikkerhet og scenarier i definisjonen kan man bringe dette videre i utdanninger.

Tilstedeværelsen av en definisjon som er kjent vil være med å hjelpe å bygge opp kjernepensum og viktige deler av pensum som kanskje mangler i studiene i USA som ikke har en definisjon. En utfordring med å ikke ha en definisjon som er anerkjent kan føre til sprikende innhold og uenighet om hva samfunnssikkerhet egentlig dreier seg om, som igjen vil føre til at noen har mer fokus på for eksempel humanitære katastrofer, mens noen ikke har det i det hele tatt. Selv om noen utdanninger er kategorisert som spesialiserte studier kan definisjonen allikevel hjelpe å bidra til større felles i alle utdanningene. Man har mer kunnskap om hva som er behovet innenfor fagfeltet, samt at man er klar over usikkerheten knyttet til begrepet. At andre land har noe å lære av Norge og tilstedeværelsen av en definisjon, kan bevises også i etableringen av det nye studieprogrammet innenfor risiko. Markedet for kompetanse innenfor fagfeltet er utvilsomt stort, og det forventes enda mer i framtiden i takt med mer og mer kompleksitet og digitalisering i verdensbildet.

Selv om tilstedeværelsen av en definisjon kan være med på å bygge kjernen innenfor samfunnssikkerhet, kan den generelle forståelsen av Kruke om at begrepet er bredt, føre til et sprikende innhold og uenighet om hva samfunnssikkerhet dreier seg om. Selv om man har en definisjon, er den å betraktes som umoden og bred i den forstand at alle hendelser i prinsippet kan falle inn under samfunnssikkerheten basert på hva de ulike studieprogrammene har som fokus og mål. Med bakgrunn i denne forståelsen av

begrepet, skulle man anta at det hadde vært hensiktsmessig for de ulike institusjonene med et slags samarbeid for å få mer ut av innholdet og dele ulik kompetanse som de ulike institusjonene sitter på. En annen mulig forklaring kan være basert på de ulike studieprogrammene ønske om egen faglig identitet som antas å ha større innvirkning og fokus. Flere av informantene presiserte dette selv, blant annet ved master i samfunnssikkerhet ved UiT sa personen ønsket om egen retning som spesifikt skulle kunne karakterisere deres program for noe spesielt. Informanten ved bachelor i internasjonal beredskap presiserer også dette på sin egen måte ved at de ønsker å være best innenfor det de driver med. Disse forklaringene forsterker antagelsen om at studieprogrammene ønsker å oppnå egen faglig identitet som skal kunne koble de opp mot spesifikke retninger og perspektiver innenfor fagfeltet. Et moment som kan ligge til grunn for denne identifiseringen er forståelsen blant flere av studieprogrammene som ser til Universitetet i Stavanger som "fødestedet" til fagfeltet, og dermed som en eier, hvor de andre studiestedene ønsker å skape sin egen relasjon og kobling til fagfeltet. Hvis man legger den politiske definisjonen av samfunnssikkerhet til grunn for denne forståelsen, kan man se det slik at definisjonen på en måte foreligger som en "kjerne" for fagfeltet. Den brede tilnærmingen til definisjonen gjør det dermed mulig å tolke begrepet slik man selv ønsker, og slik det også presiseres i de ulike studieprogrammene fokus.

Basert på data fra dokumenter i innholdsanalysen koblet opp mot intervjuene, hva er det som egentlig skiller de ulike studieprogrammene, og holder de "det de lover" i studieplanene og nettsidene? Og med bakgrunn i at det er et ønske om egen faglig identitet, finnes det koblinger mellom studieprogrammene som er innenfor det samme studiestedet? Det vil være naturlig å sammenligne de to eneste studiene som deler navn, master i samfunnssikkerhet, og dermed skaper en forventning om et ganske likt innhold. Overordnet presiserer masterprogrammet ved UiS et bredt spekter av dimensjoner som studieprogrammet består av, fra terrorisme, digitalisering og risiko til miljø. At masteren ved UiT har et ønske om å få mer fokus på terrorisme og resiliens kan støtte studieprogrammets ønske om egen faglig identitet. Resiliens appellerer til håndteringen av store hendelser, mens UiS på den andre siden selv mener de har et ekstra fokus på forebygging. I tillegg til at informanten presiserer at ønsket om fokus på terror og resiliens kommer av et behov i samfunnet, kan UiT sitt ønske om ha mer fokus på resiliens være et forsøk på å skille seg fra UiS og deres profil? Dette kan antas å ha en sammenheng, da forebygging henger sammen med risiko og å tenke risiko og ta det med i

tankesett til studentene er viktig ved UiS. På hvilken måte risiko er koblet opp mot samfunnssikkerhet kan diskuteres. Selv presiserer informantene ved UiS at risiko henger viktig sammen med samfunnssikkerhet og identifisering av trusler. Denne påstanden kan dermed støttes til institusjonenes ekstra fokus på forebygging. At UiS selv presiserer at de har et ekstra fokus på risiko og forebygging er noe som støttes i funnene fra spørreundersøkelsen.

Fire av studiene legger vekt på en organisasjon- og ledelsesrettet utdanning, noe som støttes i navnet to av gradene, master i beredskap og kriseledelse og master i risikostyring og sikkerhetsledelse. I tillegg til å være mastergrader og dele et fokus i navnet, er de også de eneste erfaringsbaserte studiene. At begge studiene er erfaringsbaserte og har ledelse integrert i navnet kan være med å støtte at et ekstra fokus på organisasjon og ledelse er viktig i utdanninger hvor det kreves arbeidslivserfaring fra studentene. Masterprogrammet i beredskap og kriseledelse identifiserer mange områder som fokus på digitalisering, media og cyberdomenet tilkoblet et perspektiv knyttet til ledelsesroller og organisering. Masteren i risikostyring og sikkerhetsledelse er også rettet mot ledelse og organisasjon, men består i tillegg av en bred tilnærming til risiko og sikkerhet. Selv om det ifølge informanten ikke eksisterer et spesielt fokus tar de valgfrie emnene for seg blant annet HMS, risiko og usikkerhet og tilsiktede angrep. Ved at informanten presiserte at årsaken til at studiet ikke skal ha noen spesiell fokus er hensikten at studentene bringer med seg erfaringer og kompetanse fra sine arbeidserfaringer, som være med å definere et viktig moment med erfaringsbaserte studier. Utfordringen som også kan være en svakhet ved dette er at fokuset påvirkes av en overvekt fra for eksempel petroleumsindustrien ett år om mange studenter er derifra, mens et annet fokus et annet år. Dette kan føre til at man ikke endrer og tilrettelegger innholdet basert på dagens trusselbilde og relevante hendelser, men heller innhold basert på hvor studentenes bakgrunn. Dette kan være med å gi en ekstra dimensjon rettet mot det praktiske arbeidslivet. De to andre studiene som også promoterer ledelsesrettet utdanning innenfor samfunnssikkerhet er bachelorgradene i beredskap og krisehåndtering, samt internasjonal beredskap. Bacheloren i beredskap og krisehåndtering og masterprogrammet i beredskap og kriseledelse har tilnærmet likt navn som skulle tilsi at studiene deler mange likhetstrekk. Begge fremmer ledelse i flere av emnene, men mens bacheloren inkluderer emner innenfor usikkerhet og cyberdomenet, har masteren emne om digital beredskap. Det fjerde studiet som også deler ledelsesrettet fokus er bacheloren i internasjonal beredskap, som i likhet med bacheloren i beredskap

og krisehåndtering og masteren i beredskap og kriseledelse også er samlingsbasert. I tillegg til det internasjonale perspektivet som man prøver å få mer av i studiet, er flere emner relatert til miljø og nordområdene, slik som det også forventes av den andre bacheloren ved UiT i samfunnssikkerhet og miljø. Ved at navnet gir en forventning om et fokus på miljø presiserer informanten et ønske om å få til digital sikkerhet og terrorisme, i tillegg til miljø. Selv om informanten mener det ikke er tilstrekkelig med miljø i studiet, består studieplanen av flere emner som er rettet mot miljø i ulike dimensjoner.

Mastergraden i risk analysis and governance skiller seg en del fra de andre i både oppbygging og fokus. Som det nyeste studiet etablert i 2019 viser det et spesielt behov innenfor fagfeltet av samfunnssikkerhet. Selv om studiet tilbyr en helhetlig utdanning innenfor risiko består det allikevel av et globalt perspektiv som er internasjonalt orientert. I tillegg til å ha et hovedfokus omkring det internasjonale perspektivet tilbyr også studiet valgfrie emner innenfor terror, terrorforebygging og klima. Terror eller tilsiktede hendelser er noe som peker seg fram ved samtlige av studiene ved UiS. Med den tanken om at store deler av innholdet i studieprogrammene er dels påvirket av hvilken kompetanse man sitter på ved studiestedet, kan det tyde på tilsiktede hendelser er noe man har kompetanse om på studiestedet. En annen dimensjon som kan ses som en parallell til dette tilnærmingen til risiko ved studieprogrammene som viser seg ved samtlige av de tre studieprogrammene. Selv om masteren i samfunnssikkerhet ikke inkluderer risiko i navnet slik som de to andre, er det fortsatt en enighet om at risiko og samfunnssikkerhet henger sammen med hverandre. Allikevel presiserer ikke de andre studiene ved de andre institusjonene et like stort fokus på risiko. På samme måte som kompetansen kan ha påvirkning på innholdet i studiene, kan dette også overføres til momentet om at mange av de ansatte jobber på tvers av studieprogrammer innad i den samme institusjonen, og dermed bringer med seg den samme kompetansen til de ulike studieprogrammene. Om dette stemmer, kan det gjøre det utfordrende å få til sin egen faglige profil innad i studieprogrammet som skiller seg fra de andre i institusjonen.

På samme måte som studieprogrammene ved UiS deler et fokus og antageligvis en kompetanse innenfor noen spesielle områder, kan dette også reflekteres ved UiT som er den andre institusjonen med flere studieprogrammer. Basert på spesialiseringene i studiene og informanten kan det tenkes at UiT sitter på en del kompetanse innenfor feltet om nordområdene og miljø. Masterprogrammet i samfunnssikkerhet derimot promoterer

ikke et spesielt fokus til dette, i motsetning til de to andre bachelorprogrammene. Allikevel var miljøaspektet viet en ekstra oppmerksomhet i oppstarten, som nå er visket mer eller mindre ut. Selv om dette ikke reflekterer at kompetansen innenfor miljø benyttes på tvers av studieprogrammene innenfor samme institusjon, eksiterer det allikevel paralleller mellom både bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø og masteren som begge antyder at de ønsker et større fokus terrorisme. At begge studieprogrammene har den samme meningen omkring hva som burde vies mer plass til i studiet, kan tyde på at det mangler en form for kompetanse på dette området. Allikevel om dette hadde vært ønskelig nok, skulle man kunne anta at å hente kompetanse og erfaring fra andre studieprogrammer ville ført de videre på veien. På andre side vil dette igjen stride mot antagelsen om at studieprogrammene ønsker å skape sin egen faglige identitet på siden av de andre studieprogrammene. At bacheloren i internasjonal beredskap er litt på siden fra de to andre, kan styrkes basert på at dette studieprogrammer er lokalisert på en campus med andre ansatte som dermed består av annen kompetanse.

Utdanning innenfor HMS skaper en del splid om relevansen for temaet samfunnssikkerhet og ifølge litteraturen fra tidligere forskning hevdes det at temaet ligger litt i gråsonen (Wetteland, 2012). Selv om det ikke presiseres på hvilken måte. Tre av studieprogrammene tilbyr emner innen HMS eller sikkerhetsstyring som en del av utdanningsprogrammet og dermed identifiserer emnet som en viktig del av utdanningen. I forhold til relevansen kan det tenkes at mangelfull HMS ikke nødvendigvis truer samfunnssikkerheten, men at dårlig regulering og HMS vil kunne føre til større ulykker. Om man baserer seg på antagelsen fra den snevre tilnærmingen til samfunnssikkerhet som handler om at man utelukker det rutinemessige, kan det være vanskelig å konkludere med at HMS faller inn under samfunnssikkerhetene. Derimot, om man tar utgangspunkt i den brede definisjonen kan mangelfull evne til å håndtere rutiner gjøre at ting eskalerer. Basert på disse antagelsene kan man kanskje tenke seg at en grad innenfor samfunnssikkerhet vil havne under utdanning innenfor HMS, men ikke motsatt. Allikevel hvordan man ser på denne diskusjonen vil det være vanskelig å isolere samfunnssikkerhet som fag fordi grensen mot andre fagfelt er så overlappende og mulig vil kunne relateres ut i fra hvordan man ser det.

Det er en kollektiv enighet om viktigheten av å tilpasse studiet og innholdet basert på trusselbilde, samtidig som flere informanter påpeker på den andre siden avhengigheten av

å ha kompetanse innenfor ulike felt. At det dynamiske trusselbilde stadig krever ny kunnskap er vi kjent med. Dette kan være med å styrke påstanden om at det er viktig å skape en balanse mellom å ha mange ulike studier som presenterer ulike tilnærminger til begrepet innenfor det samme fagfeltet, eller å ha studier med en brede tilnærming innenfor fagfeltet. Den store bredden i ulike typer utdanninger er med på å skape en tverrfaglighet fordi man inkluderer alle slags mulige aktører og både samfunnsvitere og ingeniører.

På samme måte som den politiske definisjonen åpner for å inkludere alle potensielle scenarioer og trusler i definisjonen slik at ingenting blir tilsidesatt, kan det ses å være slik i utdanningen innenfor samfunnssikkerhet også. Men dette kan også være nødvendig fordi det ikke finnes noen fasit eller konkret svar på hva samfunnssikkerhet er. I og med at definisjonen og fagfeltet er i stadig endring er det kanskje nødvendig med ulike utdanninger som fokuserer på ulike ting og har ulike faglige identiteter.

5.2 Balansegangen mellom teori og praksis

Det benyttes ofte formuleringer som ”fra teori til praksis” eller ”gapet mellom teori og praksis” når man omtaler dette forholdet. Selv om studenter generelt mener de lærer mer praktisk, uttrykker de at man har vanskeligheter med å se relevansen for teorien, men hvorfor eksisterer denne oppfatningen blant studenter? Jo, fordi det kan oppleves som kjedelig og dernest som noe man har vanskeligheter å koble mot den forventede jobben. Som Caplan (2018) presiserer, har man vanskeligheter for å se hva teorien har med det praktiske jobbmarkedet å gjøre. Allikevel er teoridelen i et emne opptatt av ting som begrepsdannelse og gir viktige knagger man kan legge til grunn for det praktiske arbeidet man skal gå ut i tilslutt. Mens praksis på den andre siden involverer viktig relevans og ferdighetstrening som også er vesentlig i studier. Dette gir en antagelse av at begge forholdene vil være viktige, men muligens forekomme i ulik grad ved de ulike studiene og deres forutsetninger. Dette på grunn av at det ikke eksisterer en fasit på hvordan dette faktisk skal integreres og mange praksiser innad i studiene dermed kan ses på som korrekt. De to erfaringsbaserte studiene består av en viktig forutsetning som inkluderer at studentene allerede har arbeidslivserfaring samt at de fleste er i jobb på samme tidspunkt som de studerer. Studenter ved de erfaringsbaserte studiene presiserer at det i stor grad er ønske om formell kompetanse som viser et behov for å faktisk ha det formelle og dermed teori selv om studentene kanskje allerede sitter på mye erfaring. Ifølge informantene

spiller dette en stor rolle for hvordan praksisen er integrert i studieprogrammet ved at studentene selv bringer med seg kunnskapen og erfaringene de har fra jobbene de allerede er i. Dette samsvarer jo til dels med det Kunnskapsdepartementet (2017) refererer til som en form for arbeidslivserfaring fordi man bringer med seg erfaringer man har fra arbeidslivet og bruker det for i studiet. Basert på dette utfordrer man antagelsen om at forholdet spenner seg ”fra teori til praksis”, men heller motsatt. Dette kan utfordre tankegangen om at forholdet behøver karakteriseres med en spenning, men heller at nettopp denne spenningen på en måte uteblir. På en måte kan man overføre forutsetningene som ligger til grunn for de erfaringsbaserte studiene til Kulberg (2014) og hans mening om videreutdanninger og hvorvidt det nærmest ikke eksiterer noe skille mellom teori og praksis. Det kan dermed tenkes at arbeidsplassen og erfaringene man har derifra burde tas med i betraktning når man snakker om praksis i studieprogrammet.

Kunnskapsdepartementet (2017) uttrykker at kravet om å ha en form for arbeidslivserfaring vil være en utfordring å få til i alle studieprogrammer. Dette uttrykker spesielt en av informantene ved et av de samlingsbaserte studiene, bachelor i internasjonal beredskap ved UiT. Ved de samlingsbaserte studiene går tiden man har til rådighet ut over det praktisk arbeidet. Med dette mener man at praktisk arbeid går på bekostning av andre emner og kanskje ikke vurderes som høyst like viktig. Selv om det antas at de samlingsbaserte studiene ikke har tilstrekkelig med praktisk arbeid på bakgrunn av tidsbegrensninger er ikke dette noe som gjenspeiles i de ulike studienes innhold. Alle tre studieprogrammene som er samlingsbaserte, gjeldende bacheloren i internasjonal beredskap ved UiT, masteren i beredskap og kriseledelse ved Nord, samt bacheloren i beredskap og kriseledelse ved HINN markedsfører på ulike måter utdanningen som praktisk anlagt. Bacheloren i internasjonal beredskap markedsfører seg selv mer praktisk enn de andre, selv etter å ha nevnt at det er en utfordring at det går på bekostning av andre emner. Nord universitet innehar landets eneste beredskapslaboratorium som tydelig presenterer at det praktiske innehar en viktig del av masteren i beredskap og kriseledelse, samtidig som informanten på den andre siden påpeker et teoretisk fokus i undervisningen. Det kan antas at studiene har ulike forståelser og tilnærminger til balansen mellom teori og praksis, slik det også vil forventes når det ikke eksiterer en fasit på hvordan dette skal forekomme. Det tredje studiet som også er samlingsbasert er bacheloren i beredskap og kriseledelse. Studiet besetter praksis arbeid i

undervisningen ved å ha et eget emne som omhandler beredskapstrening og øving, ganske likt som ved bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø.

En utfordring flere studieprogrammer er at studentene forventer mer praksis. Det kan tyde på at studentene ikke nødvendigvis helt forstår hva det egentlig er man utdanner innen samfunnssikkerhet, og særlig på masternivå. Selv om informanter fra flere studieprogrammer anerkjenner at de gjerne kunne inkludert mer praksisnært, presiserer blant annet informanten fra samfunnssikkerhet ved UiT at man ikke må glemme at man tar en mastergrad for å bli akademiker. Dermed kan det antas at når mange studenter snakker om samfunnssikkerhet så snakker de egentlig mer om at de vil bli utdannet ambulansarbeider, politi eller lignende. Allikevel er det bare studenter fra bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT som presiserer at de kunne sett for seg å jobbe operativt som blant annet brannmann. At studenter ved denne bacheloren ser for seg å jobbe innenfor nødetatene, kan være med på å forklare hvorfor disse studentene forventer og ønsker mer praksis i utdanningen. Dette er også noe som støttes i funnene, hvor man ser et skille mellom bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø, samt samfunnssikkerhetsgradene ved UiT og UiS på den ene siden og de erfaringsbaserte studiene som har klarere ambisjoner for hva de ser for seg å jobbe med. Dette kan hevdes å ha en klar tilknytning til at disse studentene allerede er i jobb og dermed har skapt seg et bilde over hva de ønsker å jobbe med. En mulig årsak til dette kan kobles til det praktiske som kan ses å være enda viktigere å integrere i de studiene hvor studenter ikke har like mye erfaring fra arbeidsliv som man ser ved spesielt bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø, samt de to mastergradene i samfunnssikkerhet ved UiT og UiS. Det kan dermed handle om den gyldne balansen mellom å skape mer praksisnært og motivasjon hos studentene og på den andre siden det som egentlig er faglig relevant.

Mange studenter vil som sagt hevde at de ikke hadde bruk for teorien de lærte i utdanningen. Dette gjelder ikke spesifikt for fagfeltet av samfunnssikkerhet, men kan nok antas å være en utfordring ved mange ulike utdanninger og fagfelt. Denne oppfatningen kan preges av at teori ofte blir sett på som noe kjedelig og upraktisk, som gjør at man har utfordringer med å se sammenhengen til arbeidslivet. Dette kan henge sammen med Davis (1971) og tanken om at hvorvidt teorien oppleves som interessant spiller en rolle. Den formelle naturen til en teori står i kontrast til hva man kan benevne som det uformelle knyttet til praksis. At det praktiske appellerer i større grad kan antas å komme

på grunn av koblingen det praktiske har til følelser og dermed følelsen av å gjøre noe viktig eller interessant. På den andre siden kan argumentene som appellerer for det praktiske på samme måte skape en utfordring som Kvernbekk (2011) har uttrykket ved at praktikere i større grad benytter seg av subjektive erfaringer og den sunne fornuften. Hvordan dette videre kan påvirke studentene vil diskuteres i neste delkapittel. Kvaliteten på utdanningen er mye basert på en balanse mellom praksis og teori istedenfor å utelukkende ta for seg graden av praksis vil nok antas å spille en stor rolle.

5.3 Samfunnssikkerhet som et essensielt omstridt begrep

Det er lagt mye arbeid og innsats rundt ulike forsøk på definisjoner av samfunnssikkerhet i Norge, men det kan allikevel være utfordrende å besvare spørsmålet om ”hva er samfunnssikkerhet?”. En utfordring som kan oppstå ved å skape en kollektiv enighet og forståelse av samfunnssikkerhet er at definisjonen må være dekkende nok for alt som fagfeltet innebærer. Dette er jo noe som den politiske definisjonen tydeliggjør gjennom å gjenspeile bredden og dynamikken i begrepet. Funnene fra både litteraturen og spørreundersøkelsen understreker at det fortsatt hersker en viss forvirring og dels uenighet knyttet til både innhold og mangfold av begrepet. Kan dette være med på å forklare samfunnssikkerhet som et essensielt omstridt begrep?

Samfunnssikkerhet besitter en rekke ulike tolkninger av selve definisjonen eller hva definisjonen inneholder. Dette er jo de tre ulike tilnærmingene til begrepet et eksempel på, hvor man på den ene siden kan inkludere også dagligdagse hendelser til definisjonen, mens man på den andre siden utelukker de. I likhet med begrepet sikkerhet, kan man tolke det slik at samfunnssikkerhet i sin natur er iboende omstridt og hensiktsløst å definere objektivt. På samme måte understreker dette at en universell definisjon ikke er hensiktsmessig basert på utfordringen av en enighet om rett definisjon eller forsøk på å navngi fagfeltet i resten av verden. Selv kan man argumentere for at en definisjon av samfunnssikkerhet i Norge har vært nyttig i tillegg til at det eksisterer en enighet om at samfunnssikkerhet finnes og at vi har det. Videre tar definisjonen også høyde for å ikke ignorere eller overse viktige deler av samfunnssikkerheten, samt endringer i tid og skiftende omstendigheter. En annen mulig forklaring kan være at det allikevel ikke eksisterer en felles enighet omkring selve innholdet i begrepet. En forklaring på dette kan komme av at det eksisterer et spenningsforhold bygget opp av mange fagfelt som vil forventes å relatere begrepet forskjellig og dermed kan anses som omstridt i mangfoldet

av innholdet. Det ligger likevel til grunn en enighet når det kommer til uvissheten og usikkerheten rundt trusler som både begrepet og samfunnssikkerheten må ta høyde for.

Basert på litteraturen vil det forventes at utdanningene inkluderer mangfoldet og spenningen i de ulike type truslene. De to studiene som kan kategoriseres som de eneste ”kjernestudiene” fordi de er rene grader innen samfunnssikkerhet, vil kanskje gi en forventning om at de innehar en bredere tilnærming til både innhold og forståelse. Mangfoldet som masterprogrammene ved UiS og UiT representerer kan også overføres til studentenes forståelse av begrepet. Studenter ved begge studieprogrammene identifiserer et bredt spekter av trusler. Det funnene fra spørreundersøkelsen kan bidra med her er studenter representerer som unge og ”uerfarne” i den forstand at de ikke har særlig arbeidslivserfaring fra før av. Da kan det forventes at de vil ha en bred forståelse av begrepet som definerer innholdet og fokuset i studieprogrammene som også er dynamisk og til dels altomfattende. Dette kan tenkes å ha sammenheng med at disse studentene ikke har mange andre erfaringer å knyttet til begrepet og dermed blir studiet viktig i forståelsen av begrepet. Derimot ser man en forskjell mellom masterstudenter ved UiT og UiS ved utformingen av svarene. Mens studentene ved UiS er mer konkrete og utfyllende i svarene sine er studentene ved UiT mye vagere og usikre. Dette kan kanskje ha sitt opphav i at UiS-miljøet er mer grunnet i sosiologien, blant annet med flere sosiologer på fagteamet samt en bachelor i sosiologi med spesialisering i samfunnssikkerhet, snarere enn en dedikert bachelor.

Den samme antagelsen om mangel på arbeidserfaring kan man også overføre til bachelorprogrammet i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT som viser til de samme forutsetningene. At en student ved masterprogrammet i samfunnssikkerhet ved UiT indikerer at folk er opptatt av sine fagfelt samtidig som Engen et al. (2016) trekker fram det samme knyttet til organisasjoner, støtter opp om studentenes forståelse. En rekke av funnene i oppgaven viser til dette, da også flere studieprogrammer viser paralleller og forbindelser mellom studentenes bakgrunn og innhold. Det erfaringsbaserte masterprogrammet i risikostyring og sikkerhetsledelse ved UiS refererer til viktige trusler som digitalisering, hacking og cybersikkerhet som kan kobles til bakgrunn innenfor sektorer som politi, Forsvaret, samt direktorater og departementer. Det erfaringsbaserte studiet, samt studenter fra de spesialiserte studiene uttrykker en større klarhet i hva de ser for seg å jobbe med etter endt utdanning og har tydelig mer konkrete syn enn studenter

ved begge masterprogrammene i samfunnssikkerhet ved UiT og UiS, samt ved bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø. Dette kan jo hevdes å ha en tilknytning til at studentene ved de mer spesialiserte studiene allerede står i jobb eller har mer erfaringer til grunn som gjør at de er i bedre stand til å skape seg et bilde over hva de ser for seg å jobbe med etter utdanningen. Kanskje skulle man basert på dette kunne argumentere for hvorfor praktisk arbeid kan ses å være viktig innenfor studier hvor studentene ikke allerede sitter på mye erfaring fra arbeidslivet som gjør det utfordrende å koble relevans til det praktiske arbeidslivet.

Dernest er også studentene ved de to studieprogrammene ved UiS de eneste som tar i bruk risiko i forklaringen på samfunnssikkerhet. At man erstatter risiko som et uttrykk for å forklare de ulike type truslene tydeliggjør at risiko kan antas å ha en større plass ved UiS sammenlignet med de andre institusjonene. Dette kan nok naturlig støttes opp mot den tekniske dimensjonen til samfunnssikkerhet som de selv promoterer, samt knyttet til kompetansen som universitetene besitter som også gjenspeiles i gradene innenfor risiko.

Forventningen om at både ulike aktører og mennesker vil assosiere samfunnssikkerhet til hva som berører dem i det daglige er med på å beskrive subjektiviteten som begrepet besitter. Den politiske definisjonen tar høyde for de ulike forståelsene, men hvordan kan studentenes beskrivelse av samfunnssikkerhet knyttes til de ulike måtene å definere samfunnssikkerhet på? Gjennom studentenes forståelse er det noen momenter man kan koble sammen for å knytte studentenes konseptualiseringer, spesielt sett i et overordnet perspektiv. Det eksisterer en enighet om at begrepet besitter hendelser av en bred skala, fra tilsiktede og utilsiktede, men hva med størrelsen på disse hendelsene? Blant annet ser man at studentene assosierer samfunnssikkerhet til momenter som usikkerhet, tvetydighet og komplekse risikoer som fører til at man plasserer begrepet på en høyere samfunnsmessig skala. Fellesnevneren er at studentene forbinder begrepet med de større og mer ekstraordinære hendelsene med høyt katastrofepotensial. Dette blir blant studentene konkretisert gjennom å referere til momenter som *"den omfattende sikkerheten"*, *"større, samfunnsmessig skala"*, *"større og mer ekstraordinære hendelser og trusler"* *"arbeidet i større skala"* og *"en hendelse av samfunnsmessig betydning."* Det kan tenkes at for en hendelse til å ha samfunnsmessig betydning må det innebære ekstraordinære hendelser som krever ressurser ut over det vanlige. Basert på denne antagelsen vil man kunne trekke paralleller til den snevre definisjonen av

samfunnssikkerhet ved at de ekstraordinære hendelsene får et større fokus ved at hendelsene har høyt katastrofepotensial. For å unngå at de ekstraordinære hendelsene skal bli glemt eller tilsidesatt, utelukkes de hverdagslige eller dagligdagse hendelsene fra samfunnssikkerheten. Basert på forklaringene fra studentene kan det virke som man ønsker å fokusere på nettopp dette.

På den andre siden kan man også knytte den brede tilnærmingen til samfunnssikkerhet og tolkningen av hendelser med samfunnsmessig betydning. Det virker som det er en usikkerhet knyttet til hva et samfunn egentlig er, hva det er som er samfunnet og dernest, hva er sikkerheten i det samfunnet? Dermed kan også virke som det er utfordrende å stadfeste hvilket nivå et samfunnsnivå er. Ved at man har ressurser til å forebygge og håndtere de ekstraordinære men også de dagligdagse hendelsene fordi de har potensiale til å bli så mange at de går ut over samfunnet og den samfunnsmessige betydningen. Blant annet gjennom at studentene identifiserer et stort mangfold og sprik i ulike hendelser og trusler kan tyde på at man ikke utelukker trusler. Dette styrkes gjennom noen studenters beskrivelse av å *”ha et samfunn som er rustet til å oppdage og stå i mot trusler, både store og små”* og en students beskrivelse ved at man ikke skal utelukke *”individuell risiko”* som også kan ha potensiale til å belaste samfunnet. Det kan dermed tenkes at studentenes inkludering av de mindre og hverdagslige hendelsene i forståelsen kan ha sammenheng med studentenes relatering også utenfor klasserommet. Dette trenger ikke nødvendigvis å være koblet til hva som foregår i studiet, men at man også vil relatere samfunnssikkerhet til deres daglige liv eller viktige ting som opptar dem, og ikke nødvendigvis arbeidserfaring. Da det er vanskelig å se noen sammenheng mellom de ulike studieprogrammene i forhold til deres fokus og innhold, kan dette være med på å styrke denne antagelsen at man i stor grad også kan legge vekt på andre elementer i forståelsen. Det kan også tenkes at det kan være utfordrende å direkte utelukke de mindre hendelsene i forståelsen av samfunnssikkerhet og tankegangen om å være *”føre var”* i et fagfelt forbundet med mye usikkerhet og tvetydighet.

Videre kan dette kobles til funnene fra den tidligere masteroppgaven presentert i innledningen og forståelsen av samfunnssikkerhet blant de som jobber i fagfeltet. Selv om funnene fra denne oppgaven viste at studentene assosierte begrepet knyttet til en større samfunnsmessig skala, kan man også konkludere med at det er vanskelig å skulle utelukke de mindre, dagligdagse hendelsene som kan ha potensiale til å bli større. Dette

forteller at det også foreligger en konsensus i den forstand at samfunnssikkerhet som begrep gjør det utfordrende å identifisere hvilke trusler og scenarioer begrepet tar for seg ved å inkludere hele spekteret på et vis.

Funnene viser også en betydelig enighet omkring hvilke trusler som studentene identifiserer. For eksempel viser funnene et betydelig fokus rettet mot hybride trusler i form av cyberangrep og spionasje. Det kan naturlig tenkes at en stor grunn til dette fokuset kan ses å være i direkte sammenheng med innholdet i de ulike studieprogrammene. Spesielt kan dette tenkes ved bachelorprogrammet i beredskap og krisehåndtering ved HINN som har eget emne rettet mot sikkerhet i cyberdomenet, samt at masterprogrammet i risikostyring og sikkerhetsledelse ved UiS også tilbyr et valgfag innen tilsiktede angrep. Basert på at de fleste informantene presiserer at de i studiene stor grad benytter aktuelle trusler og hendelser som empirisk tilslag i studiene, selv om de ikke har et eget emne omkring feltet, kan også tenkes å være en mulig årsak. For ser man på trusselvurderinger eller utredninger viser det et økende fokus på trusselaktiviteten som foregår i det digitale rom (Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap, 2019). Selv om studentene fremstiller spesielle typer trusler er det dermed ikke sagt at de truslene som ikke identifiseres i en grad ikke vektlegges i studieprogrammene, men at andre faktorer spiller inn. Som tatt opp tidligere kan også arbeidserfaring ses å ha en innvirkning på hva studentene identifiserer av trusler. En annen mulig forklaring kan være det som snakkes om utenfor klasserommet eller at samtalene i studentmiljøet omhandler disse temaene, for eksempel på grunn av ”kulturbærere” i klassen. Det kan være studenter som fremmer sine arbeidserfaringer eller meninger blant de andre studentene som kan gi inntrykk hos de andre. Det er dermed sagt at det er mange faktorer som kan spille inn på hvilke trusler som vektlegges ved de ulike studiene som ikke nødvendigvis har tilknytning til hva de faktisk fokuserer på i undervisningen.

Et viktig moment som også får mye plass i beskrivelsene fra studentene omkring samfunnssikkerhet er knyttet til befolkningens trygghetsfølelse, da spesielt i forhold til følelsen av det å være trygg og det å faktisk være trygg. Er det en falsk eller en reel trygghetsfølelse? Det berettiger at det er en enighet om at det er statens ansvar å beskytte sine innbyggere fra fare og nød. Dels kan dette ses å være basert på forventninger fra befolkningen. Spesielt vises dette i situasjoner forbundet med mye usikkerhet hvor myndighetene føler presset for å håndtere og gjøre tiltak, og selv om man ikke vet at det

vil hjelpe vil det allikevel gjøre at befolkningen i det minste føler seg trygg. Dette kan forklares ved at vi skaper en tillit til ekspertene, spesielt når det handler om ting vi har lite kunnskap om selv. Dermed påvirkes man at den ontologiske sikkerheten (Giddens, 1990). Det kan virke som det i samfunnet er viktigere med tiltak som synes enn tiltak som man vet faktisk virker, fra et politisk ståsted. At det kun er informanter fra et studie som har identifisert manglende forberedthet hos befolkningen kan på en måte ses å ha sammenheng med dette. Egenberedskap kan sies å være et forsøk på å gi noe ansvar tilbake til befolkningen.

5.4 Skoler og tradisjoner

Det kan tenkes at begrepet tradisjon bringer med en del usikkerhet som gjør det vanskelig å tenkes hva begrepet faktisk vil innebære. En viktig årsak til denne usikkerheten er forventningen om at man bare kan se begrepet som en kontinuerlig prosess som stadig er i endring (Reagan, 2004). Det kan tenkes at man kan overføre denne tradisjonen også til fagmiljø og utfordringen rundt å uttale seg om ulike studiers fagtradisjoner. Det kan også tenkes at det finnes en kopling mellom begrepet fagtradisjoner og samfunnssikkerhet som i sin natur skaper usikkerhet og uvisshet. Basert på antagelsen om at man i beste fall bare kan forvente seg et blick av en tradisjon på et bestemt tidspunkt, kan det være vanskelig å tenkes hvilken fagtradisjon de ulike studiene har, da dette antas å vil endres ofte, kanskje i takt med trusselbilde som har påvirkning på innhold. Med disse forutsetningene kan det være utfordrende å uttale seg om fagtradisjoner ved studieprogrammer.

En annen mulig forklaring kan være å vurdere fagtradisjoner eller skoler til hvordan de ulike studieprogrammene har etablert sin egen faglige profil. Igjen for å dra opp betingelsen for samfunnssikkerhet som en nyetablert disiplin, vil man kanskje anta at det vil være vanskeligere for hvert av studieprogrammene å klare å etablere sin egen profil når rammene for fagfeltet så å si er innlemmet og ganske faste. Men det kan også tenkes at denne nye fagfeltet gjør det enklere å fastslå sin egen faglige identitet da feltet som sådan er tverrfaglig hvor mange ulike felt egentlig faller under samfunnssikkerheten. Nødvendigheten for å ha et bredt og mangfoldig fagfelt gir rom for at studieprogrammene kan danne sine egne profiler ut i fra både hvilken kompetanse de besitter, og hvilken kompetanse som markedet etterspør. Da faller spørsmålet på hvordan det da kan være utfordrende for studieprogrammer som er under samme institusjon. Vil dette være med på

å gjøre den faglige profilen til hvert studieprogram mer utfordrende da man på mange måter inkluderer og samråder mange studieprogrammer innenfor samme institusjon, og spesielt innenfor samfunnssikkerhet? Dette kan man tenkes kan være en mulig utfordring ved for eksempel UiT hvor spesielt bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø og mastergraden i samfunnssikkerhet inneholder en stor andel felles stab og dermed også kompetanse. At begge programmene har et ønske om å få integrert mer fokus på terrorisme i studiet, men mangler kompetansen, er et bevis på dette.

Et annet eksempel på hvordan det kan være vanskelig å skille de enkelte studieprogrammene fra hverandre i den faglige profilen kan være også ved UiS. At UiS har et eget fokus på risiko er ikke til å unngå da det kan tenkes at det finnes mye kompetanse på dette området. Dette gjenspeiles igjen i innhold og dermed også studentenes forståelse ovenfor risiko som har fått mye plass innenfor samfunnssikkerheten. Dette trenger ikke nødvendigvis å framstilles som noe negativt, da den kompetansen man besitter kanskje bare forsterker de andre studieprogrammene og dermed også institusjonen. Men samtidig så an dette være med på å viske ut skillet mellom den faglige profilen til hvert enkelt studieprogram innenfor det samme studiestedet. Den faglige profilen eller fagtradisjonen kan dermed ligge i selve institusjonen selv, da det ofte vises et behov for å dele kunnskap og kompetansen på tvers av studieprogrammene, men innad i samme institusjon. Allikevel presiseres det ikke blant informantene at man ønsker å dele kompetanse eller jobbe om felles innhold på tvers av institusjonene annet enn gjesteforelesere, som kan tyde på at man hvert fall søker å få sin egen faglige kompetanse eller være selvstendig og uavhengig ved å finne sin egen vei. På den samme måten så kan det kanskje antas at UiS har lyktes i å få til en egen profil ved det nye studieprogrammet som gjenspeiler den internasjonale dimensjonen, med tanke på både læringsmål og målgruppe. I Basert på disse antagelsene vil det være vanskelig å se fagtradisjoner som en forutsetning ved alle studieprogrammene.

Kan det være slik at momenter som den faglige profilen til studieprogrammene består av en sosial dimensjon? Ved å basere seg på to ulike forståelser av Harvey (1987) av hva en skole består av kan man på den ene siden forstå gruppen av akademikere fra samme institusjon, ikke nødvendigvis fra samme studieprogram, men heller på tvers av de. Basert på den denne antagelsen kan man identifisere akademikerne som er involvert i flere studieprogrammer innen den samme institusjonen og kan dermed forstå det slik at

de tre studieprogrammene innenfor UiS vil kunne karakteriseres som en skole. Ulik kompetanse deles på tvers av studieprogrammene som dermed og som sagt tidligere vil gjøre det vanskeligere å realisere en egen faglig profil i kontrast til de andre. Som også funnene fra spørreundersøkelsen støtter om, er det elementer som går igjen hos disse studieprogrammene og skiller de fra de andre studiene lokalisert på andre institusjoner. En annen mulig forklaring på skole kan være momentet om at man også kan opprette på tvers av institusjonelle grenser blant likesinnede akademikere. Dette vil jo da anta at det eksisterer et samarbeid også på tvers av institusjoner. Basert på funnene forekommer det fra informantene en enighet om at det ikke foregår et samarbeid på tvers av institusjonene når det kommer til innhold i studieprogrammene. Selv om det kan argumenteres for at gjesteforelesere og forskning på tvers av institusjonene kan antyde en form for samarbeid, er det bare med å gi et bidrag til forskningen og ikke nødvendigvis konkret innhold og emner. Samtidig argumenteres det også for denne type skole at man tar i bruk like ideer, teorier og følger utviklingen. Dette er jo noe studieprogrammene gjør, men på ulike måter, slik som også den faglige profilen understreker.

Flere faktorer kan være med på å forklare hvordan blant annet utforming av studie og innhold i noen sammenhenger kan ses å være sosialistisk. Denne dimensjonen kan også være med på å styre hva studentene ved de ulike studieprogrammene vektlegger i sine forståelser av samfunnssikkerhet, på samme måte som ved deres identifisering av trusler. Som nevnt tidligere kan studentens identifisering av hvilke trusler som vektlegges forklares som et resultat av den sosiale dimensjonen som ”kulturbærere” i klassen bringer fram. Dette støtter Jagtenberg (1983) og hans forståelse av at vitenskapen i noen sammenhenger er sosiologisk og blir produsert av enkeltpersoner. På samme måte kan den sosiologiske dimensjonen være med å påvirke faglig innhold. Utforming av faglig innhold, værende emner, litteratur og pensum kan ses å avheng av ting som ikke har med vitenskap å gjøre, som individer og mellommenneskelige konflikter. På samme måte kan dette være med på å forklare hvorfor studiene har spik i hvor mye de vektlegger teori og litteratur. Selv om det kan være vanskelig å se for seg at en enkel person kan kunne påvirke pensum og dermed innhold, og videre legge føringer for hva som skal vektlegges, kan det i aller høyeste grad bevise en sosial dimensjon til utformingen av studieprogrammer. Dette kan jo også være med på forklare hvorfor blant annet studieprogrammene ved UiS tydelig identifiserer risiko som et viktig moment i samfunnssikkerheten. Man velger til en grad fokus selv, som igjen vil kunne påvirke

studentene. Basert på Harvey (1987) er lederen og tilhengerne ført sammen på bakgrunn av et sett med ideer og livssyn som er uttrykt av lederen. Kan man dermed si at fagansatte er bærere av fagtradisjoner? Man kan si at de er med på å legge føringer for hva som skal vektlegges og dermed er viktig. Dette kan også forklares ved studieprogrammernes ønske om egen faglig identitet. På denne måten konkurrerer man med andre fordi man ikke ønsker å være like.

Videre kan dette også overføres til å bli enda mer tydeligere ved at studieprogrammene i stor grad er forskningsbasert. Ved at forskere i mer eller mindre grad skal være involvert i undervisningen (Strømsø, 2016) vil også kunne prege den sosiologiske dimensjonen. At forskere og lærere har ulike oppfatninger basert på faglig tilknytning og erfaringer vil dermed også kunne prege studentene på samme måte som individer på et plan bestemmer graden av hva som skal vektlegges i studiet. Samtlige av studieprogrammene presiserer at praktisk arbeid som en del av studie utfyller en viktig rolle for læringen selv om det påpekes ulike måter å utrette det på. Hvordan dette oppfattes av de ulike studiene vil dermed naturlig også påvirke balansegangen mellom teori og praksis. Mye praksis kan dermed antas å bli veldig subjektivt i forhold til hvem som introduserer det. Basert på kritikken fra teoretikere presentert av Kvernbekk (2011) som mener praktikere i stor grad vil legge vekt på sunn fornuft og subjektive erfaringer fremfor vitenskapelig kunnskap. Samtidig kan det tenkes at ved de studieprogrammene hvor informantene presiserer at det praktiske i stor grad er formet av erfaringer fra studentene vil det bidra til å ikke legge for mye individuell subjektivitet fra forskerne og de fagansatte sin side. Dermed kan det ses å bli større påvirkelig fra studentene.

6 Konklusjon

Samfunnssikkerhet er en nyetablert disiplin som har skapt et mangfold av meninger omkring begrepsinnholdet i definisjonen. Som begrep griper samfunnssikkerhet bredt og har stort tolkningsrom. Formålet med oppgaven har vært å kartlegge studiene som finnes innenfor fagfeltet av samfunnssikkerhet, vurdere hvordan de står i forhold til hverandre og hvordan forståelsene av samfunnssikkerhet er koblet til dette. På bakgrunn av dette er oppgaven skrevet med utgangspunkt i følgende problemstilling:

Hvordan står de ulike studietilbudene knyttet til samfunnssikkerhet i forhold til hverandre?

For det første ser vi et økende antall studietilbud innenfor samfunnssikkerhet siden UiS introduserte det første studiet i 1999. Siden da er det mange utdanninger som har kommet på banen og som på tvers av tverrfagligheten som fagfeltet grunner i, kan kobles til samfunnssikkerhet på en eller annen måte. Studieprogrammene som er inkludert i den mer detaljerte delen av oppgaven preges av at man har en ”kjerne” av utdanninger innenfor samfunnssikkerhet ved UiS og UiT som har vært normdannende. UiS kjennetegnes i motsetning til UiT ved både tekniske og samfunnsvitenskapelige retninger samtidig som de også oppretter flere studier med fokus på risiko. UiT på den andre siden preges av forsøket på å skaffe sin egen faglige profil fra det som opprinnelig var veldig likt som UiS. Det er tydelig at fagfeltet er i vekst, likevel ser man at de nye studiene som blir etablert er spesialiserte studier. Behovet for ny kunnskap og erfaringsdeling har vist seg blant annet ved den internasjonale dimensjonen som har fått plass i det nye studiet innenfor risiko ved UiS. En potensiell negativ implikasjon kan være at vi på sikt får inflasjon i antall uteksaminerte. Hvor stort behovet til arbeidsmarkedet er basert på det opprinnelige ønske om å styrke kompetanse til beredskapsrådgivere og andre stillinger som var begrunnelse for opprettelse av flere av studieprogrammene.

For det andre ser vi at det er noe, men ikke så stor, variasjon i tematisk fokus fra fagstabene sitt ståsted. En del ulikheter vektlegges muntlig, men som ikke nødvendigvis alltid manifesterer seg i studieplanene og emnebeskrivelsene, og motsatt. Likevel er det en gjennomgående enighet blant informantene knyttet til at selv om emnene og studieplanen gjennomgår store endringer, er det allikevel viktig å tilpasse innholdet i takt med det faktiske behovet og endringer i risikobilde. Hva som er fokus og vektlegges i

studiet kan påvirkes av flere faktorer, som blant annet kan være påvirket av den sosiologiske dimensjonen. Med dette er det mulig at enkeltpersoner og individer er med på å påvirke det faglige innholdet i studiet og videre legger føringer for hva som skal vektlegges. En viktig forutsetning ved dette er at kompetansen som studiestedene besitter vil kunne ha en innvirkning. For eksempel ved at både bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø og masteren i samfunnssikkerhet ved UiT har et ønske om fokus på mer terrorisme, kan dette tyde på at man mangler denne type kompetanse.

For det tredje ser vi at studentene selv ved de ulike studieprogrammene varierer både i hvordan de tolker begrepet samfunnssikkerhet og risikobilde samfunnet står ovenfor. Fokuset kan muligens henge tett sammen med fagstabens egne prioriteringer og forskningsinteresse, vel så mye som de tematiske avgrensninger satt av studieplanene. For eksempel ser vi at bacheloren i samfunnssikkerhet og miljø ved UiT har noe svakt miljøfokus, selv om det ligger i navnet. Derimot er studenter ved masteren i samfunnssikkerhet ved UiS opptatt av og vektlegger klima og miljø, særlig når de reflekterer over relevant arbeid etter endt studiet. Hvilke trusler studentene identifiserer trenger ikke ha sammenheng med hva som vektlegges i studiene, men kan påvirket av andre faktorer igjen som for eksempel ”fagbærere” i klassen, hva man er opptatt av eller har av arbeidserfaring. Blant annet ser man at studenter ved de erfaringsbaserte og samlingsbaserte studiene har størst sammenheng mellom innholdet i studiet og hva de ser for seg å jobbe med. Overordnet kan det virke som det eksisterer en konsensus blant studentene knyttet til størrelsen på hendelsene og beskrivelser som tvetydighet, usikkerhet og komplekse hendelser i forhold til samfunnssikkerheten. Selv om det overordnet er en enighet at samfunnssikkerhet tar for seg hendelser på en større, samfunnsmessig skala, er det allikevel vanskelig å utelukke de mindre, dagligdagse hendelsene fra begrepet.

For det fjerde ser vi at det er usikkert hvorvidt man kan snakke om skoler. Selv om noen argumenterer for at man har ulike tradisjoner er det andre som argumenterer mot. Man kan kanskje si at den sosiale dimensjonen vil kunne påvirke studiene og deres tradisjoner som illustreres ved studienes ønske om egen faglig profil og identitet, som spesielt UiT antas å ”søke” etter. Allikevel er innholdet i studiene til grads utfordrende å knyttet til skoler, både fordi noen studier er veldig nyetablerte, men som allikevel kan ses å ha funnet sin egen tradisjon i den form av at man ser et behov for denne dimensjonen i

samfunnet. Som blant annet gjenspeiles i den nye masteren ved UiS i risk analysis and governance med fokus på en internasjonal dimensjon. Videre kan skoler også knyttes til hvordan fagstaben og ansatte påvirker studentene i studiene og legger føringer for hva som vektlegges. På grunn av makten enkeltpersoner kan ha i enkelte fagmiljø, er det også sannsynlig at en eventuelt større endring i fremtidig fagtradisjon først og fremst vil drives frem av individuelle ildsjeler. Blant annet ved at studentene ved UiS og masteren i samfunnssikkerhet viser en større bredde og forståelse av begrepet som kan ha sin årsak i at miljøet stammer fra sosiologiens fagfelt i fraværet av en bachelorgrad i samfunnssikkerhet.

Det er vanskelig å skille hvert av studieprogrammene fra hverandre da de omfavner fagfeltet bredt, som også gjenspeiles i studentenes forståelser. Derimot kan det antas at det er andre faktorer som spiller inn på hvordan man selv forstår et begrep og på hvordan perspektiver som vektlegges i studiene. På grunn av dette kan vi ikke på dette tidspunkt konkludere med at det finnes markerte tradisjoner, men at dette kan endres med tiden grunnet den sentrale rollen enkeltindivider og ildsjeler i et fagmiljø spiller i en slik utvikling. I likhet med utviklingen av nye utdanninger innenfor fagfeltet, er det viktig at fagfeltet utvikler seg i takt med hendelser og endringer i trusselbilde som krever økt tverrfaglighet på tvers av fagretninger. Avslutningsvis vil det være spennende å se hvordan fagfeltet utvikler seg når flere og flere av den akademiske staben har mastere og PhD i samfunnssikkerhet og ikke moderfag som sosiologi og statsvitenskap.

6.1 Forslag til videre forskning

I mangel på forskning knyttet til å vurdere de ulike studieprogrammene innenfor samfunnssikkerhet og deres innhold, kan det være naturlig å dukke mer inn på dette temaet. Blant annet kan man i tillegg til å ta for seg studieplaner og emnebeskrivelser også inkludere avsluttende oppgaver i forskningen. Dette for å redegjøre i større grad til hva studenter ved de ulike studiene vektlegger for å se om det finnes noen sammenheng og koblinger mellom innhold og retning som studentene vektlegger. Videre kan det være interessant å dykke enda dypere i å forstå hvordan ulike fagtradisjoner og skoler henger sammen med behovet i markedet, innhold i studiene og studentenes forståelser basert på dette.

En utfordring som fagfeltet tydeligvis står ovenfor er at det eksisterer mange ulike begrepsforståelser av begrepet samfunnssikkerhet og mange meninger omkring ordvalget og betydningen av begrepet. Dette gjør det utfordrende å komme fram til en kollektiv enighet om begrepet som også kan gjøre det utfordrende å skape en disiplin. I tillegg er mangelen på en felles definisjon eller navn på fagfeltet i andre land en utfordring. For eksempel at samfunnssikkerhet er et nordisk begrep, at Homeland Security kun benyttes av amerikanerne for å beskrive fagfeltet, og FN benytter ”disaster risk reduction”. På bakgrunn av dette vil det også kunne være utfordrende å skape en disiplin. Dermed vil det også være interessant, men kanskje også nødvendig med mer forskning knyttet til dette.

7 Referanser

- Adikari, Y. & Yoshitani, J. (2009). *Global Trends in Water-Related Disasters: an insight for policymakers*: World Water Assessment Programme Side Publication Series, Insights. The United Nations, UNESCO. International Centre for Water Hazard and Risk Management (ICHARM).
- Almklov, P. & Antonsen, S. (2010). The Commoditization of Societal Safety. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 18(3), 132-144.
- Alvesson, M. & Sandberg, J. (2011). Generating research questions through problematization. 36(2), 247-271.
- Aven, T., Boyesen, M., Njå, O., Olsen, K. H. & Sandve, K. (2014). *Samfunnssikkerhet*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Bellavita, C. (2008). Changing homeland security: What is homeland security? *Homeland Security Affairs*, v.4 no.2.
- Blakie, N. (2010). Preparing Research Design. I N. Blakie (Red.), *Designing Social Research* (2 utg., s. 12-35). Cambridge: Polity Press.
- Boyesen, M. & Aven, T. (2020, 6.1). Samfunnssikkerhet- relevant kunnskap i et skiftende trusselbilde, *Stavanger Aftenblad*. Hentet fra <https://www.aftenbladet.no/meninger/debatt/i/6jvv3Q/samfunnssikkerhet-relevant-kunnskap-i-et-skiftende-trusselbilde>
- Brinkmann, S. & Tanggard, L. (2012). *Kvalitative metoder: empiri og teoriutvikling*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Burgess, J. P. (2012, 27.08.12). Hva er samfunnssikkerhet?, *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/dObKq/hva-er-samfunnssikkerhet>
- Burgess, J. P., Jore, S. H. & Mouhle, N. (2010). Norsk samfunnssikkerhet i en global verden- Kritisk blick på norske myndigheter bruk av samfunnssikkerhetsbegrepet. *PRIO*, *Institute for European Studies*, *NTNU*,. Hentet fra <http://jpeterburgess.com/wp-content/uploads/2010/01/Burgess-2010-Samfunnssikkerhet.pdf>
- Caplan, B. (2018). *The case against education: Why the education system is a waste of time and money*. Princeton og Oxford: Princeton University Press.
- Dalland, O. (2000). *Metode og oppgaveskriving for studenter*. Oslo: Gyldendal akademisk.

- Davis, M. S. (1971). That's interesting! Towards a phenomenology of sociology and a sociology of phenomenology. *Philosophy of the social sciences*, 1(2), 309-334.
- de Bhal, J. (2014). Security: An Essentially Contested Concept. *E- International Relations*. Hentet fra <https://www.e-ir.info/pdf/51753>
- Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap. (2019). Analyser av krisescenarioer 2019. Hentet fra https://www.dsb.no/globalassets/dokumenter/rapporter/p1808779_aks_2018.cleaned.pdf
- Drabek, T. E. & Evans, J. (2007). Emergency management and homeland security curricula: Contexts, cultures and constraints. *Journal of Emergency Management*, 5 (5), 33-41.
- Engen, O. E., Kruke, B. I., Lindøe, P., Olsen, K. H., Olsen, O. E. & Pettersen, K. A. (2016). *Perspektiver på samfunnssikkerhet*. Oslo: Cappelen Damm akademisk.
- Forskningsrådet. (2008). *Nordisk blick på samfunnssikkerhet: Rapport fra konferanse 1.-2. september 2008*. Oslo: Norges forskningsråd. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/1231248295920.pdf>
- Furevik, E. (2012). *Sivilbeskyttelsesloven: en praktisk og juridisk veileder*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Gallie, W. B. (1955). Essentially contested concepts. *Proceedings of the Aristotelian society*, 56, 167-198.
- Giddens, A. (1990). *The Consequences of Modernity*. Stanford: Stanford University Press.
- Gill, P., Stewart, K., Treasure, E. & Chadwick, B. (2008). Methods of data collection in qualitative research: interviews and focus groups. *British Dental Journal*, 204. Hentet fra <https://www.nature.com/articles/bdj.2008.192.pdf>
- Grønmo, S. (2004). *Samfunnsvitenskapelige metoder* Bergen: Fagbokforlaget.
- Halpin, D., Moore, A., Edwards, G., George, R. & Jones, C. (2010). Maintaining, Reconstructing and Creating Tradition in Education. *Oxford Review of Education*, 26(2), 133-144.
- Harvey, L. (1987). The nature of 'schools' in the sociology of knowledge: The case of the 'Chicago School'. *The Sociological Review*, 35(2), 245-278.
- Høgskolen i innlandet. (2017). Studieplan 2017/2018: Bachelor i beredskap og krisehåndtering (samlingsbasert). Hentet fra

- Høgskolen i Innlandet. (u.å.). Bachelor i beredskap og krisehåndtering- Samlingsbasert. Hentet 03.05.2020 fra <https://www.inn.no/studier/studietilbud/oekonomi-ledelse-og-innovasjon/bachelor-i-beredskap-og-krisehaandtering-samlingsbasert>
- Jacobsen, D. I. (2005). *Hvordan gjennomføre undersøkelser? Innføring i samfunnsvitenskapelig metode* (2 utg.). Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Jagtenberg, T. (1983). *The Social Construction of Science*. Holland: D. Reidel Publishing Company.
- Jansen, H. (2010). The logic of qualitative survey research and its position in the field of social research methods. *Forum: Qualitative Social Research*, 11(2).
- Johannessen, A., Tufte, P. A. & Kristoffersen, L. (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode* (4 utg.). Oslo: Abstrakt forlag.
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2002). *Samfunnssikkerhet- Veien til et mindre sårbart samfunn* (Meld. St. 17 (2001-2002),). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/ee63e1dd1a16409fa0bb737bfda9279a/n/o/pdfa/stm200120020017000dddpdfa.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2012). *Samfunnssikkerhet* (Meld. St. 29 2011-2012). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/bc5cbb3720b14709a6bda1a175dc0f12/no/pdfs/stm201120120029000dddpdfs.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2015). *FoU-strategi for samfunnssikkerhet 2015-2019*. Hentet fra https://www.regjeringen.no/contentassets/f9c80a1b162f4ccca08b7acfa5df9f4a/jd_fou-strategi-for-samfunnssikkerhet_2015-2019.pdf
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2017). *Risiko i et trygt samfunn- Samfunnssikkerhet* (Meld. St. 10 2016-2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/00765f92310a433b8a7fc0d49187476f/n/o/pdfs/stm201620170010000dddpdfs.pdf>
- Justis- og beredskapsdepartementet. (2020). *Samfunnssikkerhet og beredskap*. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/tema/samfunnssikkerhet-og-beredskap/id1120/>
- Kahan, J. H. (2013). What's in a Name? The Meaning of Homeland Security. *Journal of Homeland Security Education*, 2, 1-18.
- Kiltz, L. (2011). The Challenges of Developing a Homeland Security Discipline to Meet Future Threats to the Homeland. *Journal of Homeland Security and Emergency Management*, Vol. 8(2). 10.2202/1547-7355.1899

- Kruke, B. I., Olsen, O. E. & Hovden, J. (2005). Samfunnssikkerhet- forsøk på en begrepsfesting. (2005/034).
- Kulberg, J. (2014, 14. desember). Studenter lærer mer når oppgavene er praktiske, *Forskning.no*. Hentet fra <https://forskning.no/sykepleie-partner-skole-og-utdanning/studenter-laerer-mer-nar-oppgavene-er-praktiske/524432>
- Kunnskapsdepartementet. (2017). *Kultur for kvalitet i høyere utdanning* (Meld. St. 16 2016-2017). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/aee30e4b7d3241d5bd89db69fe38f7ba/no/pdfs/stm201620170016000dddpdfs.pdf>
- Kunnskapsdepartementet. (2018). *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2019-2028* (Meld. St. 4 2018-2019). Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/9aa4570407c34d4cb3744d7acd632654/no/pdfs/stm201820190004000dddpdfs.pdf>
- Kvernbekk, T. (2011). Filosofisk om teori og praksis. Hentet fra <https://utdanningsforskning.no/artikler/filosofisk-om-teori-og-praksis/>
- Lassen, K. (2015, 30. januar). Teori er viktigere enn vi tror for å gjøre en god jobb, *Forskning*. Hentet fra <https://forskning.no/skole-og-utdanning-oslomet-partner/teori-er-viktigere-enn-vi-tror-for-a-gjore-en-god-jobb/515436>
- Lien, G., Meyer, W. L., Norby, A. & Vibeto, H. (2017). Press start: Hvordan utvikle en ny utdanning og fagtradisjon innen dataspillutvikling. Hentet fra <https://brage.inn.no/inn-xmlui/bitstream/handle/11250/2495322/389-413Lien+Meyer+Nordby+Vibeto.pdf?sequence=1>
- Mayring, P. (2004). Qualitative content analysis. *A comparison to qualitative research, 1*, 159-176.
- Nilsen, M., Albrechtsen, E. & Nyheim, O. M. (2018). Changes in Norway's societal safety and security measures following the 2011 Oslo terror attacks. *Safety Science, 110*, 59-68.
- Nord universitet. (u.å.). Beredskap og kriseledelse. Hentet 20.05.2020 fra <https://www.nord.no/no/studier/master-i-beredskap-og-kriseledelse>
- Norges forskningsråd. (2005). Samfunnssikkerhet og risikoforskning (SAMRISK): Innstilling fra en utredningsgruppe nedsatt av Norges forskningsråd. Hentet fra <https://www.forskningsradet.no/siteassets/publikasjoner/1118595653256.pdf>
- NOU 2000:24. (2000). *Et sårbart samfunn: Utfordringer for sikkerhets- og beredskapsarbeidet i samfunnet*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra

- <https://www.regjeringen.no/contentassets/1c557161b3884335b4f9b89bbd32b27e/no/pdfa/nou200020000024000dddpdfa.pdf>
- NOU 2006:6. (2006). *Når sikkerheten er viktigst- Beskyttelse av landets kritiske infrastrukturer og kritiske samfunnsfunksjoner*. Oslo: Justis- og politidepartementet. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/contentassets/c8b710be1a284bab8aea8fd955b39fa0/no/pdfs/nou200620060006000dddpdfs.pdf>
- Olsen, O. E., Kruke, B. I. & Hovden, J. (2007). Societal Safety: Concepts, Borders and Dilemmas. *Journal of Contingencies and Crisis Management*, 15 (2), 69-79.
- PST. (2019). Trusselvurdering 2019. Hentet fra <https://www.pst.no/globalassets/artikler/trusselvurderinger/psts-trusselvurdering-2019.pdf>
- Reagan, T. (2004). *Non-western educational traditions: Indigenous approaches to educational thought and practice* (3 utg.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold: Samfunnsvitenskapelig forskning og kvantitativ metode* (2 utg.). Bergen: Fagbokforlaget.
- Rogaland Fylkeskommune. (2015). Samfunnssikkerhet i framtiden- samvirkestrategi for styrking av samfunnssikkerhetsmiljøet i Sørvest.
- Russell, E. J. & Fisher, J. R. (2014). The Impressions of Emergency Services Students in a Homeland Security Course: The Benefits of Reflective Thinking and Journaling. *Journal of Homeland Security Education*, Vol. 3, 14-24.
- Ryen, A. (2012). *Det kvalitative intervjuet. Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandvik, S. (2019, 23.01.19). Bytter ansvaret for beredskap for femte gang:-Skaper uklarhet, *NRK*. Hentet fra <https://www.nrk.no/norge/ingvil-smines-tybring-gjedde-blir-den-femte-statsraden-med-ansvar-for-beredskap-1.14394393>
- Sellevåg, S. R., Bratteås, K., Bruvoll, J. A., Buvar, P. M. H., Fardel, H., Farsund, B., . . . Seehuss, R. A. (2020). Samfunnssikkerhet mot 2030- utviklingstrekk. *Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)*. Hentet fra <https://publications.ffi.no/nb/item/asset/dspace:6641/20-00530.pdf>
- Shanklin, E. (1981). Two Meanings and Uses of Tradition. *Journal of Anthropological Research*, 37(1), 71-89. Hentet fra

<https://www.jstor.org/stable/pdf/3629516.pdf?refreqid=excelsior%3Aefa8b8ae5c188a88d72bd4b18254221a>

- Silverman, D. (2005). *Doing qualitative research: a practical handbook* (2 utg.). California: Sage Publications.
- Sjøberg, J. (2014, 6. april). Hva skal vi med alle mastergradene?, *Aftenposten*. Hentet fra <https://www.aftenposten.no/norge/i/4d1ea/hva-skal-vi-med-alle-mastergradene?>
- Stake, R. E. (2010). *Qualitative research: studying how things work*. New York, NY: The Guilford Press.
- Strømsø, H. I. (2016). Forskningsbasert undervisning. I *Når læring er det viktigste* (s. 40-56): Cappelen akademisk forlag. Hentet fra <https://result.uit.no/basiskompetanse/wp-content/uploads/sites/29/2016/07/Str%C3%B8ms%C3%B8-2016.pdf>
- Sørli, K. (2005). *Notat- Et blick på begrepet samfunnssikkerhet for å operasjonalisere «nasjonal trygghetsfølelse»*. NOU 2006:6 Når sikkerheten er viktigst. Hentet fra <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2006-6/id157408/?ch=7>
- Thagaard, T. (2013). *Systematikk og innlevelse*. Bergen: Fagbokforlaget.
- UiS. (2019). Risikostyring og samfunnssikkerhet (SEROS). Hentet fra <https://www.uis.no/forskning-og-ph-d/vi-forsker-paa/risikostyring-og-samfunnssikkerhet/>
- UiS. (u.å.,-a). Master i risikostyring og sikkerhetsledelse. Hentet 21.04.2020 fra <https://www.uis.no/kurs-etter-og-videreutdanning/etter-og-videreutdanning/erfaringsbaserte-mastergrader/master-i-risikostyring-og-sikkerhetsledelse/master-i-risikostyring-og-sikkerhetsledelse-article77612-8770.html>
- UiS. (u.å.,-b). Master i risikostyring og sikkerhetsledelse. Hentet 20.04.2020 fra <https://www.uis.no/getfile.php/13111070/Fleks/brosjyre-risiko.pdf>
- UiS. (u.å.,-c). Samfunnssikkerhet master. Hentet 16.04.2020 fra <https://www.uis.no/studietilbud/samfunnsfag/master/samfunnssikkerhet/>
- UiS. (u.å.,-d). *Studieprogram- Master i samfunnssikkerhet*. Stavanger: Universitetet i Stavanger. Upublisert.
- UiT. (2016). Utvikling av samfunnssikkerhet, sikkerhet og beredskap ved UiT Norges arktiske universitet- Rapport fra ekspertutvalg. Hentet fra https://en.uit.no/fusjon/art?p_document_id=478419

- UiT. (2017). *Studieplan- Master i samfunnssikkerhet*. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet. Upublisert.
- UiT. (2018). *Studieplan- Bachelor i samfunnssikkerhet og miljø*. Tromsø: UiT Norges arktiske universitet.
- UiT. (u.å.,-a). Internasjonal beredskap (samlingsbasert)- bachelor. Hentet 16.04.2020 fra https://uit.no/utdanning/program/443852/internasjonalt_beredskap_samlingsbasert_-_bachelor
- UiT. (u.å.,-b). Samfunnssikkerhet og miljø- bachelor. Hentet 16.04.2020 fra https://uit.no/utdanning/program/279748/samfunnssikkerhet_og_miljo_-_bachelor
- UiT. (u.å.,-c). Samfunnssikkerhet- master. Hentet 16.04.2020 fra https://uit.no/utdanning/program/280720/samfunnssikkerhet_-_master
- Vedtak om etablering av DSB. (2003). *Vedtak om etablering av Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap* (LOV-1814-05-17-§12). Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/DEL/forskrift/2003-08-29-1094>
- Villund, O. (2008). Riktig yrke etter utdanning? *Statistisk sentralbyrå*. Hentet fra https://www.ssb.no/a/publikasjoner/pdf/rapp_200837/rapp_200837.pdf
- Wetteland, K. (2012). *Hva er samfunnssikkerhet?* (Mastergradsavhandling, Universitetet i Stavanger). Hentet fra <https://uis.brage.unit.no/uis-xmloi/bitstream/handle/11250/184746/MASTEROPPGAVEN.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Yin, R. K. (2011). *Qualitative research from start to finish*. New York: Guilford Press.

Vedlegg 1

Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å studere de ulike utdanningene innenfor samfunnssikkerhet i Norge. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Studien er en del av min (student) mastergrad i samfunnssikkerhet ved UiT. Formålet med prosjektet er å studere og sammenligne de ulike utdanningene innenfor samfunnssikkerhet i Norge. I forhold til å analysere studiene skal det ses på både studieplaner, nettsider og emnebeskrivelser, i tillegg til intervju. Det er da spesielt ønskelig å fokusere på begrepet samfunnssikkerhet og med tanke på de ansatte er formålet for meg å vite mer om studiet deres. I tillegg til intervjuene vil det også bli fylt ut spørreskjema fra studenter ved de samme studieretningene som fokuserer på begrepet samfunnssikkerhet.

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

UiT Norges arktiske universitet/ Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Du får spørsmål om å delta fordi det er ønskelig å snakke med en ansatt fra hvert studieprogram jeg ønsker å studere. Det er også ønskelig å snakke med ansatte som har vært en del av studieretningen over lengre tid.

Hva innebærer det for deg å delta?

Intervjuene vil foregå mer som en samtale, der det er ønskelig å få mer informasjon om det faglige knyttet til studieretningen. I tillegg få informantenes syn på hvordan studiet er bygget opp og hva de fokuserer på. Det er ønskelig å benytte lydopptak under intervjuet, med mindre informant ikke ønsker det. Det er ønskelig fra samtalen at jeg skal få en større forståelse for studieretningen deres og hvordan retningen er bygget opp.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke

samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

Uvedkommende vil ikke få tilgang til personopplysninger da dette bare er noe jeg bruker for å skape kontakt med deg som informant. Personopplysninger er ikke interessante for oppgaven, annet enn at du er ansatt ved studieprogrammet, fordi annet ikke vil være nødvendig for oppgaven. Om båndopptak benyttes under intervjuet blir dette transkribert fortløpende og dermed slettet den samme dagen.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes 1.6.2020. Det eneste jeg da vil ha fra informanten er samtykkeerklæringen, og ingen andre personopplysninger vil være tilstede.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra UiT Norges Arktiske Universitet/ Institutt for ingeniørvitenskap og sikkerhet, har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- UiT Norges Arktiske Universitet ved prosjektansvarlig Reidar Staupe- Delgado
- Vårt personvernombud: Joakim Bakkevold
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost
(personverntjenester@nsd.no) eller telefon: 55 58 21 17.

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet ”*Hvordan står de ulike studietilbudene knyttet til samfunnssikkerhet i forhold til hverandre?*”, og har fått anledning til å stille spørsmål.

Jeg samtykker til:

- å delta i intervju
- at det blir benyttet lydopptak under intervjuet
- at ingen personopplysninger vil forekomme i oppgaven

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, ca. 1.6.2020

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 2

Intervjuguide til ansatte ved studieprogrammene

Generelle spørsmål

1. Hvilket studieprogram og studiested er du ansatt ved?
2. Hvor lenge har dere jobbet innen fagfeltet samfunnssikkerhet?
3. På hvilken måte jobber du med samfunnssikkerhet i det daglige?

Generelt om studieprogrammet

4. Når ble studiet etablert?
5. Hva var bakgrunnen for opprettelsen av studiet?
6. Hvilken bakgrunn har studentene fra studiet?
7. Endrer dere innholdet i studiet med bakgrunn i viktige hendelser som har preget samfunnssikkerhet, som for eksempel 22.juli?
8. Opplever du at det har vært endringer i innholdet i emnene så lenge studiet/emnet har eksistert?
9. Har dere samarbeid med andre studiesteder eller studieprogrammer om innholdet?
10. Vil du si at utdanningen er forskningsbasert? I så fall, hvor mye preger forskningen studieprogrammet?
11. I hvor stor grad benytter studieprogrammet seg av teorier og diskusjoner basert på forskere som er ansatt ved studiestedet eller underviser i studiet?
12. Er det like mye praktisk arbeid som teoretisk arbeid? I så fall, hva er utfordringer med tanke på å inkludere begge i studieprogrammet?
13. Hva er deres visjon for studieprogrammet?
14. Har dere et bevisst fokus eller område til hva som skal ha det største fokuset i studiet?

Hvordan studieprogrammet skiller seg fra de andre

15. På hvilken måte vil du si at studieprogrammet skiller seg fra de andre utdanningene innenfor samfunnssikkerhet i Norge?
16. Har studieprogrammet godt samarbeid med de andre institusjonene som tilbyr utdanninger innenfor samfunnssikkerhet? I så fall, på hvilken måte?
17. Tror du det har dannet seg en fagtradisjon innenfor studieprogrammet? I så fall, på hvilken måte og hva mener du kan påvirke dette?